

RIGHT TO CHOOSE – LOPPU SEKSUAALISELLE
HÄIRINNÄLLE JA VÄKIVALLALLE

Seminaarin onnistumisen arviointi nuorten näkökulmasta

Paula Piensalmi
Opinnäytetyö, syksy 2015
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Piensalmi, Paula. Right to Choose – Loppu seksuaaliselle häirinnälle ja väkival-
lalle. Seminaarin onnistumisen arviointi nuorten näkökulmasta. Helsinki, syksy
2015, 92 s., 7 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Right to Choose – Loppu seksuaaliselle häirinnälle ja väkivallalle -hankkeen ta-
voitteena on vähentää naisiin ja tyttöihin kohdistuvaa seksuaalista väkivaltaa ja
häirintää lisäämällä tietoa näistä aiheista ja niiden ilmenemismuodoista. Hank-
keen aikana tuotettiin neljä videoelokuvaa ja järjestettiin toisen asteen oppilaitok-
sissa opiskeleville nuorille suunnattuja seminaareja.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitä mieltä nuoret olivat Right to
Choose -hankkeen seminaareihin valituista teemoista ja niiden ajankohtaisuu-
desta sekä miten seminaarit olivat nuorten mielestä toteutettu. Opinnäytetyön ta-
voitteena oli saada selville nuorten mielipide Right to Choose -hankkeen semi-
naareissa käsitellyistä aiheista ja, miten he kehittäisivät seminaarien sisältöä ja
toteutustapoja.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin seminaareihin osallistuneilta nuorilta Espoossa
kevällä 2015 ja Oulussa syksyllä 2015. Tutkimus oli kvalitatiivinen tutkimus. Tut-
kimusaineisto koostui kolmesta haastattelusta ja seitsemästä sähköisen kysely-
lomakkeen vastauksesta. Aineiston analysointi toteutettiin sisällönanalyysillä.

Tutkimuksen mukaan nuorille tärkeät teemat ja puheenaiheet olivat netissä ta-
pahtuva häirintä, omat oikeudet ja rajat, parisuhteessa tapahtuva seksuaalinen
väkivalta, seksistinen nimittely, uuden tiedon välitys ja häirinnästä tai väkivallasta
kertominen.

Nuoret pitivät seksuaalioikeuksista ja muista seminaarin teemoista puhumista
tärkeänä ja halusivat, että aiheita käsiteltäisiin enemmän myös koulussa. Nu-
oret kehittäisivät seminaaria nuoria paremmin osallistavaksi ja vähemmän luento-
maiseksi. Nuorille tulisi esittää kysymyksiä ja haastaa heitä miettimään, miten
tiety asiat voisivat muuttua ja miten muutosta saataisiin aikaiseksi.

Tutkimustulosten perusteella tulevaisuudessa seksuaaliseen häirintään ja väki-
valtaan liittyvien hankkeiden ja kampanjoiden näkyvyyttä tulisi kehittää ja eri jär-
jestöjen voimavaroja yhdistää näkyvyyden ja tietoisuuden lisäämiseksi.

Asiasanat: seksuaalisuus, seksuaalioikeudet, sukupuolinen häirintä, kvalitatiivi-
nen tutkimus

ABSTRACT

Piensialmi, Paula. Right to Choose – End to sexual violence and harassment. The success of the seminar assessment from young people's point of view. 92 p., 7 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2015. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The project Right to Choose – End to sexual violence and harassment aims to reduce sexual violence and harassment against women and girls through adding information on these topics and their manifestations. During the project four video films were produced and seminars were organized for upper secondary school and vocational school students.

The purpose of this thesis was to find out what young people thought about the selected project themes of the seminars, their topicality and how the young people thought the seminars were carried out in the Right to Choose project. The aim was also to find out about young people's opinion of the discussed themes in the project seminars and how they would develop the content and ways of implementing seminars.

The data were collected from young people who participated in seminars in Espoo, Finland, in spring 2015 and in Oulu, Finland, autumn 2015. The research method is a qualitative research. The research consisted of three interviews, and seven online questionnaire replies. The data analysis was carried out by content analysis.

In the survey it was found out that important themes and topics for young people were online harassment, their rights and the limits, domestic sexual violence, sexist name-calling, new information and telling of harassment or violence.

Young people find sexual rights and other themes of the seminar important to speak about and hoped that the themes were discussed more at school. Young people would develop seminars for young people into more involving and less as lectures. Young people should be able to ask questions and challenge them to consider how certain things could be changed and how reach a change.

In the future, the visibility of projects and campaigns related to sexual harassment and violence should be developed and resources of different organizations should be combined to increase visibility and awareness.

Keywords: sexuality, sexual rights, sexual harassment, qualitative research

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 SEKSUAALISUUDEN TAUSTAA JA TUTKIMUSTA	8
2.1 Seksuaalisuus ja seksuaalinen kehitys.....	8
2.2 Seksuaalikulttuuri ja seksuaalioikeudet	10
2.3 Seksuaalinen ja sukupuolinen häirintä ja väkivalta.....	13
2.4 Parisuhde- ja seurusteluväkivalta.....	15
2.5 Seksuaaliseen häirintään ja väkivaltaan liittyvä lainsäädäntö.....	17
2.6 Lapsiuhritutkimus ja kouluterveyskysely.....	20
2.7 Seksuaalisen häirinnän ja väkivallan seuraukset	25
3 RIGHT TO CHOOSE -HANKE	28
3.1 Right to Choose -hankkeen sisältö.....	28
3.2 Hankkeessa julkaistut videoelokuvat.....	30
3.3 Seminaarien rakenne ja sisältö	31
3.4 Muut hankkeet ja kampanjat seksuaalisesta häirinnästä ja väkivallasta..	33
4 TUTKIMUS JA SEN TOTEUTUS.....	35
4.1 Tutkimuksen tausta, tarkoitus ja tavoite.....	35
4.2 Laadullinen tutkimus.....	36
4.3 Puolistrukturoitu haastattelu ja kyselylomaketutkimus.....	36
4.4 Aineiston keruu.....	40
4.5 Aineiston analysointi.....	41
5 TULOKSET	45
5.1 Netissä tapahtuva häirintä.....	45
5.2 Omat oikeudet ja rajat	49
5.3 Parisuhteessa tapahtuva seksuaalinen väkivalta	52
5.4 Seksistinen nimittely.....	55
5.5 Uuden tiedon välitys	56
5.6 Häirinnästä tai väkivallasta kertominen	58
5.7 Muita esiin nousseita asioita.....	60

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO	65
6.1 Nuorten kokemuksia ja ajatuksia Right to Choose -seminaarin aiheista .	65
6.2 Kehittämisehdotuksia ja jatkotutkimusideoita	68
7 POHDINTA	71
7.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	71
7.2 Ammatillinen kasvu.....	74
LÄHTEET	76
LIITE 1: Espoon 7.5.2015 seminaarin ohjelma	83
LIITE 2: Oulun 3.9.2015 seminaarin ohjelma	84
LIITE 3: Right to Choose-seminaarin opiskelija haastattelu.....	85
LIITE 4: Oulun 3.9.2015 seminaarin kysely nuorille	86
LIITE 5: Right to Choose -seminaarin Espoon kirje haastateltavalle.....	89
LIITE 6: Oulun 3.9.2015 seminaarin kysely huoltajille.....	90
LIITE 7: Sisällönanalyysin esimerkki	91

1 JOHDANTO

YK:n ihmisoikeusjulistuksen mukaan kaikki ihmiset ovat tasavertaisia ja heitä ei tule syrjiä millään perusteella. Kaikilla ihmisillä on oikeus vapauteen, henkilökohtaiseen turvallisuuteen, eikä heitä saa kohdella julmasti, epäinhimillisesti tai alenavasti. Lisäksi jokaisella on oikeus mielipiteen- ja sananvapauteen. (OHCHR 2015.) Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan jokaisella ihmisellä on oikeus väkivallasta, häirinnästä ja hyväksikäytöstä vapaaseen elämään (Unicef i.a). Näitä oikeuksia tulee kunnioittaa kaikkialla, ja erityisen suojelun ja huolenpidon kohteena tulisi olla lapset ja nuoret. Valitettavasti myös nyky-yhteiskunnassa on epäkohtia, joihin tulee puuttua ja joista tulee keskustella. Nuorten seksuaalinen häirintä ja väkivalta ovat ajankohtaisia aiheita, joissa on kyse lapsen ja nuoren henkilökohtaisen itsemääräämisoikeuden ja turvallisuuden rikkomisesta.

Vuoden 2013 kouluterveyskyselystä ilmenee, että tytöt kokivat seksuaalista väkivaltaa, esimerkiksi vastentahtoista intiimiä koskettelua, seksiin painostamista tai pakottamista tai maksun tarjoamista seksistä, huomattavasti yleisemmin kuin pojat. Ammattiin opiskelevista tytöistä 33 prosenttia, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 23 prosenttia ja peruskoulussa opiskelevista tytöistä 20 prosenttia oli kokenut vuonna 2013 seksuaalista väkivaltaa joskus tai toistuvasti. Pojista seksuaalisen väkivallan kohteeksi oli joutunut 6–11 prosenttia. (Luopa ym. 2014, 23–24.) Seksuaalisesta häirinnästä ja väkivallasta voi olla nuorelle pitkäkestoisia henkisiä ja fyysisiä seurauksia. Lisäksi nuoret ovat erityinen riskiryhmä, sillä heiltä voi puuttua keinot asian käsittelymiseksi ja väkivallan kokeminen voi muovata itsetuntoa ja altistaa myöhemmälle hyväksikäytölle. (Brusila 2006, 333–337; Niemi 2010, 15; Vilkkä 2011, 116.)

Tämän opinnäytetyön lähtökohtana on Sisäministeriön Right to Choose – Loppu seksuaaliselle häirinnälle ja väkivallalle -hanke ja sen osana toteutettavat seminaarit. Hankkeen kohderyhmänä ovat 15–25-vuotiaat naiset. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitä mieltä nuoret olivat Right to Choose -hankkeen seminaareihin valituista teemoista ja niiden ajankohtaisuudesta sekä miten semi-

naarit olivat nuorten mielestä toteutettu. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada selville nuorten mielipide Right to Choose -hankkeen seminaareissa käsitellyistä aiheista ja, miten he kehittäisivät seminaarien sisältöä ja toteutustapoja.

Nuorille toisen asteen opiskelijoille suunnatut seminaarit toteutettiin kevään ja syksyn 2015 aikana. Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla ja sähköisellä kyselylomakkeella noudattaen seminaarin teemoja. Teemoina olivat seksuaalioikeudet, seksuaalirikokset, kiusaaminen ja rikosprosessitietoisuuden lisääminen. Aineisto analysoitiin käyttäen sisällönanalyysiä.

Opinnäytetyön alussa käsittelen seksuaalisuutta, seksuaalista kehitystä ja seksuaalioikeuksia. Lisäksi käyn läpi, mitä on seksuaalinen häirintä ja väkivalta ja mitä tutkimusta sen ilmenemismuodoista on aikaisemmin tehty. Tarkastelen hankkeen kohderyhmän eli nuorten kokemuksia, ilmiön yleisyyttä ja lainsäädännön suhdetta nuoriin kohdistuvissa rikoksissa. Tämän jälkeen kerron Right to Choose -hankkeen sisällöstä ja hankkeen aikataulusta. Käyn läpi myös muita seksuaaliseen häirintään ja väkivaltaan liittyviä hankkeita.

Tutkimuksen ja sen toteutus -luvussa kerron tutkimuksen toteutuksesta, tutkimusmetodeista ja aikataulusta. Tulokset-luvussa käsittelen nuorten vastauksia yksityiskohtaisemmin. Olen kerännyt nuorten vastauksista mielenkiintoisia sitaatteja saadakseni nuorten mielipiteen ja näkökulman seminaarien onnistumisesta selvemmin esille. Johtopäätökset ja yhteenveto -luvussa kerään yhteen nuorten vastauksista esiin tulleita asiakokonaisuuksia. Opinnäytetyön lopuksi arvioin opinnäytetyöprosessia ja pohdin omaa ammatillista kasvuani.

2 SEKSUAALISUUDEN TAUSTAA JA TUTKIMUSTA

2.1 Seksuaalisuus ja seksuaalinen kehitys

Seksuaalisuus on tärkeä osa ihmisen identiteettiä. WHO määrittelee seksuaalisuuden seuraavasti:

Seksuaalisuus on keskeinen osa ihmisyyttä kaikissa elämän vaiheissa, ja se käsittää sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuoliroolit, seksuaalisen suuntautumisen, erotiikan, mielihyvän, sukupuoli-suhteet ja lisääntymisen. Seksuaalisia kokemuksia ja seksuaalisuuden ilmenemismuotoja ovat ajatukset, fantasiat, halut, uskomukset, asenteet, käyttäytyminen, seksuaalisuuden harjoittaminen, roolit ja suhteet. Vaikka seksuaalisuus voi pitää sisällään kaikki nämä ulottuvuudet, ihminen ei aina koe tai ilmennä niitä kaikkia. Biologiset, psykologiset, sosiaaliset, taloudelliset, poliittiset, eettiset, lailliset, historialliset, uskonnolliset ja hengelliset tekijät vaikuttavat vuorovaikutuksessa seksuaalisuuteen. (WHO 2010.)

Seksuaalisuutta ilmaistaan monin tavoin ja sen kokemus on hyvin yksilöllinen. Vaikka seksuaalisuus on ihmisen synnynnäinen kyky, jokainen kokee seksuaalisuuden oman persoonansa ja kokemustensa kautta. (Ilmonen & Nissinen 2006a, 450–451.) Länsimainen kahtiajako ruumiiseen ja mieleen, fyysiseen ja psyykkiseen, ja länsimainen rationalismi ovat leimanneet suhtautumista seksuaalisuuteen. Idän kulttuureissa korostuu tiedon sijasta erotiikan taito, nautinto ja seksuaalisuuden henkinen ja spirituaalien ulottuvuus, jossa ihminen nähdään jumalaisena olentona. (Ilmonen & Nissinen 2006b, 20–21.) Historia vaikuttaa yhä nykyään eri kulttuurien suhtautumiseen seksuaalisuuteen ja sen eri ilmenemismuotojen hyväksyntään.

Lapsen kehitys tapahtuu portaittain erilaisten vaiheiden kautta. Lapsen seksuaalisuus on täysin erilaista kuin aikuisen seksuaalisuus. Se on sisäistä ja ulkoista ihmettelyä, uteliaisuutta, omaan kehoon tutustumista, läheisyyden opettelua sekä turvan, huolenpidon, lohdun ja mielihyvän kokemuksia ja lisäksi se on myös hauskanpitoa ja avoimen estotonta leikkiä. (Cacciatore 2006, 205–206.) Vastasynty-

nyt vauva hahmottaa maailmaa ja itseään kaikilla aisteilla. Lapsen perusturvallisuus ja -luottamus hoitaviin ihmisiin rakentuu ensimmäisten elinkuukausien aikana ja lapselle tärkeintä ovat läheisyys, lämpö, kosketus ja vuorovaikutus sekä turvallisen kiintymyssuhteen syntyminen. Tällä ensimmäisellä seksuaalisuuden portaalla luodaan pohja tulevaisuuden seksuaaliselle kehitykselle. (Sandberg 2009, 16.)

Varhaismurrosiässä alkaa herkistymisvaihe. Tässä herkistymisvaiheessa pojat ja tytöt kaipaavat hyväksyntää muuttuvalle keholleen ja nuorella on oikeus kunnioittaa, arvostaa ja ihailaa omaa kehoaan. Aikuisella ei ole oikeutta arvostella negatiivisella tai loukkaavalla tavalla nuoren kehittyvää kehoa. Nuoruusiän herkkyyssvaiheessa häpeäntunne syntyy helposti ja häpeäntunne voi pahimmillaan johtaa väkivaltaisiin tekoihin itseään tai toista kohtaan. Rajut fyysiset muutokset vievät nuoren energiaa psykososiaaliselta kehitykseltä ja tyypillistä tässä iässä on niin sanottu murrosiän psyykinen taantuma. Tässä herkistymisvaiheessa nuoren oma seksuaalinen identiteetti hakee suuntaa. Kun nuoren kasvu sujuu hyvin ja turvallisesti, hän rohkaistuu ilmaisemaan tunteitaan toista kohtaan. (Sandberg 2009, 22–24.)

Varhaismurrosiässä muodostetaan käsitys oman yhteisön seksuaalikulttuurista. Mitä kuuluu, on tapana ja saa tehdä yleensä missäkin iässä. Mitkä ovat riskit ja lait ja, mikä on sopivaa ja odotettua käyttäytymistä. Tietolähteinä ovat oma koti, kouluopetus, kaverit, internet ja muu media, kirjat ja lehdet. Tarkoituksena on opetella ja hankkia tietoa seksuaalisuudesta ja sen toteuttamisesta. (Cacciatore 2006, 207.)

Myöhäismurrosiässä nuori on tottunut omaan kehoonsa ja epävarmuus ja hämmennys vähenevät. Seksuaaliset tunteet tuntuvat tutummilta ja hyväksyttäviltä. Nuorelle alkaa kertyä seurustelukokeiluja ja seurustelussa edetään koskettelun ja kiihottumisen kokemuksiin, mikäli yksilön eettis-moraalis-uskonnollinen näkemys sen sallii ja löytyy sopiva kumppani. Yhdynnän tytöt kokevat keskimäärin 17-vuotiaana ja pojat 18-vuotiaana. (Cacciatore 2006, 208.)

Lapsi ja nuori kehittyvät järjen, tunteen ja biologian tasolla. Nuoren vastuulla ovat järjen ja tunteen tasot, mutta biologiaan hän ei voi vaikuttaa. Biologian tasolla jokainen kehittyy omaa tahtiaan, eikä tahtia voi nopeuttaa tai hidastaa. Nämä kolme tasoa kehittyvät yksilöllisesti ja tähän prosessiin vaikuttavat muun muassa nuoren elämän olosuhteet ja yksilöllinen tapa oppia asioita. Näiden kolmen tason läsnä ollessa syntyy nuoren aikuisen seksuaalinen kokonaisuus, ja kehityksen sujuessa riittävän hyvin, kaikilla on mahdollisuus tasapainoiseen seksuaaliseen minäkuvaan. (Sandberg 2009, 26–27.)

Nuoruusikä eri vaiheineen kestää lähes kymmenen vuotta, noin 12-vuotiaasta aina 21–23-vuotiaaksi. Nuoren fyysisen kehityksen aste ei ole aina sama kuin henkisen kehityksen aste. Nuoren fyysinen kehitys kestää keskimäärin muutamia vuosia, mutta psyykkisen kasvuun kuluu noin kaksinkertainen aika. Aikuisen psyykkiset rakenteet nuori saavuttaa vasta 20. ikävuoden jälkeen. (Porras 2009, 146.)

2.2 Seksuaalikulttuuri ja seksuaalioikeudet

Seksuaalisuus ja yhteiskunnassa vallitsevat arvot ja käsitykset hyväksyttävästä tai paheksuttavasta vaihtelevat eri puolilla maailmaa. Näitä kulttuurisidonnaisia uskomuksia, tapoja ja arvoja voidaan kutsua seksuaalikulttuuriksi. Seksuaalikulttuuri asettaa sekä rajat että ihanteet seksuaalisuuden ja seksuaalisen mielenkiinnon ilmaisemiselle. Seksuaalikulttuuri ilmenee myös siinä, mitä aktiviteetteja ja pyrkimyksiä pidetään sopivana lapsille ja nuorille. Seksuaalikulttuuri on muovautunut aikojen kuluessa ja siirtää arvoja, tietoja ja tapoja sukupolvelta toiselle. Se mikä on lapsille ja nuorille hyväksyttävää tänään, ei ollut sitä välttämättä vielä edellisen sukupolven aikana. Seksuaalikulttuuri on sidoksissa menneisyyteen, mutta uudistuu ihmisten vuorovaikutuksessa. Julkinen keskustelu muovaa omalta osaltaan sitä, mikä yhteiskunnassa on hyväksyttävää ja mikä paheksuttavaa. (Kontula 2006, 27–37.)

Tällä vuosituhatluvalla seksuaalisuudesta on tullut aiheena entistä avoimempaa ja entistä julkisempaa. Tuotteiden myyminen ja mainostaminen seksin avulla on lisääntynyt ja seksiviritteiset mainokset ovat kaikkien nähtävillä. Lapset törmäävät seksi-aiheeseen vanhempiensa aikaisemmin. Median antama kuva seksistä ei usein vastaa todellisuutta, vaan seksi näytetään julkisena toimintona, jota kuuluu tehdä ja joka on helppoa. Vaikka internet tarjoaa paljon asiallista ja hyvää seksitietoa, siellä on tarjolla myös paljon epäasiallista, hämmentävää ja jopa väkivaltaista tietoa seksistä. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2015, 163.)

Monet seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat nuoret kärsivät psykososiaalisen tuen puutteesta ja syrjintäkokemukset tai syrjinnän pelko vaikuttavat merkittävästi nuorten elämään. Yhdenvertaisuuteen on kiinnitetty huomiota nuorisolaissa (72/2006) ja toimenpide-ehdotuksena on uhrien avunannon tehostaminen ja ennaltaehkäisy. (OPM 2012, 26–27.)

Väestöliiton seksuaaliterveyspoliittinen ohjelma vuodelta 2006 kiinnittää erityistä huomiota nuorten seksuaaliterveyden ja opetuksen tärkeyteen. Terveystieto, jonka puitteissa seksuaalikasvatusta toteutetaan, on ollut kouluissa pakollinen vuodesta 2006 lähtien. Ohjelmassa on kiinnitetty huomiota myös uhkatekijöihin, internetin ja median vaikutukseen. Nuoren on joka ikävaiheessa saatava tarvittava tieto pystyäkseen turvaamaan oma koskemattomuutensa ja itsemääräämisoikeutensa ja suojautuakseen seksuaalista väkivaltaa ja hyväksikäyttöä vastaan. (Väestöliitto 2006, 7, 22–29, 38–40.) Sosiaali- ja terveysministeriön Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelman 2014–2020 painopisteenä ovat lapset ja nuoret. Seksuaalikasvatuksen lisäksi huomiota tullaan kiinnittämään seksuaalisen väkivallan vastaiseen työhön ja sukupuolivähemmistöjen yhdenvertaisuuden toteutumiseen. (Klemetti & Raussi-Lehto 2014, 16.)

Sosiaali- ja terveysministeriön naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelmassa esitetään keinoja väkivaltaan puuttumiseen ja sen vähentämiseen. Ohjelman keinojen avulla väkivaltaan pyritään puuttumaa ennakoivasti vaikuttamalla asenteisiin ja käyttäytymismalleihin. Ohjelman tavoitteena on ehkäistä väkivallan

uusiutumista, parantaa seksuaalisen väkivallan uhrien asemaa ja heille tarjottavia palveluita, sekä tukea ja kehittää keinoja tunnistaa ja puuttua väkivaltaan ennaltaehkäisevästi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010.)

Nykypäivänä nuoret kasvavat ristikkäisten seksuaalikäyttäytymismallien keskellä. Heidän oletetaan suhtautuvan vapaamielisesti aivan kaikenlaisiin seksuaalisiin mieltymyksiin, olevan kokeiluhaluisia, aktiivisia ja avoimia. Toisaalta taas varsinkin tyttöjä vaaditaan kontrolloimaan tiukasti omaa mainettaan tai ruumistaan. Tämä on ristiriidassa sen kanssa, että he elävät ympäristössä, jossa ulkonäön merkitystä korostetaan ja toisaalta taas painotetaan, että ulkonäöllä ei ole merkitystä. (Anttila 2004, 12–13.) Vaikka avoimuuden lisääntymisellä on myönteiset puolensa, näennäinen vapaus on pakottanut tytöt suurempaan itsekontrolliin. Tästä saattaa seurata sisäisen säätelyn ylilyöntejä, kuten pahimmillaan syömishäiriöitä. (Näre 2002, 255–257.)

Tyttöjä ja poikia kasvatetaan pienestä lähtien naisen ja miehen sukupuolirooleihin. Vahva usko perinteisiin sukupuolirooleihin voi vähentää nuoren keinoja kiperien tilanteiden ratkaisemiseksi. Sukupuolirooleilla voi olla myös suoria yhteyksiä omien rajojen puolustamiseen ja tytöiltä saatetaan odottaa ymmärtäväistä suhtautumista heihin kohdistuvaan ei-toivottuun sukupuoliseen huomioon ja hyväksyvän sen osana tyttönä olemista (Aaltonen 2012, 25–26). Aaltonen (2011, 289) tuo esiin, että tyttöjen odotetaan pystyvän kontrolloimaan ja ehkäisemään potentiaalinen hyväksikäyttötilanne ja jos he eivät sitä tee, tilanne voidaan tulkita tytön luonteeseen liittyvänä tapahtumasarjana.

Tyttöihin ja maineeseen liittyvät kysymykset ovat olleet yksi tyttötutkimuksen varhaisimmista mielenkiinnon kohteista. Historiallisessa tarkastelussa huonon ja seksuaalisesti holtittoman tytön vastinpariksi on asetettu siveä ja pidättyväinen kunnon tyttö. Huonon tytön maineella on perinteisesti viitattu seksuaaliseen maineeseen ja huoli maineesta yhdistää kaikkia tyttöjä. Tytöt ja pojat ovat seksuaaliselta maineeltaan eriarvoisessa asemassa ja se mikä on tytölle kunniantonta, saattaa tuottaa pojalle arvostusta ja kunniaa. Huonolla tai kyseenalaisella maineella on negatiivisia seurauksia kantajalleen ja sosiaalisen kontrollin muotona se vaikuttaa kaikkiin tyttöihin. (Aaltonen 2011, 269–273.)

Seksuaalioikeudet ovat seksuaalisuutta koskevia ihmisoikeuksia. Ne perustuvat YK:n ihmisoikeusjulistukseen, sillä niiden perustana ovat vapaus, tasa-arvo, yksityisyys ja itsemääräämisoikeus (Ihmisoikeudet.net 2013). Väestöliitto (2015a) on muokannut kansainvälisistä oikeuksista erityisesti suomalaisia nuoria koskevat seksuaalioikeudet. Seksuaalioikeuksien pääkohdat ovat oikeus elämään, oikeus nauttia seksuaalisuudesta, oikeus tietoon seksuaalisuudesta, oikeus suojella itseään ja tulla suojelluksi, oikeus seksuaaliterveydenhuoltoon, sekä oikeus osallistua ja vaikuttaa nuoria koskeviin päätöksiin.

Seksuaalioikeuksia ja itsemääräämisoikeuksia korostavien arvojen vahvistuminen alkoi 1990-luvulla ja silloin myös lainsäädäntöön tuli monia muutoksia. Seksuaalioikeus-ajattelun vahvistuminen on edistänyt erityisesti naisten seksuaalisten oikeuksien ja tasa-arvon kehittämistä. (Kontula 2006, 34–37.) Rikoslain (563/1999) säännökset seksuaalisesta itsemääräämisoikeudesta uudistuivat vuonna 1999. Myös siveellisyysrikossäädökset, kuten homoseksuaalisten tekojen, pornografian ja aviorikosten kiellot kumottiin.

2.3 Seksuaalinen ja sukupuolinen häirintä ja väkivalta

Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan jokainen alle 18-vuotias on lapsi, ja jokaisella lapsella on oikeus väkivallasta, häirinnästä ja hyväksikäytöstä vapaaseen elämään (Unicef i.a). Nuoruudessa koetun sukupuolisen häirinnän ja väkivallan on arvioitu olevan yksi vakavimmista uhriutumisen muodoista, kun otetaan huomioon teosta aiheutuneet seuraukset. Syrjintä koulussa voi olla esimerkiksi seksuaalista häirintää ja jokaisella nuorella on oikeus kasvaa syrjinnästä vapaassa ympäristössä. (Aaltonen 2012, 12–13.) Sukupuolisessa häirinnässä on kyse yksipuolisesta ja ei-toivotusta huomiosta. Häirintä perustuu sukupuoleen ja saa kohteen tuntemaan itsensä noloksi, pelokkaaksi, loukkaantuneeksi tai vihaiseksi. Sukupuolista häirintää voidaan pitää myös yläkäsitteenä, joka sisältää seksuaalisen häirinnän. Sukupuoleen perustuvan häirinnän kohteena tai tekijänä voi olla niin tyttö kuin poikakin. (Aaltonen 2006, 33–34.)

Sukupuolista häirintää ja seksuaalista häirintää on historiallisesti käsitelty usein samaa tarkoittavina, mutta niiden välillä on olennainen ero. Sukupuolisella häirinnällä viitataan häirintään, joka loukkaa perinteisiä sukupuolinormeja, maskuliinisuutta tai feminiinisuutta ja aiheuttaa kielteisiä vaikutuksia kohteena olevan sukupuolelle tai sukupuoliryhmälle. Seksuaalinen häirintä ei ole puolestaan riippuvainen sukupuolesta, vaan se suuntautuu esimerkiksi henkilön seksuaalisiin ominaisuuksiin. Se voi olla seksuaalisesti värittyä koskettelua, seksistä vihjailua tai toisen henkilön intiimeihin alueisiin kohdistuvaa mielenkiintoa. Seksuaalinen häirintä voi loukata henkilön tai seksuaalivähemmistön seksuaalista identiteettiä. (Vilkka 2011, 34–35.)

Seksuaalista väkivaltaa ovat teot, jossa uhriin käydään fyysisesti käsiksi tai häntä kosketellaan tavalla, joka on seksuaalista itsemääräämisoikeutta loukkaavaa. Seksuaalista väkivaltaa voivat olla esimerkiksi ahdistelu, lähentely, häirintä, koskettelu, pakottaminen nöyryyttäviin tai epämiellyttäviin seksuaalisiin tekoihin, seksiin pakottaminen ja raiskaus. Tekijä voi olla perheenjäsen, sukulainen, tuttu tai täysin tuntematon henkilö. (Brusila 2006, 333–335.)

Seksuaalisen väkivallan kohteeksi voi joutua kuka tahansa ja missä tahansa. Nettitukinainen sivustolla on lueteltu 15 seksuaaliseen väkivaltaan ja hyväksikäyttöön liittyvää myyttiä. Ensimmäisen myytin mukaan uhrin ovat aina tyttöjä tai naisia. Seksuaalista väkivaltaa joutuvat kokemaan myös pojat ja miehet ja usein vaarana on, että pojat jäävät kokemuksensa kanssa yksin, koska väkivalta on usein vaietumpaa. Toisena myyttinä mainitaan, että tekijä on uhrille entuudestaan tuntematon. Usein tekijä on uhrille ennestään tuttu, kuten seurustelukumppani tai perheen jäsen. Kolmannen myytin mukaan hyväksikäyttöä ei tapahdu hyvissä perheissä. Neljännen myytin mukaan toisen mukaan lähteminen, humalailta tai tietynlainen pukeutuminen on lupaus seksistä. Viidentenä myyttinä luetellaan se, että seksuaalinen kaltoinkohtelu vaatii kasvokkain kohtaamisen. Seksuaalinen kaltoinkohtelu voi tapahtua myös internetin välityksellä ahdisteluna, uhkailuna, katsomaan pakottamisena tai seksistisenä ja loukkaavana puheena. (Nettitukinainen i.a.) Näiden viiden myytin lisäksi sivustolla luetellaan kymmenen muuta myyttiä, joista yksikään ei oikeuta ketään loukkaamaan toisen henkilön itsemääräämisoikeutta.

Vuorovaikutus tapahtuu yhä enemmän sosiaalisessa mediassa. Tämä lisää jokaisen riskiä joutua iästä ja sukupuolesta riippumatta kotonaan seksuaalisen häirinnän tai hyväksikäytön kohteeksi. Nuoret toteuttavat seksuaalista häirintää yleensä siellä missä ei ole aikuisten valvovaa katsetta, kodin ja koulun ulkopuolella ja siitä syystä siihen on vaikea puuttua. Häirintä tapahtuu usein internetissä, sosiaalisessa mediassa, blogeissa, keskustelupalstoilla, sähköpostitse tai tekstiviesteinä. Vaikka varsinainen häirintä on osittain siirtynyt pois kouluista, vaikutukset heijastuvat kouluun, koulussa työskentelyyn, nuoren vapaa-aikaan ja identiteetin muotoutumiseen. (Vilkkä 2011, 110–111, 116.)

2.4 Parisuhde- ja seurusteluväkivalta

Heiskanen ja Piispan Suomen ensimmäinen naisuhritutkimus Usko, toivo, hakuus vuonna 1998 nosti parisuhdeväkivallan julkiseen keskusteluun. Tämän tutkimuksen myötä ilmiö määrittyi sosiaalisesti ongelmaksi ja keskustelu parisuhdeväkivallasta miesten naisiin kohdistamana väkivaltana alkoi. (Niemi 2010, 35.)

Viimeisimmän naisuhritutkimuksen mukaan vuoden 2005 aikana 8 prosenttia naisista oli joutunut avio- tai avopuolionsa väkivallan kohteeksi. Vuoden 2005 tutkimuksen mukaan 20 prosenttia parisuhteessa olevista naisista oli joutunut vähintään kerran parisuhteen aikana avio- tai avopuolionsa väkivallan kohteeksi, kun vuoden 1997 tutkimuksessa vastaava luku oli 22 prosenttia. Näyttää siltä, että fyysinen ja seksuaalinen väkivalta on vähentynyt parisuhteessa hieman. Vähentymisen ei ole kuitenkaan tilastollisesti merkitsevää. Luku on pienentynyt ikäryhmässä 25–34 vuotta, mutta kasvanut nuorten keskuudessa eli ikäryhmässä 18–24 vuotta. (Heiskanen & Piispa 2006, 138–139.) Kaikesta perheväkivallasta naisiin kohdistui 79 prosenttia ja parisuhdeväkivallasta naisiin kohdistui 90 prosenttia, keskiarvo vuosien 1987–2005 aikana. (Heiskanen 2006, 14.)

Vuoden 2012 kansallisen 15–74-vuotiaille tehdyn rikosuhritutkimuksen mukaan parisuhteessa olevista vastaajista viimeisen vuoden aikana fyysisistä parisuhdeväkivaltaa oli kokenut naisista 5 prosenttia ja miehistä 2 prosenttia. Nuoremmissa

ikäryhmissä parisuhdeväkivallan tai uhkailun kokeminen olivat selvästi yleisempiä, kuin vanhemmassa ikäryhmässä. Raportissa esitetyt tutkimustulokset perustuvat 2012 uudella mallilla tehtyyn kyselyyn, joten niitä ei voi suoraan verrata aikaisempiin tutkimuksiin. Kuitenkin vuosina 1980–2009 tehdyissä rikosuhritutkimuksissa miesten ja naisten kokeman fyysisen väkivallan ja parisuhdeväkivallan määrä on pysynyt suhteellisen vakaana. (Danielsson & Salmi 2013.)

Vuoden 2014 kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksissa tutkimuksen vastanneista naisista (N=3688) 1,6 prosenttia ja miehistä (N=3016) 0,4 prosenttia on kokenut seksuaalista väkivaltaa tai sen yritystä. Kyselyyn osallistuneista 15–74 vuotiaista suomalaisista eniten seksuaalista väkivaltaa tai sen yritystä ovat kokeneet ikäryhmästä 15–25 vuotta. Entisen tai nykyisen puolison tai seurustelukumppanin kaiken tyyppisellä väkivallalla uhkaamisen tai väkivallan kohteeksi joutuneita oli tutkimuksen mukaan naisista 5,3 prosenttia ja miehistä 2,7 prosenttia. Puolison tai entisen puolison tai seurustelukumppanin seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutuneita oli vuonna 2014, naisista 0,6 prosenttia ja miehistä 0,1 prosenttia. (Danielsson & Salmi 2015.)

EU:n laajuisen tutkimuksen mukaan suomalaisista 18–74-vuotiaista naisista (N=1520) 47 prosenttia oli kokenut fyysistä tai seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa, kun Euroopan keskiarvo oli 33 prosenttia. Nykyisen tai entisen kumppanin taholta väkivaltaa kokeneita suomalaisia naisia oli tutkimuksen mukaan 30 prosenttia, kun Euroopan keskiarvo oli 22 prosenttia. Haastattelututkimuksen kysymyksissä kartoitettiin, kuinka moni nainen on kokenut fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa 15-vuotiaana tai sitä vanhempana. (FRA 2014, 21–30.) Euroopan laajuisen tutkimuksen ja kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksien välillä on suuri ero. Ero tutkimustulosten välillä selittyy erilaisella kysymysten asettelulla ja menetelmällisillä eroilla. On kuitenkin huomioitavaa, että EU:n laajuisen tutkimuksen tulokset ovat samansuuntaiset, kuin vuoden 2005 naisuhritutkimuksen tulokset.

Poliisin tietoon tullut lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta -tutkimushankkeessa tutkittiin poliisin tilastoimia väkivaltarikoksia, jossa asianomistaja tai asianosainen oli alle 18-vuotias. Tutkimuksessa 15–17-vuotiaiden ikäryhmässä rikoksista 3

prosentissa tekijä oli nykyinen tai entinen seurustelukumppani. Seurusteluväkivallan uhreista yhdeksän kymmenestä olivat tyttöjä ja väkivallan tekijä oli useimmiten samanikäinen kuin uhri. (Humpi 2008, 35–39, 65–67, 73.)

Nuorten seurusteluväkivalta on Suomessa suhteellisen tuntematon aihe ja tiedon puutteesta johtuen julkinen keskustelu aiheesta on ollut vähäistä. Aiheesta on tehty vain vähän tutkimusta, mutta yksittäiset tutkimustulokset osoittavat, että ongelma koskettaa useita suomalaisia nuoria. Seurusteluväkivallasta ja seurustelusuhteiden ongelmista puhuminen ja tutkiminen on tärkeää, jotta nuorten on helpompi hakea ja saada apua. (Niemi 2010, 15.) Nuori voi kokea tyttö- tai poikakaaverin väkivaltaisen teon eri tavalla kuin aikuinen kokee parisuhdeväkivallan ja nuoret eivät välttämättä osaa itse puolustaa fyysistä loukkaamattomuuttaan ja siksi seksuaaliväkivallan tutkiminen ja esille nostaminen on tärkeää. (Niemi 2010, 25–26.)

Ensimmäinen eurooppalainen naisia koskeva ihmisoikeussopimus eli niin sanottu Istanbulin sopimus tuli Suomessa voimaan 1.8.2015. Sopimuksen tarkoituksena on naisiin kohdistuvan väkivallan sekä perheväkivallan ehkäiseminen ja torjuminen. Sopimuksessa tarkastellaan naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ihmisoikeusnäkökulmasta ja sen tavoitteena on edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa. Sopimuksen tavoitteena on lisäksi auttaa viranomaisia ja järjestöjä toimimaan tehokkaasti naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan poistamiseksi. (Valtioneuvosto i.a.)

2.5 Seksuaaliseen häirintään ja väkivaltaan liittyvä lainsäädäntö

Lainsäädännön näkökulmasta lakien tavoitteena on ihmisen itsemääräämisoikeuden suojeleminen eli ihmisen vapaus päättää itsestään ja käyttäytymisestään. Seksuaalirikosten rangaistussäännöksillä ei tule puuttua sellaiseen seksuaaliseen toimintaan, jota aikuiset harjoittavat yksityisesti ja yhteisymmärryksessä. (Ojala 2014, 5.)

Rikoslaissa (39/1889) 20 luvun 10 § seksuaalinen teko määritellään sellaiseksi teoksi, joka tekijä ja kohteena oleva henkilö sekä teko-olosuhteet huomioon ottaen on seksuaalinen. Rikoslaissa sukupuoliyhteydeksi määritellään sukupuolielimellä tapahtuva tai sukupuolielimeen kohdistuva seksuaalinen tunkeutuminen toisen kehoon. Rikoslain (39/1889) 20 luku kokonaisuudessaan määrittää, mikä on seksuaalirikos esimerkiksi seksuaaliseen tekoon pakottaminen, seksuaalinen hyväksikäyttö ja seksuaalinen ahdistelu. Rikoslain (39/1889) muutos vuonna 2014 lisäsi seksuaalisen ahdistelun rangaistavaksi teoksi. Rikoslain 20 luvun 5a § tunnistaa seksuaalisen ahdistelun fyysisenä seksuaalisena tekona, johon liittyy koskettelua. Seksuaalisesta ahdistelusta voi saada rangaistuksena sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Lain kohta sisältää vain fyysiseen koskemattomuuteen puuttumisen, ei sanallista häirintää.

Lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia koskevaa lainsäädäntöä uudistettiin 1.6.2011 voimaantulleella lailla (540/2011). Tämä lakimuutos lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistussäännösten uudistamisesta oli laajuudeltaan merkittävä lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten kokonaisuudistus. (Ojala 2014, 2.)

Lapsiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin liittyy myös rikoslain (39/1889) 17 luvun säännökset sukupuolisiveellisyttä loukkaavien kuvien levittämisestä ja hallussapidosta. Raiskauksen ja törkeä raiskauksen kuvausta laissa on muutettu 2014. Samassa yhteydessä on seksuaalirikokset muutettu virallisen syytteen alaisiksi rikoksiksi lukuun ottamatta yli 18-vuotiaaseen henkilöön kohdistunutta seksuaalista ahdistelua koskevaa rikosta. (Ojala 2014, 2.)

Rikoslaissa (39/1889) on määritelty kaksi suojaikärajaa. Suojaikä 16 vuotta tarkoittaa sitä, että kukaan ei saa ryhtyä seksuaaliseen suhteeseen tai seksuaaliseen tekoon alle 16-vuotiaan kanssa. Tästä poikkeuksena ovat seurustelusuhteet, jossa nuoret ovat iältään ja henkiseltä kehitykseltään lähellä toisiaan. Toinen suojaikäraja on 18 vuotta. Sen tarkoituksena on suojata alle 18-vuotiasta, että hän ei joudu vanhempansa tai luottamussuhteessa olevan henkilön kuten opettajan tai valmentajan seksuaalisesti hyväksikäyttämäksi. Alle 18-vuotiaalta ei saa myöskään ostaa seksuaalipalveluita.

Tasa-arvolain (609/1986) 7 § määrittää seksuaalisen häirinnän tarkoittavan sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottavaa käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri. Tasa-arvolaki (609/1986) määrittää myös sukupuoleen perustuvan häirinnän, joka ei ole luonteeltaan seksuaalista, mutta loukkaa henkilön oikeuksia ja koskemattomuutta.

Lakeja tarkastellessa seksuaalisen häirinnän pulmakohtia laissa ovat lähtökohtainen ajattelu häirinnästä heteroseksuaalisena tekona ja se, että suojeleeko laki raiskattua naista riittävästi. Seksuaalirikoksia ja seksuaalista häirintää koskevaa lainsäädäntöä toteutetaan usein siltä pohjalta, että oletetaan tekijän olevan mies ja nainen väkivallan tekijänä saa useammin ymmärrystä osakseen. Lisäksi usein raiskatut naiset kokevat, että he ovat toimineet varomattomasti ja ovat siten itse osasyllisiä seksuaalirikokseen. Tästä seuraa se, että naiset ovat häpeissään, eivätkä välttämättä uskalla ilmoittaa viranomaisille, vaikka laki suojelisi heitä. (Vilkka 2011, 24–25.)

Seksuaalista häirintää koskevassa laissa on ilmaisu ”ei-toivottu käytös”. Lain pulmakohtana voi olla lain tulkinta, jossa arvioidaan onko häirittävä ilmaissut häiritsijälle tarpeeksi selvästi, että tämän käytös on ei-toivottua. Häirintään voi liittyä myös valta-asema ja siihen voi liittyä myös uhkaa tai uhkailua. Flirtti kytkeytyy seksuaaliseen häirintään ja sen tunnistaminen häirinnäksi voi olla vaikeaa. Häirintä saattaa verhoutua myös huumorin taakse, jolloin häirityn reaktio voidaan tulkita naurettavaksi. Häiritty ei välttämättä uskalla leimautumisen pelossa tuoda häirintää esille. Seksuaalinen häirintä on tasa-arvolain vastainen teko, eikä häiritsijä joudu suoraan rikoslain mukaan vastuuseen teostaan. Tämä voi olla usein pulmallista, sillä häiritsijän teon tulee täyttää esimerkiksi työsyRJintärikoksen tunnusmerkit tai olla työturvallisuuslain vastaista. (Vilkka 2011, 25–26.)

Tasa-arvolaki (609/1986) suojaa työyhteisössä, mutta laki ei kata yksityiselämän suojaa. Koska laki ei anna suojaa vapaa-aikana, suurin osa seksuaalisesta häirinnästä ei johda oikeustoimiin. Seksuaalinen häirintä on usein muuta kuin sek-

suaalista kiihotusta tavoitteleva teko ja tästä syystä häirintää ei lueta laissa seksuaaliseksi teoksi. Silloin se ei täytä rikoslain määrittämiä tunnusmerkkejä. Lisäksi ongelmana on, että lapset eivät saa seksuaalisen häirinnän suojaa, jos ei pystytä osoittamaan, että häirintään liittyy seksuaalinen hyväksikäyttö. (Vilka 2011, 27.)

Rikoslain (39/1889) 38 luvun 9a § tuli voimaan 10.4.2015. Lakimuutoksen seurauksena identiteettivarkaus eli esimerkiksi valeprofiilin luominen on rangaistava teko, jos se aiheuttaa kohteelle taloudellista vahinkoa tai vähäistä suurempaa haittaa. Valeprofiilien luominen on yleistä myös nuorten keskuudessa.

Suomen perustuslain (731/1999) 7 § määrittää, että jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Ketään ei saa tuomita kuolemaan, kiduttaa eikä muutoinkaan kohdella ihmisarvoa loukkaavasti. Jokaisella nuorella on perustuslaillinen oikeus turvaan ja koskemattomuuteen.

2.6 Lapsiuhritutkimus ja kouluterveyskysely

Lapsiuhritutkimus ja kouluterveyskysely kartoittavat nuorten terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä osa-alueita. Seksuaalisuus, seksuaalinen häirintä ja väkivalta ovat lapsiuhritutkimuksen ja kouluterveyskyselyn kartoittamia aiheita. Monica Fagerlund Poliisiammattikorkeakoulusta on tehnyt Right to Choose -hankkeen aikana tutkimuksen ja kirjoittanut vielä julkaisemattoman englanninkielisen artikkelin nuorten kohtaamasta seksuaalisesta häirinnästä ja väkivallasta. Tutkimuksessa aineistona hyödynnettiin nuorten kyselylomakevastauksia vuonna 2013 toteutettuun lapsiuhritutkimukseen. (Fagerlund 2014.) Alustavat tutkimustulokset julkaistiin 20.8.2014 Right to Choose -hankkeen julkistamistilaisuuden yhteydessä. Tutkimustulosten mukaan yhdeksäsluokkalaisista tytöistä vähintään yhtä tutkittua seksuaalisen väkivallan tai häirinnän muotoa on kokenut joka kolmas ja pojista vähän alle neljännes (Yhteenveto tutkimuksesta 2014).

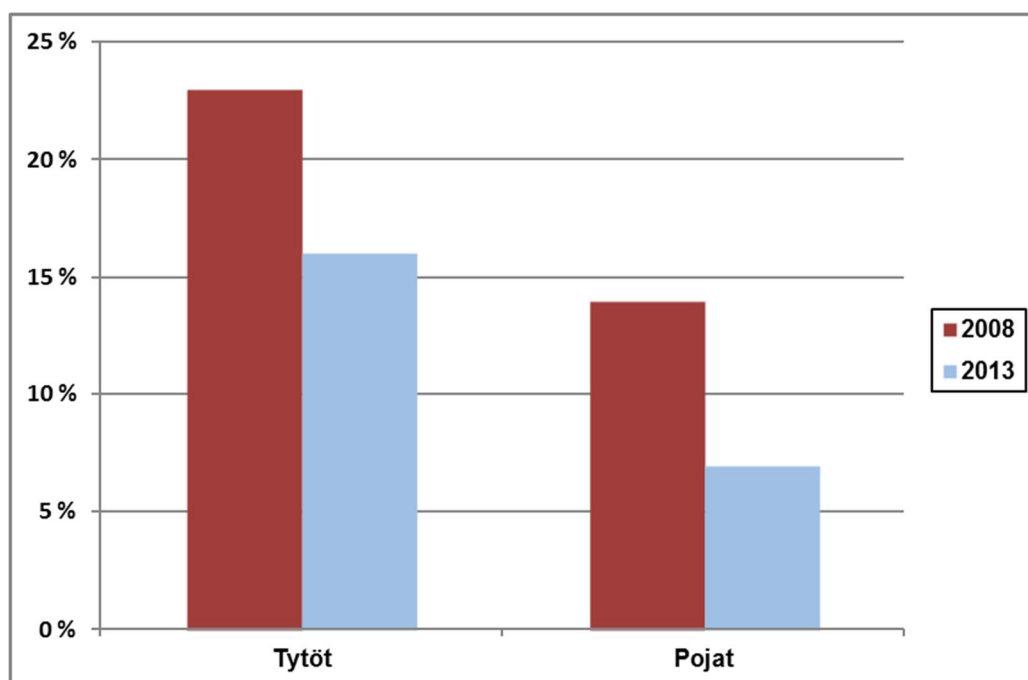
Poliisiammattikorkeakoulun lapsiuhritutkimukset 2008 ja 2013 kartoittavat nuorten kokemuksia väkivallasta. Tutkimuksissa tutkittiin kuudesluokkalaisten ja yhdeksäsluokkalaisten väkivaltakokemuksia. Osana näitä tutkimuksia on tutkittu myös sähköisiin viestimiin liittyvää väkivaltaa, kiusaamista ja häirintää. Sähköisiin viestimiin liittyvissä kysymyksissä pääpaino on internetillä, mutta myös matkapuhelimet ovat nykypäivänä tärkeässä osassa nuorten elämää. Nuoret viestivät yhä enemmän sosiaalisen median ja älypuhelimien pikaviestisovellusten välityksellä. (Fagerlund, Peltola, Kääriäinen, Ellonen & Sariola 2014, 99–100.)

Pikaviestisovellusten kautta käytettävää viestintää on lähes mahdotonta valvoa, koska pikaviestisovelluksissa muodostetaan suljettuja ryhmiä ja ryhmän sisällä tapahtuvaa kiusaamista ja häirintää ei voida valvoa ulkoapäin. Kun häirintää eivät näe muut kuin ryhmän jäsenet, siihen on vaikea puuttua. Häirintä ja kiusaaminen voi jatkua pitkään ilman, että kukaan puuttuu siihen. Internetissä häirintä ja kiusaaminen ovat myös yleistä, mutta jossakin tapauksessa internet sivun ylläpitäjä voi puuttua viestintään. Lapsiuhritutkimuksen tutkimuskysymyksissä kartoitettiin muun muassa seksuaalista häirintää tekstiviestillä, alastonkuvan laittamista luvatta internetiin, rivoa kielenkäyttöä internetissä, seksikkäiden kuvien pyytämistä, seksin ehdottamista ja palkkion tarjoamista seksistä. (Fagerlund ym. 2014, 100–101.)

Lapsiuhritutkimuksen tutkimustuloksissa kuudesluokkalaisilla yleisin uhrikokemus oli molempina tutkimusvuosina kiusaaminen tekstiviestillä. Yhdeksäsluokkalaisilla tekstiviestikiusaaminen ja internetissä levitetyt huhut ovat lähes yhtä yleisiä kokemuksia. Muita uhrikokemuksia olivat seksuaalinen häirintä tekstiviestillä, esiintymistä valeprofiililla internetissä ja loukkaavat kuvat. Pojilla huhujen kohteeksi joutuminen oli yleisempää kuin tekstiviestikiusaaminen ja pojat kokivat lisäksi uhkailua tekstiviestillä. Lapsiuhritutkimuksessa sähköisen kiusaamisen kohteeksi joutui enemmän yhdeksäsluokkalaisia, kuin kuudesluokkalaisia. Toisessa tutkimuksessa, nuorten terveystapatutkimuksessa 2009, on tutkittu samoja ikäluokkia, mutta nuorten terveystapatutkimuksen mukaan netti- ja kännykkäkiusaamisen kohteeksi joutuminen on yleisempää nuoremmille ikäluokille. Tutki-

musten välillä oli eroja, mutta yhteistä molemmissa tutkimustuloksissa on kuitenkin se, että sähköisesti kiusatuksi joutumisesta ilmoittavat tytöt yleisemmin kuin pojat. (Fagerlund ym. 2014, 104–106.)

Yleiskuva internetissä tapahtuvasta seksuaalisesta ehdottelusta ja häirinnästä ei lapsiuhritutkimuksen mukaan ole muuttunut viime vuosina. Huomioitavaa kuitenkin on se, että verrattaessa vuosien 2008 ja 2013 lukuja, häirintä ja ehdottelu ovat vähentyneet. Kuudesluokkalaisille ja yhdeksäsluokkalaisille seksuaalinen ehdottelu ja häirintä ovat vähentyneet tytöillä 23 prosentista 16 prosenttiin ja pojilla 14 prosentista 7 prosenttiin (Kuvio 1). Lapsiuhritutkimuksessa tuodaan esiin, että yhdeksäsluokkalaisten osalta tutkimuksen tuloksia voidaan verrata Helweg-Larsen, Schütt ja Larsen 2012 Tanskassa 14–17-vuotiaille nuorille (N=3707) tehtyyn tutkimukseen. Tutkimuksen kysymykset olivat samankaltaiset lapsiuhritutkimuksen kanssa. Molemmissa maissa noin neljännes vastaajista ilmoitti joutuneensa vähintään yhden tutkitun seksuaalisen teon uhriksi viimeisen vuoden aikana. Myös Tanskan tutkimuksessa kokemukset olivat yleisempiä tytöille kuin pojille. (Fagerlund ym. 2014, 106–109.)

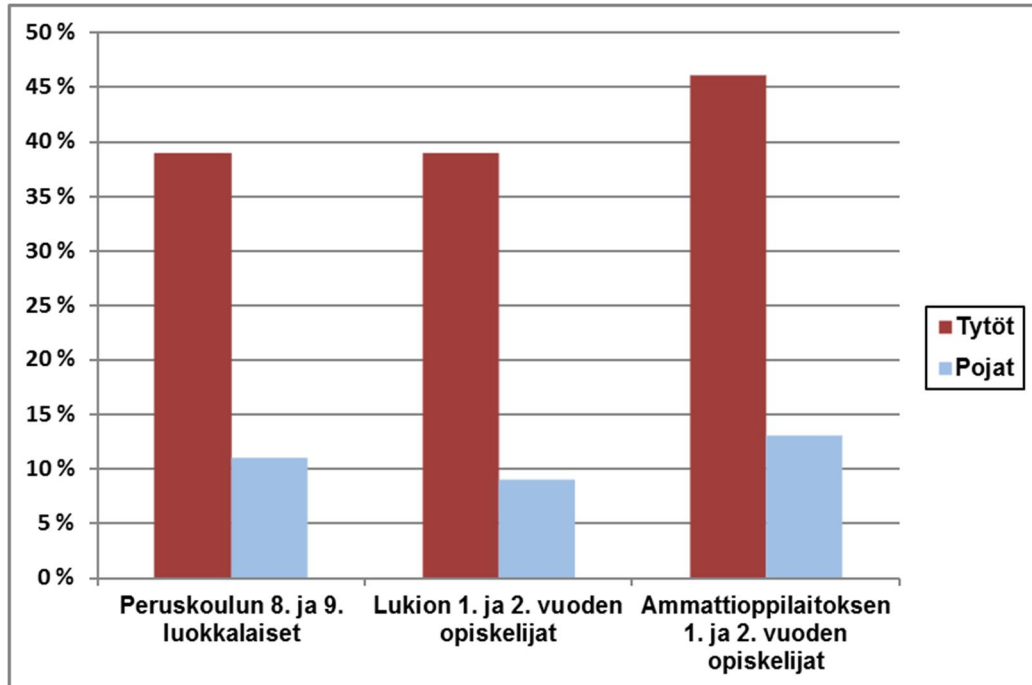
KUVIO 1. Seksuaalinen häirintä ja ehdottelu internetissä 2008 ja 2013 (Fagerlund ym. 2014, 106.)

Lapsiuhritutkimuksen tulokset internetin välityksellä tapahtuvasta kiusaamisen ja häirinnän vähenemisestä ovat mielenkiintoiset. Seksuaalisen häirinnän ja ehdottelun vähenemisestä huolimatta kiusaamisen ja häirinnän kokemus voi olla nuorelle ja lapselle hyvinkin traumaattinen. Tästä syystä sen ennaltaehkäisyyn tulee kiinnittää huomiota ja tietoisuutta sen eri ilmenemismuodoista tulisi lisätä.

Samantyyppinen tutkimus on toteutettu myös Yhdysvalloissa, jossa 10–17-vuotiaiden lasten ja nuorten seksuaalisen häirinnän ja ehdottelun kokemuksia tarkasteltiin vuosina 2000, 2005 ja 2010. Seksuaalinen ehdottelu internetissä kuten seksuaaliset viestit, seksuaaliset kysymykset ja pyyntö tehdä jotain seksuaalista vähenivät tutkimusvuosien aikana noin 50 prosenttia, 19 prosentista 9 prosenttiin. Nuorten häirintä ja kiusaaminen internetissä puolestaan lisääntyi vuosien 2000 ja 2010 välillä, 6 prosentista 11 prosenttiin. Tytöillä häirintä on lisääntynyt selvästi poikia enemmän, tytöillä häirintä oli lisääntynyt 7 prosentista 15 prosenttiin, kun vastaavat luvut pojilla olivat 6 prosenttia vuonna 2000 ja 7 prosenttia vuonna 2010. Seksuaaliseen kuvamateriaaliin altistuminen internetissä väheni tutkimuksen mukaan 34 prosentista 23 prosenttiin. Internetin käyttö ei ole vähentynyt, mutta tutkimuksessa todetaan, että nuorten tietoisuuden lisääntyminen ja internetin kehittyneet suodattimet ovat olleet todennäköinen syy seksuaalisten ehdottelun ja kuvamateriaaliin altistumisen vähenemiselle. (Jones, Mitchell & Finkelhor 2012.)

Suomalaisella kouluterveyskyselyllä saadaan kokemustietoa 14–20-vuotiaiden elinoloista, kouluoloista, terveydestä, terveystottumuksista ja opiskeluhuollosta. Kouluterveyskyselyyn osallistui vuonna 2013 noin 100 000 8. ja 9. luokkalaista. Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoita osallistujista oli noin 50 000. Ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoista noin 40 000 vastasi kyselyyn. Kyselyn kattavuus oli 84 prosenttia peruskouluista ja 70 prosenttia lukioista, ammatillisten oppilaitosten perusjoukko ei ole tiedossa. (Luopa 2014.) Uutena kysymyskokonaisuutena vuoden 2013 kyselyssä kartoitettiin laajasti seksuaaliseen häirintään ja väkivaltaan liittyviä nuorten kokemuksia. Tutkimuksen mukaan seksuaalisen väkivallan kokemuksia oli kaikissa oppilaitoksissa. (THL i.a.)

Kouluterveyskyselyssä nuorilta kysyttiin kokemusta siitä kuinka moni oli kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua ja ahdistelua puhelimesta tai internetissä. Kuviossa 2 näkyy tyttöjen ja poikien oppilaitoskohtainen vertailu. (THL i.a.)

KUVIO 2. Kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua puhelimesta tai internetissä (THL i.a.)

Kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua puhelimesta tai internetissä kokemuksia oli 8. ja 9. luokkalaisilla tytöillä 39 prosentilla ja pojilla 11 prosentilla. Lukioikäisillä 1. ja 2. vuoden opiskelijoista tytöillä luku oli 39 prosenttia ja pojilla 9 prosenttia. Ammattioppilaitoksessa 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, tytöistä 46 prosenttia oli kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua ja pojista 13 prosenttia. Tytöt olivat kokeneet tätä häirinnän muotoa yli kolme kertaa enemmän kuin pojat. (THL i.a.)

Seksuaalisen väkivallan kokemuksia oli peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisilla tytöillä 20 prosentilla ja samanikäisillä pojilla 9 prosentilla. Lukioikäisillä 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vastaava luku oli tytöillä 23 prosenttia ja pojilla 6 prosenttia. Ammattioppilaitoksessa 1. ja 2. vuoden opiskelijoista tytöistä 33 prosenttia oli kokenut seksuaalista väkivaltaa ja pojista 11 prosenttia. (THL i.a.)

Seksuaalisuutta loukkaava nimittely on hyvin yleistä nuorten keskuudessa. Seksuaalisuutta loukkaavaa nimittelyä esimerkiksi ”huorittelua” tai ”homottelua” tai kehon loukkaavaa arvostelua oli tutkimuksen mukaan kokenut 8. ja 9. luokkalaisista tytöistä 49 prosenttia ja pojista 45 prosenttia. Lukioikäisillä 1. ja 2. vuoden opiskelijoista luku oli tytöillä 41 prosenttia ja pojilla 36 prosenttia. Ammattioppilaitoksessa 1. ja 2. vuoden opiskelijoista tytöistä 50 prosenttia oli kokenut nimittelyä ja pojista 30 prosenttia. (THL i.a.) Tämä ilmiö on yleinen kaikkien nuorten keskuudessa ja joka ryhmässä luvut lähentelevät 50 prosenttia koko kyselyyn osallistuneista nuorista.

Vuoden 2013 tutkimuksen mukaan intiimien alueiden koskettelua vastoin tahtoaan kokeneita 8. ja 9. luokkalaisia tyttöjä oli 15 prosenttia ja poikia 7 prosenttia. Lukioikäisillä 1. ja 2. vuoden opiskelijoista intiimi alueiden koskettelua kokeneiden tyttöjen luku oli 18 prosenttia ja pojilla 5 prosenttia. Ammattioppilaitoksessa 1. ja 2. vuoden opiskelijoista tytöistä 26 prosenttia oli kokenut intiimien alueiden koskettelua vastoin tahtoaan ja pojista 9 prosenttia. (THL i.a.) Myös tässä kysymyksessä näkyy selvä ero poikien ja tyttöjen välillä.

2.7 Seksuaalisen häirinnän ja väkivallan seuraukset

Seksuaalinen häirintä kohdistuu henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja se on verrattavissa mihin hyvänsä käsiksi käymiseen tai suoraan väkivaltaan. Henkinen väkivalta seksuaalisena häirintänä saattaa aiheuttaa häirinnän kohteelle omanarvontunnon huononemista, itseluottamuksen menetystä ja ongelmia omassa hyvinvoinnissa ja jaksamisessa. Seksuaalisen väkivallan, hyväksikäytön ja eriasteisen häirinnän seuraukset voivat olla moninaiset. Psykkiset vaikutukset voivat olla esimerkiksi traumaoireet ja masennus. Väkivallan seurauksia voivat olla raskaus, vammautuminen tai sukupuolitaudit. Koulussa seksuaalinen häirintä voi naamioitua kiusaamiseksi ja sillä on todettu olevan vaikutusta henkilön koulunkäyntiin ja sitä kautta jatko-opiskelumahdollisuuksiin. (Vilka 2011, 100–101.) Seurustelusuhteissa koetulla väkivallalla voi olla haitallinen vaikutus nuoren miänkuvaan ja tuleviin ihmissuhteisiin. Lisäksi seurustelusuhteväkivallalla voi olla yhteys aikuisiän parisuhteväkivaltaan. (Niemi 2010, 15.)

Brusila (2006, 333–337) on käsitellyt laajasti uhrin näkökulmaa ja tuo esille, että väkivalta loukkaa aina henkilön koskemattomuutta, itsemääräämisoikeutta ja rajoja. Väkivaltaisen seksuaalikäyttäytymisen seurauksena voi olla henkilön seksuaalisuuden traumatisoituminen ja seksuaalisuus voi muuttua tuskan, häpeän ja myös monien muiden vaikeuksien lähteeksi. Parisuhteessa tapahtuva väkivalta on koettu erittäin hävettäväksi ja siksi siitä ei kerrota. Tämän seurauksena uhri ei pääse käsittelemään tapahtunutta, eikä toipumisprosessi pääse alkuun. Poliisin kokemuksen mukaan tuntemattomien tekijöiden rikoksista ilmoitetaan herkemmin, kuin tuttujen tai läheisten tekemistä rikoksista.

Traumaattisesta kokemuksesta kuten esimerkiksi raiskauksesta seuraa lähes aina posttraumaattinen stressireaktio. Lisäksi väkivallasta on miltei aina fyysisten seurausten lisäksi jonkinlaisia henkisiä seurauksia. Jos toipumisprosessi ei tapahtuneen jälkeen etene, voi seurauksena olla traumaperäinen stressihäiriö, joka voi johtaa tilapäiseen tai pysyvään työkyvyttömyyteen. (Brusila 2006, 336.)

Käypä hoito -suosituksen mukaan traumaperäinen stressihäiriö voi ilmetä psyykkisesti epätoivona, välttämiskäyttäytymisenä, pelon, syyllisyyden, häpeän tunteina. Fyysisiä oireita voi olla muistiongelmia, univaikeudet, pahoinvointi ja voimattomuus. Lisäksi siihen voi yhdistyä masennustiloja, alkoholin ja lääkkeiden väärinkäyttöä ja erilaisia ahdistushäiriöitä. Traumaperäisen stressihäiriön hoidossa vaikuttavia hoitomuotoja ovat psykoterapia ja lääkehoito, joista ensisijaiseksi hoidoksi suositellaan psykoterapiaa. (Käypä hoito 2015.)

Väkivallan uhrille on tyypillistä voimakas häpeän ja syyllisyyden tunne. Tässä nuoret ovat erityinen riskiryhmä, sillä heiltä puuttuvat usein sanat ja keinot väkivaltakokemuksen käsittelemiseksi. Uhriksi joutuminen on heille merkki siitä, että he ovat kyvyttömiä pitämään puoliaan. Lisäksi nuoret voivat pelätä, että heitä ei uskota, tapahtunutta vähätellään tai heitä itseään pidetään syyllisenä tapahtuneeseen, myös maineen menetyksen pelko on suuri. Itsekunnioituksen menetys muovaa myös itsetuntoa, identiteettiä ja altistaa myöhemmälle hyväksikäytölle. Seksuaalista väkivaltaa kokeneilla nuorilla esiintyy enemmän psykosomaattisia

oireita, he käyttävät enemmän päihteitä, joutuvat useimmin muiden väkivaltatekojen uhriksi ja voivat myös itse käyttäytyä väkivaltaisesti. Toisin sanoen nuoren uhriksi joutuminen rakentaa nuoren uhri-identiteettiä. (Brusila 2006, 337.)

3 RIGHT TO CHOOSE -HANKE

3.1 Right to Choose -hankkeen sisältö

Right to Choose – Loppu seksuaaliselle häirinnälle ja väkivallalle -hankkeen kohderyhmänä ovat 15–25-vuotiaat naiset. Hankkeen aikana tuotetaan lyhyitä videoelokuvia ja muuta materiaalia seksuaalisen häirinnän ja väkivallan vähentämiseksi ja tietoisuuden lisäämiseksi. Hankkeessa hyödynnetään internetiä ja sosiaalisen median kanavia nuorten aikuisten tavoittamiseksi. Hankkeella on omat kotisivut, www.righttochoose.fi tai www.choose.fi, jossa on kerrottu hankkeesta ja hankkeessa mukana olevista yhteistyötahoista. Kotisivujen kautta pyritään lisäämään tietoisuutta ja auttamaan apua tarvitsevaa löytämään tarjolla olevia tukipalveluita. (Asettamispäätös 2014; Sisäministeriö i.a.)

Hankkeen asettamispäätös tehtiin 9.1.2014 ja koko hankkeen toimintakausi on 9.1.2014–31.12.2015. Hankkeen julkistamistilaisuus oli 20.8.2014. Hanke on osa sisäisen turvallisuuden ohjelmaa ja se rahoitetaan EU:n, sisäministeriön ja mukana olevien järjestöjen yhteisrahoituksella. (Asettamispäätös 2014; Sisäministeriö i.a.) Right to Choose -hankkeen EU rahoitus on osa Progress Violence against women -ohjelmaa. Ohjelmasta on rahoitettu Euroopan laajuisesti kahtakymmentä eri väkivallan vastaista ja tasa-arvoa edistävää hanketta, kampanjaa ja projektia. Rahoitusta ovat saaneet esimerkiksi Kyproksen Campaign on Zero Tolerance to Violence against Women and Girls in Cyprus ja useat naisten ympärileikkaus (Female genital mutilation) tietoisuutta lisäävät hankkeet. Toinen esimerkki rahoitusta saanneista hankkeista on Iso-Britanian Raising Awareness of FGM in the UK -hanke. (European Commission 2015.)

Right to Choose -hanke toteutetaan yhteistyössä Suomen Punaisen Ristin, Raisauskriisikeskus Tukinainen ry:n, Naisten Linja Suomessa ry:n, Lyömätön Linja Espoossa ry:n sekä Poliisiammattikorkeakoulun kanssa. Yhteistyökumppanien edustajat ovat hankkeen ohjausryhmässä tuomassa omaa asiantuntijuutta hankkeen käyttöön. Hankkeen toteuttamisesta vastaa sisäministeriö ja hankkeessa on yksi palkattu työntekijä, hankkeen hankekoordinaattori. Hankkeessa on myös

muita yhteistyötahoja, joiden asiantuntemusta hyödynnetään hankkeen aikana. Tasavallan presidentti Sauli Niinistö on lupautunut toimimaan Right to Choose - hankkeen suojelijana. (Asettamispäätös 2014; Sisäministeriö i.a.)

Hankkeen tavoitteena on vähentää naisiin ja tyttöihin kohdistuvaa seksuaalista väkivaltaa ja häirintää lisäämällä tietoa näistä aiheista ja niiden ilmenemismuodoista. Tavoitteena on myös antaa opastusta siihen, miten tulee toimia, jos joutuu seksuaalisen väkivallan tai häirinnän kohteeksi. Hankkeen yhtenä tavoitteena on kiinnittää huomiota erityisesti häirintään tai väkivaltaan, jota ei aina koeta häirinnäksi tai josta uhri kokee olevansa itse osavastuussa. Hankkeessa vaikutetaan myös mahdollisiin seksuaalisen häirinnän ja väkivallan tekijöihin tuomalla esille uhrin näkökulmaa ja kokemusta. (Asettamispäätös 2014; Sisäministeriö i.a.)

Hankkeessa on julkaistu neljä videoelokuvaa. Lisäksi hankkeelle on perustettu oma Facebook sivusto ja Twitter-tili. Hankkeessa on lisäksi kiinnitetty erityistä huomiota rikosprosessin tuntemukseen ja hanketta varten on luotu rikosilmoitus-peli. Rikosilmoituspelin avulla voi kokeilla, kuinka rikosprosessi etenee rikosilmoituksen tekemisestä, mahdollisesti aina rikosoikeudelliseen tuomioon asti. (Right to Choose i.a.a.)

Videoelokuvien julkaisemisen jälkeen osana hanketta toteutettiin seminaarit toisen asteen koulujen opiskelijoille. Toisen asteen opiskelijoita kutsuttiin alueellisiin seminaareihin ja tavoitteena oli, että seminaarien avulla tavoitetaan mahdollisimman paljon kohderyhmään kuuluvia nuoria. Seminaareissa opiskelijoille pyrittiin antamaan lisää tietoisuutta aiheesta ja valmiuksia toimia, jos he itse tai ystävä joutuu seksuaalisen väkivallan tai ahdistelun kohteeksi. (Ohjausryhmän pöytäkirja1 2014; Ohjausryhmän kokous 2015.) Videoelokuvat julkistettiin huhtikuussa 2015. Ensimmäinen seminaari pidettiin Espoossa Omnian ammattiopistossa 7.5.2015 ja toinen seminaari järjestettiin 3.9.2015 Oulussa. Kaksi muuta seminaaria pidettiin Mikkelissä 7.10.2015 ja Tampereella 10.11.2015.

Hankkeen yhtenä yhteistyökumppanina on Cosmopolitan-lehti. Lehden kanssa tehtävällä yhteistyöllä tavoitellaan hankkeen täysi-ikäistä kohdeyleisöä. Cosmopolitan-lehti on tuonut seksuaalista häirintä ja väkivalta teemaa esiin lehdissä ja

verkkosivuilla. Lehti julkaisi syyskuun 2014 numerossa hankkeen teemaan liittyvän Jannika B:n haastattelun ja on kerännyt lukijoiden kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä. (Ohjausryhmän pöytäkirja1 2014.)

Lisäksi hankkeessa on toteutettu 4.2.2015 seminaari seksuaalisesta häirinnästä ja väkivallasta sekä siihen puuttumisesta maahanmuuttajataustaisille sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille (Right to Choose i.a.b). Seminaarin yleisönä oli Diakonia-ammattikorkeakoulun englanninkielisen linjan sosiaali- ja terveysalan opiskelijoita. Seminaari aiheissa keskityttiin maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden kohtaamiseen ja eri kulttuurien kohtaamiseen liittyviin erityispiirteisiin. Seminaarissa aamupäivä oli varattu asiantuntijaluennoille ja aiheista keskustelulle. Seminaarin iltapäivä oli varattu aiheeseen liittyville workshopeille ja niiden purkamiseen. Workshoppien aiheet olivat seurusteluväkivalta, perheväkivalta, kunniaan liittyvä väkivalta, järjestetyt avioliitot Suomessa, tyttöjen ja naisten ympärileikkaus (FGM, Female genital mutilation) ja netissä tapahtuva häirintä.

3.2 Hankkeessa julkaistut videoelokuvat

Hankkeessa julkaistiin neljä videoelokuvaa huhtikuussa 2015. Videoelokuvat ovat katsottavissa YouTube -palvelun kautta. Videoelokuvien teemana olivat kasvotusten tapahtuva seksuaalinen häirintä, seksuaalinen väkivalta pari- ja seurustelusuhteessa, netissä tapahtuva seksuaalinen häirintä ja viimeisenä teemana on kuinka menetellä, kun joutuu seksuaalisen väkivallan tai raiskauksen uhriksi. Videoelokuvien julkistamistilaisuus järjestettiin elokuvateatteri Maximissa 20.4.2015 ja siihen osallistui noin 200 nuorta. Paikalla olivat myös Iso H ja Jenni Pääskysaari. Osallistuin videoelokuvien julkistamistilaisuuteen ja näin ensimmäisen kerran hankkeessa toteutetut videoelokuvat.

Satumainen suhde -videoelokuva kertoo kuvitteellisesta tosi-TV televisio-ohjelmasta, jossa kaksi miestä ja kuusi naista etsivät satumaista suhdetta. Videoelokuvassa käytävässä pelissä on vain yksi sääntö: kaikki valta on kilpailun miehillä. Videoelokuvassa nainen, joka ei suostu miehen kaikkiin ehdotuksiin, joutuu pelistä pois. Jos vaikenet ja suostut kaikkeen, voit videoelokuvan viestin mukaan

voittaa ikuisen onnen. Video kertoo rajojen rikkomisesta ja siitä, kuka määrittelee rajat sille mihin henkilö suostuu ja mihin ei. (YouTube 2015.)

Emma ja Joonas -videoelokuva kertoo kahdesta nuoresta, jotka seurustelevat. Videon teemana on seksuaalinen väkivalta parisuhteessa. Siinä pitkään jatkuneessa seurustelusuhhteessa poikakaveri Joonas käyttää seksuaalista väkivaltaa heti suhteen alusta lähtien. Seurustelusuhhteessa on myös hyviä hetkiä ja Emma miettii videoelokuvassa sitä, että ehkä kaikki muuttuu paremmaksi. Lopulta Emma lähtee suhteesta ja tekee rikosilmoituksen raiskauksesta ja pakottamisesta seksuaaliseen tekoon. (YouTube 2015.)

Nettikin on oikeaa elämää -videoelokuvan tarkoituksena on herätellä miettimään mitä netissä kirjoitetaan ja miltä tuntuisi, jos samoja asioita huudeltaisiin kadulla ja sanottaisiin henkilölle kasvotusten. Videon kaikki kommentit ovat oikeasta elämästä, oikeiden nuorten saamia kuten esimerkiksi videolla kuultu kommentti ”Tapa ittes, vitun huora”. Kommentteja on helppo kirjoittaa anonyyminä netin kautta ja uskotella itselle, että kommentin saaja ei välitä ja kaikkihan sitä tekevät. (YouTube 2015.)

Ylimääräinen uutislähetys -videoelokuvassa Jasmin raiskataan ja koko Suomi pysähtyy seuraamaan rikoksen jälkeisiä tapahtumia ylimääräisen uutislähetysten äärelle. Videossa kerrotaan mitä tapahtuu ja miten raiskauksen uhrin tulisi toimia. Videoelokuvan viestinä on se, että raiskaus ei ole koskaan uhrin vika. Videossa haastatellaan poliisia, lääkäriä ja videolla esiintyy myös Salatut elämät televisiosarjasta tuttuja näyttelijöitä. (YouTube 2015.)

3.3 Seminaarien rakenne ja sisältö

Hankkeessa järjestettiin kohderyhmään kuuluville nuorille neljä seminaaria. Seminaarit järjestettiin Espoossa, Oulussa, Mikkelissä ja Tampereella. Osallistuin toukokuussa 2015 Omnian ammattiopistossa, Espoossa järjestettyyn seminaariin ja Oulussa syyskuussa 2015 Kastellin monitoimitalossa järjestettyyn seminaariin. Seminaarien avulla nuorille välitettiin tietoa hankkeen teemoista.

Toisen asteen opiskelijoille suunnattujen seminaarien alustavaa runkoa mietittiin lokakuussa 2014 ja muutoksia päivän ohjelmaan suunniteltiin ohjausryhmän kokouksessa helmikuussa 2015. Päivän runko muodostui suunnitelman mukaan hankkeessa julkaistuihin videoelokuvista ja niiden teemoihin liittyvistä asiantuntijapuheenvuoroista. Asiantuntijapuheenvuorot noudattivat videoelokuvissa käsiteltyjä teemoja. (Ohjausryhmän pöytäkirja1 2014; Ohjausryhmän kokous 2015.) Seminaarissa annettiin opiskelijoille uutta tietoa, laajempaa käsitystä olemassa olevaan tietoon ja mahdollisia toimintamalleja seksuaalisessa häirintä ja väkivaltilanteissa toimimiseksi.

Espoon seminaari toisen asteen opiskelijoille järjestettiin 7.5.2015 (liite 1). Seminaariyleisönä oli noin 100 Espoon lukioiden ja Omnia ammattiopiston opiskelijaa. Seminaaripäivä koostui hankkeessa julkaistujen neljän videoelokuvan esittämisestä ja teemoihin liittyvistä asiantuntijaluennoista. Asiantuntijapuheenvuoroissa aiheena olivat seksuaalioikeudet, rikosprosessitieto, kiusaaminen ja seksuaalirikokset. Seminaaripäivän loppuksi oli ratkaisuteatteri, jossa Businesssteatterin näyttelijät esittivät seksuaaliseen häirintään liittyvän näytelmän, jonka kulkuun yleisö pääsi osallistumaan. Seminaarissa esiintyvien järjestöjen lisäksi Espoossa mukana olleet muut järjestöt ja tahot olivat Raiskauskriisikeskus Tukinainen ry, Punainen Risti ja Espoon kaupungin nuorisotoimi.

Oulun seminaari järjestettiin 3.9.2015 (liite 2). Seminaarin yleisönä oli arviolta noin 400 Oulun lukioiden ja Oulun seudun ammattiopiston opiskelijaa. Osa opiskelijoista oli paikalla vain osan aikaa. Seminaaripäivän rakenne oli hyvin samanlainen kuin Espoossa. Videoelokuvien lisäksi päivä koostui asiantuntijaluennoista ja osallistavasta ratkaisuteatterista. Oulussa ratkaisuteatteri järjestettiin eri tavalla kuin Espoossa. Espoossa Businesssteatterin näyttelijät näyttelivät kuvitellun häirintätilanteen ja siitä keskusteltiin ryhmissä. Oulussa ratkaisuteatteri oli videoelokuva, jossa oli häirintätilanne raitiovaunussa ja seminaariin osallistuvat nuoret pohtivat tilannetta ja ratkaisuvaihtoehtoja videoelokuvan esittämisen jälkeen. Myös Oulun seminaarissa oli paikallisia järjestöjä esittelemässä toimintaansa. Paikalla olivat Vuolle Settlementti ry/Ystävyystalo/Friendship House ry:n alaiset Oulun Tyttöjen Talo ja Poikien Talo - Oulu, sekä Via Vis katuväkivaltatyö.

Molemmissa seminaareissa pidin seminaaripäivän aikana kaksi lyhyttä puheenvuoroa, jossa kerroin opinnäytetyöstä ja mahdollisuudesta osallistua tutkimukseen joko antamalla haastattelun tai täyttämällä sähköisen kyselylomakkeen.

3.4 Muut hankkeet ja kampanjat seksuaalisesta häirinnästä ja väkivallasta

Seksuaaliseen häirintään, lähisuhdeväkivaltaan ja netissä tapahtuvaan häirintään liittyen on toteutettu myös monia muita hankkeita ja kampanjoita. Rikosuhripäivystys on julkaissut syksyllä 2014 nuoriin, lähisuhdeväkivaltaa ja nettirikollisuuteen liittyviä videoita. (RIKU – Rikosuhripäivystys 2014.) Tampereen seudun Välitä! seksuaaliväkivaltatyön verkostohanke on avannut Välitä-chatin, jossa on mahdollista jutella anonyymisti seksuaaliseen väkivaltaan ja hyväksikäyttöön liittyvistä asioista. (Välitä i.a.) Terveystieteiden tutkimuskeskuksen toteuttama kampanja Mun kroppa. Mä päätän. on osa naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelmaa. Kampanja on suunnattu noin 15–17-vuotiaille nuorille ja pyrkii lisäämään nuorten tietoutta seksuaalioikeuksistaan ja rajoistaan. (Mun kroppa i.a.) Ei meidän koulussa on tasa-arvovaltuutetun kampanja, jossa on tuotettu oppimateriaali seksuaalista häirintää vastaan. Oppituntimateriaaliin kuuluu lyhytelokuva, opettajan opas ja muuta materiaalia koulussa käytettäväksi. Aineisto on suunniteltu käytettäväksi yläkoulussa, lukiossa ja ammattioppilaitoksissa. (Tasa-arvovaltuutetun toimisto i.a.)

Naisten Linja on toteuttanut Jaa salaisuus -kampanjan. Tällä kampanjalla on kerätty suomalaisten naisten kertomia tarinoita väkivallasta ja kampanjan pyrkimyksenä on tehdä väkivallasta ja salailusta loppu. (Naisten Linja i.a.a.) Naisten Linja on ollut myös mukana perustamassa omatrajani.fi, nuorille suunnattua nettipalvelua. Nettisivuilla kerrotaan omista rajoista, seurustelusuhhteesta, väkivallasta ja avun hakemisesta (Naisten Linja i.a.b). Väestöliitto toteutti Kotirauhaa-kampanjan Raha-automaattiyhdistyksen tuella vuonna 2008. Kampanjassa oli mukana suomalaisia järjestöjä ja kampanja keskittyi naisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan esille nostamiseen ja vähentämiseen. (Väestöliitto 2015b.) Selkenevää! seksuaalisen hyvinvoinnin vahvistamishanke 2010–2012 Turussa käsitteli nuorten seksuaaliseen identiteettiin ja seksuaaliterveyteen liittyviä asioita pyrkimyksenä

lisätä oikeaa tietoa. Hankkeessa lisättiin myös opettajien tietoisuutta ja kykyä kohdata nuoren seksuaalisuus ja tukea sitä. (Turku 2013.)

Ihan tavallisia asioita -kampanja ottaa kantaa nettikiusaamiseen, neuvoo miten toimit fiksusti netissä, mistä saat apua ja antaa vanhemmille ohjeita lasten ja nuorten kanssa asiasta keskusteluun. Ikuinenarpi# kampanja on näkynyt 2015 vuoden alussa katukuvassa ja esimerkiksi maitopurkin kyljessä. (Ihan tavallisia asioita i.a.) Viola – väkivallasta vapaaksi ry:n ja Mikkelin kaupungin 2015 käynnistetyssä kolme vuotta kestävässä yhteishankkeessa My Space, Not Yours! etsitään keinoja ja kehitetään toimintamallia nuorten kokeman seksuaalisen häirinnän ja fyysisen uhan ennalta ehkäisemiseksi. Hankkeen taustalla ovat 2013 tehdyn kouluterveyskyselyn tulokset. (Po1nt.fi – Nuorten portaali i.a.)

Seksuaaliseen häirintään ja väkivaltaan liittyvät monet kampanjat ja hankkeet osoittavat, että aihe on tärkeä ja ajankohtainen. Monet toimijat ja järjestöt ovat mukana lisäämässä tietoisuutta ja toimintamalleja häirinnän ja väkivallan ennaltaehkäisemiseksi. Kampanjoiden tarkoituksena on tiedon lisäämisen lisäksi tarjota sekä nuorille että ammattilaisille välineitä seksuaalisen kasvun ja omien oikeuksien tiedostamiseksi ja tukemiseksi.

4 TUTKIMUS JA SEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen tausta, tarkoitus ja tavoite

Right to Choose -hanke esiteltiin elokuussa 2014 Diakonia-ammattikorkeakoulussa järjestetyssä opinnäytetyötoritapahtumassa. Olin mukana opinnäytetyötoritapahtumassa ja pääsin heti syyskuussa 2014 järjestettyyn Right to Choose -videoelokuvien workshoptilaisuuteen. Workshopissa sain käsityksen hankkeen sisällöstä ja kohderyhmästä. Workshopin jälkeen hankekoordinaattorin kanssa järjestetyssä palaverissa sovimme, että minä keskityn opinnäytetyössäni toisen asteen opiskelijoille järjestettäviin seminaareihin. Myös opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite selkiytyivät tämän keskustelun jälkeen.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitä mieltä nuoret olivat Right to Choose -hankkeen seminaareihin valituista teemoista ja niiden ajankohtaisuudesta sekä miten seminaarit olivat nuorten mielestä toteutettu. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada selville nuorten mielipide Right to Choose -hankkeen seminaareissa käsitellyistä aiheista ja, miten he kehittäisivät seminaarien sisältöä ja toteutustapoja.

Tutkimuskysymyksiksi muotoutuivat:

Minkälainen oli nuorten kokemus Right to Choose -seminaarin sisällöstä?

Mitä ajatuksia seminaarissa esitetyt videoelokuvat ja asiantuntijapuheenvuorot nuorissa herättivät?

Mitkä Right to Choose -seminaarissa käsitellyistä teemoista ovat ajankohtaisia ja keskustelussa nuorten keskuudessa?

Miten nuoret kehittäisivät seminaarin sisältöä tai toteutustapoja?

4.2 Laadullinen tutkimus

Laadullista tutkimusta voidaan kutsua ymmärtäväksi tutkimukseksi. Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan ilmiötä tai tapahtumaa, eikä tutkimuksessa pyritä tilastollisiin yleistyksiin. (Eskola & Suoranta 2008, 61–62; Tuomi & Sarajärvi 2009, 28, 85–86.) Laadullisessa tutkimuksessa tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja siinä suositaan metodeja, joissa tutkittavan näkökulmat ja ääni pääsevät esille. Tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, eikä kohdejoukon valinnassa käytetä satunnaisotantaa. Tutkimus toteutetaan joustavasti ja suunnitelmia muutetaan olosuhteiden mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164.) Aineiston koolla ei ole merkitystä vaan tärkeintä on, että aineistoa on riittävästi. Tarkoituksena on, että aineiston avulla pystytään rakentamaan käsitteellinen ymmärrys ja teoreettisesti kestävä näkökulma tutkittavasta kohdeilmioista. (Eskola & Suoranta 2008, 61–62.)

Tutkimuksen alussa valitsin tutkimusmenetelmäksi kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen ja puolistrukturoidun teemahaastattelun (liite 3). Opinnäytetyön edessä päädyin keräämään aineistoa myös sähköisellä kyselylomakkeella (liite 4). Laadullinen tutkimusmenetelmä toteutettiin tässä opinnäytetyössä joustavasti ja alkuperäinen suunnitelma pelkästä Espoon seminaariin osallistuvien nuorten haastattelututkimuksesta ei toteutunut. Haastateltavia tuli lopulta sekä Espoosta että Oulusta ja lisäksi toteutin sähköisen kyselylomakkeen, joka ei ollut mukana alkuperäisessä suunnitelmassa.

4.3 Puolistrukturoitu haastattelu ja kyselylomaketutkimus

Puolistrukturoidussa haastattelussa eli teemahaastattelussa edetään etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten avulla (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Teemahaastattelussa teemat takaavat sen, että jokaisen haastateltavan kanssa on puhuttu pääpiirteittäin samoista asioista, jonka lisäksi

teemat muodostavat konkreettisen kehikon, jonka avulla litterointi ja haastatteluaineiston analysointi onnistuu jossakin määrin jäsentyneesti (Eskola & Suoranta 2008, 87).

Haastattelun runko rakentui seminaareissa käsitellyistä teemoista (liite 3). Kysymysrungon suunnitteluvaiheessa minulla ei ollut vielä tietoa videoelokuvien virallisista julkaisunimistä ja tästä syystä kysymysrungossa videoelokuvat ovat elokuvan teemanimillä. Videoelokuvien teemat olivat kasvotusten tapahtunut seksuaalinen häirintä, seksuaalinen väkivalta pari- ja seurustelusuhteessa, netissä tapahtuva seksuaalinen häirintä ja viimeisenä teemana oli kuinka menetellä, kun joutuu seksuaalisen väkivallan tai raiskauksen uhriksi. Seminaarin asiantuntijapuheenvuorot keskittyivät seksuaalioikeuksiin, seksuaalirikoksiin, rikosprosessiin ja kiusaamiseen.

Haastattelu on vuorovaikutusta, jossa sekä haastattelija että haastateltava vaikuttavat toisiinsa (Eskola & Suoranta 2008, 85). Vaikka puolistrukturoitu haastattelurunko sisältää hahmotelman teemoista ja siitä mitä asioita kysytään, se ei välttämättä sisällä kovinkaan tarkkaa suunnitelmaa siitä, miten teemoista kysytään. Kysymysteemoja on toisaalta hahmoteltava hyvinkin pitkälle, että turvataan tarvittavan tiedon saanti. Toisaalta haastattelijan tulisi jättää tarpeeksi liikkumavaraa tilanneratkaisujen tekoon. Haastattelutilanteen tulisi muistuttaa enemmän keskustelua, kuin tarkasti kysymys kysymykseltä etenevää tarkkarajaista suunnitelmaa. Aktiivinen kuuntelu on tärkeämpää, kuin tarkkojen kysymysten esittäminen. Kysymysten avulla haastattelija ohjaa tilannetta ja varmistaa kaikkien tarvittavien teemojen läpikäynnin. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 102–104.)

Seminaarin sisällölliset teemat muodostivat haastattelun rungon. Haastattelussa tavoitteena oli saada selville, mikä on nuoren kokemus seminaarista ja mitä ajatuksia seminaarissa esitetyt videoelokuvat ja asiantuntijapuheenvuorot nuorella herättivät. Haastattelussa kartoitettiin myös sitä, mistä asioista nuorten keskuudessa keskustellaan ja mitkä asiat ovat nuorten mielestä ajankohtaisia ja nuorille tärkeitä. Nuoret saivat myös kertoa, miten he kehittäisivät seminaarin sisältöä ja toteutustapaa.

Seksuaalisuus, seksuaalinen häirintä ja väkivalta ovat arkoja ja vaikeita aiheita. Tästä syystä kysymykset oli rajattu niin, että niissä ei kysytä nuoren omaa kokemusta itse seksuaalisesta häirinnästä, vaan kokemusta seminaarin sisällöstä ja siihen liittyvästä yleisestä keskustelusta. Rakentamalla kysymykset niin, että nuori joutuu kuvailemaan omaa kokemusta seminaarista, halusin saada laajempia vastauksia ja jättää nuorelle tilaa kertoa mielipiteensä avoimesti omin sanoin.

Haastattelupaikalla on merkitystä haastattelun onnistumiselle. Haastattelutilanteen tulisi olla mahdollisimman rauhallinen ja tilanteessa ei saisi olla paljon muita virikkeitä. Haastattelupaikkaa valitessa on tärkeää ottaa huomioon haastateltavan näkökulma ja tilanteesta ei kannata tehdä liian muodollista tai virallista. (Eskola & Vastamäki 2010, 29–30.) Toteutin haastattelut nuorten valitsemana ajankohtana ja nuorten valitsemassa paikassa. Haastattelupaikat olivat julkisia tiloja, kuten koulun kahvio, mutta haastattelut onnistuttiin tekemään tilan rauhallisessa nurkkauksessa. Koska paikka oli nuoren valitsema, oli se hänen mielestään sopiva ja miellyttävä.

Saadakseni laajemman näkemyksen nuorten mielipiteistä ja enemmän vastauksia, tein haastattelun lisäksi sähköisen kyselylomakkeen (liite 4). Kyselylomakettutkimuksessa kysymysten tekemisessä ja muotoilemisessa täytyy olla huolellinen, koska huonosti muotoiltujen kysymysten seurauksena voi olla vääristynyt tutkimustulos. Tutkimukseen osallistuva voi ymmärtää epätarkasti muotoillut kysymykset eri tavalla, kuin kyselyn tekijä on ne tarkoittanut ja seurauksena tutkija ei saa aineistosta vastausta haluamiinsa tutkimuskysymyksiin. Kyselylomake tulisi suunnitella niin, että lomake aloitetaan niin sanotuilla taustakysymyksillä, jotka toimivat lämmittelynä itse aiheeseen. Sen jälkeen kysytään helpot kysymykset, joissa ei käydä läpi arkoja aiheita. Kyselyn keskiosassa ovat arkojen aiheiden kysymykset ja varsinaiset tutkimuksen kannalta oleelliset kysymykset. Kysely loppuu helppoihin kysymyksiin, joita voivat olla myös taustakysymykset, jos niitä ei ole kysytty kyselyn alussa. (Valli 2010, 103–106.)

Espoon ja Oulun opiskelijoille tehdyssä sähköisessä Webropol-kyselylomakkeessa (liite 4) oli pääasiassa avoimia kysymyksiä seminaarin sisällöstä ja tee-

moista. Tavoitteenani oli saada tämän kyselyn kautta lisää kokemuksia seminaarista, ja käyttämällä avoimia kysymyksiä halusin saada nuorten kokemuksen ja mielipiteen paremmin esille kuin suljetuilla kysymyksillä, johon nuori voi vastata vain kyllä tai ei vastauksilla.

Sähköisessä kyselylomakkeessa oli yhteensä 22 kysymystä. Suunnitellessani sähköistä kyselylomaketta mietin, voiko kyselyn pituus vaikuttaa vastausaktiivisuuteen. Halusin tehdä kyselylomakkeesta kuitenkin tarpeeksi kattavan ja laajan ja tein lomakkeeseen runsaasti avoimia kysymyksiä. Suurin osa avoimista kysymyksistä ei kuitenkaan ollut pakollisia ja vastaaja pystyi valitsemaan mihin kysymykseen hän halusi vastata ja mistä asioista hänellä on mielipide, jonka hän haluaa kertoa. Kyselylomakkeessa oli lisäksi kaksi numeroarviointi osuutta, jossa nuori arvioi elokuvien sisältöä ja asiantuntijaluentojen sisältöä asteikolla yhdestä viiteen. Päätin jättää nämä numeroarviointi kysymysten vastaukset pois tulosten raportoinnista, koska niiden antama informaatio ei olisi tuonut merkittävää lisätietoa seminaarin kokonaisuuden onnistumisesta.

Kyselyn alussa kysyttiin taustatietoja ja sen jälkeen kysely jatkui varsinaisilla tutkimuskysymyksillä. Kyselyssä kartoitettiin nuorten kokemusta ja mielipidettä koko seminaarista ja tarkemmin seminaarin eri osioista. Kyselyssä oli kysymyksiä myös seminaarin teemoihin liittyvästä yleisestä keskustelusta. Kysymyksissäni halusin saada selville myös sen, mitä nuori ajattelee olevan videoiden, asiantuntijapuheenvuorojen ja seminaarin kokonaisuuden sanoma ja viesti. Halusin saada nuoren mielipiteen siitä, mitä hänen mielestään tällä hankkeella halutaan nuorille kertoa ja mitä tietoa välittää. Espoon kyselylomakkeen tein nopeasti saadakseni kahden haastattelun lisäksi vastauksia useammalta seminaariin osallistuneelta nuorelta. Tästä syystä muokkasinkin Espoon kyselylomakkeen kysymyksiä Oulua varten tekemässäni kyselylomakkeessa.

4.4 Aineiston keruu

Aineisto koostui kokonaisuutena kymmenestä vastauksesta, kolmesta haastattelusta ja seitsemästä sähköisen verkkokyselyn vastauksesta. Espoon seminaarista käytettävissä oli kaksi haastattelua ja yksi sähköisen kyselylomakkeen vastaus. Oulun seminaarista sain yhden haastattelun ja kuusi sähköisen kyselyn vastausta. Kaikki vastaajat olivat naisia. Lukion opiskelijoita vastaajista oli viisi ja ammattioppilaitoksessa opiskelevia oli myös viisi. Vastaajista viisi oli 15–16 -vuotiaita, kaksi 17–18-vuotiaita, yksi vastaaja oli 19–20-vuotias ja loput kaksi vastaajaa olivat yli 20-vuotiaita. Vastausmäärän ollessa näin pieni, en tuloksia raportoidessani erittele onko vastaus saatu Espoosta vai Oulusta tutkimukseen osallistuneiden nuorten anonymiteetin turvaamiseksi.

Alkuperäisen suunnitelman mukaan minun oli tarkoitus keskittyä opinnäytetyössä vain Espoon seminaariin ja haastatella siihen osallistuneita nuoria. Koska sain Espoosta vain kolme vastausta, päätin osallistua myös Oulussa järjestettävään seminaariin. Välitin tietoa opinnäytetyöstä etukäteen koulujen kautta sähköpostilla ja nuorille suunnatulla kirjeellä, mutta valitettavasti en saanut yhtään haastattelua sovittua vielä etukäteen kummassakaan kaupungissa.

Suunnitelman mukaan Espoon haastattelu oli tarkoitus toteuttaa vain 18 vuotta täyttäneille nuorille ja myös Espoon kirje (liite 5) oli muotoiltu tämä huomioon ottaen. Kuitenkin Espoon seminaaripäivän aikana selvisi, että suurin osa osallistujista on alaikäisiä. Sain tämän jälkeen Omnian ammattiopistolta luvan haastatella myös alaikäisiä, jos heillä on huoltajan lupa. Espoossa nuoret saivat kirjeen ja valmistelin kirjeen myös Oulun seminaariin osallistuville nuorille. Oulussa koulut päättivät korvata kirjeen opinnäytetyöstä kertovalla Wilma viestillä, jonka nuoret saivat ennen seminaaria. Etukäteistiedottamisen lisäksi kerroin seminaarissa opinnäytetyöstäni ja pyysin vapaaehtoisia ottamaan minuun yhteyttä.

Espoon seminaari järjestettiin 7.5.2015 ja tein ensimmäisen haastattelun 8.5.2015 ja toisen haastattelun 18.5.2015 Omnian ammattiopistossa. Oulun haastattelu toteutettiin heti seminaarin jälkeen Kastellin monitoimitalossa

3.9.2015. Yksi haastattelu kesti vähän yli tunnin. Sain haastattelun alussa tutkitavalta luvan haastattelun nauhoitukseen, joka oli tärkeä tekijä haastattelun onnistumiselle. Olisi ollut hyvin vaikeaa ehtiä kirjoittamaan ylös haastateltavien kanssa käytyä keskustelua ja paljon oleellisia asioita olisi jäänyt huomioimatta.

Nuorilla oli lisäksi mahdollisuus osallistua tutkimukseen vastaamalla sähköiseen Webropol-kyselyyn. Espoossa tutkimusluvan mukaan kyselylomakkeeseen vastaajan tuli olla täysi-ikäinen eli 18-vuotias. Oulussa myös alaikäinen sai vastata kyselyyn huoltajan luvalla. Tästä syystä Oulussa toteutettiin kaksi sähköistä kyselyä, ensimmäinen huoltajille (liite 6), jotka vastasivat kyselyyn ja vahvistivat tai kielsivät nuoren osallistumisen tutkimukseen. Oulussa alaikäisten huoltajille lähetettyyn kyselyyn vastasi 114 huoltajaa. Heistä 106 huoltajaa antoi nuorelle luvan tutkimukseen osallistumiseen. Valitettavasti heistä vain viisi nuorta osallistui tutkimukseen.

Sähköinen tutkimuskyselylinkki (liite 3) lähetettiin seminaariin osallistuneille nuorille sähköpostilla. Oulussa tutkimuskyselylinkki oli myös saatavissa seminaaripäivän aikana linkkinä ja QR koodina. Espoon seminaarin sähköisen kyselylomakkeen viimeinen vastauspäivä oli 28.5.2015 ja Oulun seminaarin sähköiseen kyselylomakkeeseen pystyi vastaamaan 11.9.2015 asti.

Espoon seminaarin tutkimusluvut järjestyivät Espoon kaupungin ja Omnian ammattipiston kautta. Oulun seminaarin tutkimusluvut sain Oulun kaupungilta ja Oulun seudun koulutuskuntayhtymältä.

4.5 Aineiston analysointi

Aloitin aineiston analysoinnin litteroimalla haastattelut kirjoittaen haastattelun mahdollisimman tarkasti sanasta sanaan. Laadullinen aineisto on useimmiten tarkoituksenmukaista kirjoittaa puhtaaksi eli litteroida sanasanaisesti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 222). Litteroin Espoon haastattelut toukokuun 2015 aikana. Espoon haastattelujen nauhoitettua ja litteroitua aineistoa tuli kirjoitettuna

yhteensä 33 sivua. Kokosin kesäkuussa 2015 pidettyyn ohjausryhmän kokoukseen lyhyen tiivistelmän Espoon vastauksista esiin nousseista nuorten mielipiteistä ja kokemuksista. Tiivistelmän luontia varten kävin läpi litteroidun aineiston alleviivaamalla haasteluista avainsanoja ja kommentteja. Esittelin alustavat tulokset ohjausryhmän kokouksessa, jossa mietittiin tarkennuksia syksyn seminaarien sisältöön. Oulun haastattelun litterointi tapahtui syyskuussa 2015. Oulun haastattelusta litteroitua aineistoa oli kirjoitettuna 19 sivua.

Litteroinnin jälkeen yhdistin sähköisen kyselylomakkeen vastaukset ja haastatteluaineistot. Jatkoin aineiston analysointia ryhmittelemällä vastaukset aluksi seminaari- ja teemahaastattelurungon mukaisesti niin, että keräsin videoelokuvaan ja luentoihin liittyvät vastaukset yhteen. Tämän jälkeen luin ryhmitellyn aineiston läpi useampaan kertaan ja tutkittuani aineistoa tarkemmin, päädyin analysoimaan aineiston aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Sisällönanalyysiä kuvataan menettelytapana, jolla voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Dokumentti ymmärretään tässä hyvin väljässä merkityksessä. Esimerkiksi kirjat, artikkelit, päiväkirjat, kirjeet, haastattelu, puhe, keskustelu, dialogi, raportit ja lähes kaikki kirjalliseen muotoon saatettu materiaali voi olla dokumentti. Analyysin tarkoituksena on luoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Sisällönanalyysillä pyritään järjestämään aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon ja samalla säilyttämään aineiston sisältämä informaatio. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103–108.) Aineistoa käsitellessä ja analysoitaessa on todennäköistä, että aineistosta nousee myös muita teemoja, joita ei ole alkuperäisessä haastattelurungossa. Analyysin tehtävä on tiivistää, järjestää ja jäsentää aineisto sellaisella tavalla, että mitään olennaista ei jää pois, vaan informaatioarvo kasvaa (Eskola 2010, 193.)

Aineistokohtainen sisällönanalysointi voidaan jakaa karkeasti kolmeen eri vaiheeseen. Ensimmäisenä aineisto pelkistetään eli redusoidaan, seuraavaksi aineisto ryhmitellään eli klusteroidaan ja lopuksi aineistosta muodostetaan teoreettisia käsitteitä eli tehdään aineiston abstrahointi. Pelkistämisessä aineistosta karstataan tutkimukselle epäolennainen pois ja se voi olla joko informaation tiivistä-

mistä tai pilkkomista osiin. Aineiston ryhmittelyssä aineistosta koodatut alkupe-
räisilmaukset käydään läpi ja aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja/tai eroa-
vaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Samalla käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään luo-
kaksi ja nimetään luokka sitä kuvaavalla käsitteellä. Luokittelussa aineisto tiivis-
tyy. Luokittelua ja ryhmittelyä jatketaan alaluokkiin, yläluokkiin ja pääluokkiin. Lo-
puksi aineistosta erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja valikoidun
tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Käsitteellistämisen
edetään alkuperäisistä ilmauksista teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiä.
(Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–113.)

Aloitin sisällönanalysoinnin perehtymällä aineistoon huolellisesti ja lukemalla ai-
neiston läpi useaan kertaan. Samalla alleviivasin aineistosta mielenkiintoisia lau-
seita ja sanoja. Ennen analysoinnin alkua on määriteltävä analyysiyksikkö, joka
voi olla sana, lause, lauseen osa tai kokonainen ajatuskokonaisuus (Tuomi & Sa-
rajärvi 2009, 110). Analyysiyksiköksi muodostui nuoren ajatuskokonaisuus eli
mielenkiintoinen ilmaus. Jatkoin analysointia tiivistämällä ja keräsin mielenkiintoi-
set ilmaisut haastatteluista ja kyselylomakevastauksista taulukkoon. Sen jälkeen
kirjoitin taulukkoon kerätyt ilmaisut pelkistettyyn muotoon (esimerkki liitteessä 7).
Jatkoin analysointia ryhmittelemällä pelkistetyt ilmaisut ja muodostamalla ilmai-
suista alaluokkia. Alaluokkia yhdistelemällä muodostin yläluokkia ja lopuksi yh-
distelemällä vastauksista muodostui pääluokkia ja teemoja, joista tuloksissa kä-
sittelen kuusi nuorten vastauksissa painottunutta teemaa.

Sisällönanalyysillä esiin tulleet teemat olivat: netissä tapahtuva häirintä, omat oi-
keudet ja rajat, parisuhteessa tapahtuva seksuaalinen väkivalta, seksistinen ni-
mittely, uuden tiedon välitys ja häirinnästä tai väkivallasta kertominen. Olen tar-
kastellut nuorten vastauksia teemakohtaisesti opinnäytetyön seuraavassa tulok-
set-luvussa.

Tuloksia raportoidessani olen liittänyt tähän työhön vastauksista sitaatteja, joiden
avulla lukija saa selvemmän käsityksen nuorten mielipiteistä ja kokemuksesta.
Kiinnitin erityisesti huomiota siihen, että valitsemani sitaatit eivät olisi tunnistetta-
vissa ja anonymiteetti säilyisi. Tästä syystä otin vapauden muokata hieman teks-

tiä, jotta puhetapa tai murre sanat eivät tule esiin näytteistä, mutta niin, että merkitys ei muutu. Olen korvannut lainauksissa kolmella pistemerkillä (...) poistetut sanat tai lauseet, pyrkien kuitenkin pitämään tekstin mahdollisimman muuttumattomana.

5 TULOKSET

5.1 Netissä tapahtuva häirintä

Netissä tapahtuvaan häirintään liittyi seminaarissa nähty, Nettikin on oikeaa elämää -videoelokuva. Aiheeseen liittyi lisäksi poliisien Marko Forssin ja Sari Iso-metsä-Tihisen puheenvuorot sosiaalisessa mediassa tapahtuvasta kiusaamisesta ja häirinnästä. Aihe herätti runsaasti keskustelua ja kommentteja. Videoelokuvassa kaikki sivulliset ja ohikulkijat sanovat yhdelle tytölle herjaavia kommentteja suoraan kasvojen kautta.

Nuorten mielestä oli järkyttävää, miten jotkut voivat kirjoittaa sellaisia asioita netissä, mitä he eivät missään tapauksessa sanoisi kenellekään kasvojen kautta. Heidän mielestään netissä haukutaan, arvostellaan ja loukataan tahallisesti, mutta joissakin tapauksissa kiusaaja voi ajatella, että kohde ei välitä. Kiusaaminen netissä on näkyvää, mutta mahdollista. Kuka tahansa voi nimettömänä arvostella toista ja kiusata henkilöä, jonka tuntee, tai myös henkilöä, jota ei tunne eikä todennäköisesti koskaan edes tapaa.

Siellä on ehkä niinku suurimpana se, että ihan kuin siellä olisi joku kirjoitettu sääntö, että... kun... oot netissä, niin saat arvostella ja haukkuu tavallaan muita ihmisiä ihan miten sattuu, kun... vaan voit tai sulla on muka joku mahdollisuus...

Ei sitä... ajattele, kun netissä voi kirjoittaa niinku anonyyminä... Kyllä se oli aika... karuu ja sellasta et ei tollasta niinku todellisuudessa koskaan varmaan uskaltais, et menis päin naamaa sanoo jotain törkeysii...

... kommentteja ei sanota päin naamaa vaan internetin tai tekstiviestien kautta, joten esimerkiksi kun Facebookissa kommentoidaan tytön kuvaa ilkeällä tavalla jää muiden nähtäväksi niin on paljon kauheampaa kun joku tulee sulle kahden kesken sanomaan saman asian. Ja yleensä ihmiset uskaltavat sanoa mielipiteensä vain internetissä tai tekstiviestillä eikä julkisesti, mutta vaikka joku tuliskin julkisesti sanomaan tai haukkumaan ei tunnu hyvältä tai ole hyväksyttävää.

Osa vastaajista mietti myös sitä, että välttämättä kommentoinnin ei tarvitse olla edes anonyymiä. Kommentointi on silti helpompaa netin tai tekstiviestin välityksellä, kuin suoraan kasvotusten. Kommentoijat eivät nuorten mielestä edes aina tajua, että heidän kommentit eivät ole anonyymejä.

... kun oikeesti niitä tulee joka päivä. Joka päivä näet ne samat kommentit ja tälleen ja sit musta tuntuu, että ihmiset ei ees ymmärrä, kun ne kommentoi jotakin. ... näitä lehtisivustoja, niin kun siellä on niitä kommenttipalstoja niin ne tulee sun omalla Facebook tunnuksella näkyviin, että tajuaako ne oikeesti että ne ... on niin julkisia ... ne ei oo niinku nimettöminä siellä. Että siellä on oikeesti aika raakojakin kommentteja.

Vastaajat pohtivat, että nettihäirintä on varmaan melko yleistä, koska myös he ovat nähneet netissä asiattomia ja ilkeitä kommentteja. He miettivät, että nettikiusaaminen voi olla yleisempää peruskouluikäisillä kuin vanhemmilla. Vastauksissa kuitenkin kommentoitiin, että heidän mielestään myös vanhemmat ihmiset käyttäytyvät netissä miten sattuu. Nuorten mielestä myös heille pitäisi neuvoa ja muistuttaa, miten netissä tulee kirjoittaa ja käyttäytyä. Vastauksissa pohdittiin, että nettikiusaaminen on suhteellisen uusi juttu ja siitä syystä nettikäyttäytymisestä pitäisi puhua ja keskustella enemmän.

Ei vaan nuorilta, vaan just näiltä aikuisilta ihmisiltä. Että aina tulee vähän niinku myötähäpeä niistä kommenteista, niin mun mielestä tuo oli niinku osuva video. Niinku, kaikille. Sen vois näyttää ihan niinku jokaiselle ikäryhmälle.

Nuoret kertoivat, että he käyttävät monia sosiaalisen median palveluita. He luetelivat palveluiksi Facebook, WhatsApp, Instagram, Snapchat ja Viber. Samassa yhteydessä nuoret toivat esille, että heidän mielestään WhatsAppia käytetään usein kiusaamiseen. WhatsApp-ryhmään voi kuulua esimerkiksi koululuokka, jossa voidaan kiusata ryhmästä pois sulkemalla tai vaihtoehtoisesti kiusattu voi olla ryhmässä, mutta hänelle lähetetään ilkeitä kiusamisviestejä. He arvioivat, että kiusaaminen on kuitenkin tyypillisempää peruskouluikäisille lapsille ja nuorille. Kiusaamista tapahtuu heidän mielestään paljon myös nettipalveluissa, joissa nimettömänä kirjoittaminen on mahdollista. Esimerkkinä näistä palveluista mainittiin Suomi24 ja Ask.fm.

No, siis just tota Ask.fm ja mitä sitten yleisilläkin keskustelupalstoilla, jossain Suomi24llä missä satunnaisesti tulee käytyä. Kyllähän siellä joskus löytää just jotain ehkä Askista vähän enemmän, kun siellä pystyy anonyyminä.

Nuoret kertoivat, että kiusaamisesta ei usein keskustella kavereiden kesken. Netissä kuitenkin kiusaaminen on näkyvää ja joskus joku kaveri voi nähdä, kun toista kaveria haukutaan. Usein koulu ja netti ovat kuin kaksi eri maailmaa. Yhden nuoren mielestä koulussa kiusaaja voi olla ihan normaali, mutta sitten netissä hän voi kiusata, kun hänen ei tarvitse nähdä kiusatun kasvoja.

Ei yleensä, et se on niinku jännää miten se on ... kaks maailmaa. Se on silleen, et ne ei just tuu ... et niinku koulussa saattaa olla ihan normaalisti mutta siellä saattaa niinku aina jatkuu sellanen kiusaaminen tai sellasta.

Vastauksissa tuli esille myös se, että kiusaamista nähdään ja ymmärretään, että kiusaaminen ei ole oikein. Siihen on kuitenkin vaikea puuttua, koska tilanteeseen puuttuva nuori pelkää itse joutuvansa kiusaamisen kohteeksi.

Vaan sit jos tapahtuu jotakin. Jotakin kiusataan, niin siihen sit enemmän, että ... mitähän me voitais tehdä, että sitä ei kiusata tai ... silleen mietitään. Se on ... nuorten keskustelua ja sitten enemmän kumminkin sitä, ... että toi ei oo oikein, mutta sille asialle ei tehdä sitten mitään. Siihen on varmaan ... vaikea mennä ... että ei halua ... itseä kiusataan tai mä luulen, että se on se ongelma.

Jos nuori itse joutuu kiusaamisen kohteeksi, hän usein kertoo siitä ystävälle. Asiaan ei kuitenkaan yleensä puututa, koska ajatellaan, että kiusaamisesta ei tarvitse välittää, koska se tapahtuu internetissä. Nuoret ymmärtävät kuitenkin, että myös internetissä tapahtuva kiusaaminen loukkaa.

Jos itseä häiritään niin kyllä siitä puhutaan ja sanotaan monesti, että katso mitä se mulle laittoi tai tälleen mutta se jää sille tasolle et siihen ei mun mielestä niinku puututa niin kauheesti ... Koska se on jossain netissä niin sillä ei ... oo väliä. Niinku nuoret ajattelee sen sinänsä vaikka se varmaan oikeesti loukkaa ...

Useampi vastaaja totesi, että netissä nähdyt kommentit ovat jokapäiväisiä ja niihin on jo tottunut. Lisäksi kommentteissa tuotiin esiin, että netissä tapahtuvaa kiusaamista ei aina mielletä edes kiusaamiseksi.

Netissä näkee joka päivä kun toisia haukutaan tai puhutaan pahaa. Nettikiusaajat eivät varmasti ajattele sen olevan niin paha kuin kasvotusten, mutta loukkaus on aina loukkaus.

Kommentit ei mua oikeestaan järkyttäny ... tuntuu et se on nykyään niin joka päiväistä, mutta onhan se oikeesti tosi surullista.

... ei sitä oikeesti mun mielestä nuorten kesken määritetä silleen, että se ois silleen välttämättä sitä kiusaamista.

Vastaajien mielestä nettikiusaamisesta pitäisi puhua enemmän ja siitä puhuminen pitäisi aloittaa jo alakoulussa.

Mun mielestä siitä puhutaan niinku liian vähän, että mitä sosiaalisessa mediassa kannattaa sanoa että tai mikä on sallittua.

Siitä sais aloittaa ihan niinku ala-asteella niinku puhumaan ... mitä sinne voi kirjoittaa ja mitä ei, että se pitäis silleen näyttää ja sitten miten voi ymmärtää väärin ja mitä siitä seuraa. Pitäis varmaan ... antaa esimerkit, että tuota sä et voi kirjoittaa sinne ja sitten selittää miksi.

Lisäksi tuotiin esille, että koska nuorilla ei ole aina tietoa, mitä nettiin voi kirjoittaa ja mitä ei, joku nuori voi kirjoittaa internetiin viestin liittyen johonkin vakavaan riskitilanteeseen vitsinä. Nuori ei välttämättä ymmärrä, että viestistä voi olla vakaaviakin seurauksia. Esimerkkinä riskitilanteista nuoret toivat esiin itsemurha tai ampumisviestin, joka on kirjoitettu vitsinä.

Sinne on laittanut jonkun jutun joka viittaa johonkin riskitilanteeseen ja siitähän voi tulla kauhea selvitys. Itsemurhaa tai ampumistilanteita ... vähän niinku vitsillä, jossain sosiaalisessa mediassa tai jotain. ... vitsejä, jotka aiheuttaa toimenpiteitä, kun tiedettäis se että ei kannata ... kirjoittaa, koska niistä tulee kaikista poliisiasia. Mun mielestä se tietoisuus on vielä liian hataraa tuosta netissä olemisesta ja netissä kirjoittelemisesta.

5.2 Omat oikeudet ja rajat

Seminaarissa käsiteltiin monin eri tavoin rajoja ja oikeuksia. Useammassa vastauksessa nuorten mielestä seminaarin ja videoiden sanomana oli se, että jokaisen tulisi tietää omat rajat ja oikeutensa. Heidän mielestään jokaisen pitäisi osata kieltäytyä, kun henkilökohtaisia rajoja ollaan rikkomassa vaikka tuntisi painostusta.

... et on oikeus päättää niinku itsestä ja on oikeus sanoa ei ja on oikeus hakee apua ja et se ei oo niinku väärin ja näin. Ja minun mielestä se oli ehkä se, ... sanoma mikä tuli sieltä et just se, että ei tarvii niinku, ei tarvii hyväksyy kaikkee, niinku olet arvokas ihminen tai siis sillä tavalla.

Väestöliiton Kirsi Porras kertoi Espoon seminaarin omassa osuudessaan oikeuksista yhden esimerkin, joka erityisesti herätti nuorten mielenkiinnon. Hän kysyi mitä teet, jos vastaasi kävelee henkilö, jolla on parta, ja hän on pukeutunut hameeseen. Tämä jälkeen hän piti puheessa pienen tauon, että nuoret saivat mielessään miettiä vastausta, ja sitten hän sanoi: ”Et mitään, jatkat elämää.” Tämä tarina ja ajatus viestitti heidän mielestään sen, että jokaisella ihmisellä on oikeus olla oma itsensä, eikä kenelläkään ole oikeutta tuomita ketään hänen ajatustensa tai ulkonäkönsä perusteella.

...ne oli hyviä ne... just missä luki, että näät jonkun trans, jolla on parta ja mekko päällä niin että mitä teet? Ja, et jatkat elämää. Minusta... se oli sellanen hyvä... kaikki ihmiset... saa olla mitä on. Ei kellään ole varaa niinku tuomita mitään ihmistä sen perusteella et miltä tämä näyttää tai mitä ajattelee tai niin edespäin.

Yksi vastaaja toi esiin, että hänen mielestään nykypäivänä on paljon nuoria, jotka ovat kokeiluhaluksia, eivätkä tiedä omia oikeuksiaan.

Mun mielestä se oli tärkeä niinku tärkeä sellanen juttu ja sitten nykyäänhän ne on niinku nuoria ja sellasia et ehkä yllättävän moni siis suostuu vaik ei haluiskaan. Ja sitten kun on hirveesti kaikkee kokeilun halusii niin on nuoria ja tosi nuoriakin, niin. Eihän sitä tiiä onks toinen valmis ja sellasta.

Yleisesti nuoret olivat sitä mieltä, että seksuaalisuudesta ja seksuaalioikeuksista on hyvä puhua.

Ja muutenkin seksuaalisuudesta olisi hyvä käydä ja oikeuksista, että kaikki ymmärtää että milloin se on niinku sallittua ja milloin sitten ei. Se ois ehkä ennaltaehkäisevää...

Espoon seminaarin lopuksi oli Businesssteatterin esittämä ratkaisuteatteri. Siinä näyttelijät näyttelivät kuvitellun tilanteen, jossa tyttö istui bussissa tai raitiovaunussa ja hänen viereensä istui mies. Hetken vieressä istuttuaan, mies asetti käden tytön polvelle. Tilanteessa oli kyse seksuaalisesta häirinnästä, jossa tytön tuli miettiä, miten hän saisi tilanteen loppumaan tai pääsisi pois tilanteesta. Tähän tilanne pysäytettiin ja yleisölle esitettiin kysymys, mitä sinä tekisit tuossa tilanteessa ja miten tytön tulisi toimia. Yleisö sai pohtia tilannetta ryhmissä ja ehdottaa ratkaisuvaihtoehtoja tilanteen ratkaisemiseksi ja neuvoa miten tytön tulisi tilanteessa toimia. Seminaarissa yleisöltä tuli monenlaisia ehdotuksia tilanteen ratkaisemiseksi.

Oulun seminaarissa ratkaisuteatteri toteutettiin Businesssteatterin videoelokuvan pohjalta. Videoelokuvassa oli kuvattu vastaava tilanne, jonka Espoossa näyttelijät esittivät. Elokuvassa tyttö istuu raitiovaunussa ja viereen istuva mies alkaa häiritä tyttöä. Myös Oulussa nuorilta kysyttiin, mitä tuossa tilanteessa voisi tehdä ja miltä tilanne häirinnän kohteesta tuntuu.

Nuorten vastausten perusteella ratkaisuteatterissa oli hyvää se, että yleisö sai osallistua tilanteen pohtimiseen ja ratkaisuvaihtoehtojen miettimiseen.

... se oli hyvä... kun ihmiset pohti yhdessä niitä keinoja ja... sitten käytiin ne tavallaan läpi ja ... miten se ehkä toimis

Lisäksi yhdestä vastauksesta kävi ilmi, että ryhmässä keskustelun aikana myös omia kokemuksia oli jaettu ryhmän kesken. Nuorten mielestä erilaisten vaihtoehtojen ja niiden mahdollisten seurauksien läpikäynti ja koko yleisön kesken yh-

dessä miettiminen oli hyvä tapa saada nuoret osallistumaan ja pohtimaan tilannetta. Lisäksi hyvää oli se, että pohdittiin vielä yhdessä, miltä ahdistelu tilanne kohteesta tuntuu ja miltä tuntuisi, jos itse olisi vastaavassa tilanteessa.

Se oli musta tosi kiva ja se herätti just sellasta keskustelua tai itekin niinku mielti, et mitä vaikka mä tekisin tällasessa tilanteessa.

Tutkimuksen osallistuneista nuorista yksi vastaaja pohti, miten hän vastaavassa tilanteessa toimisi ja mitä tilanteessa voisi tehdä. Vastaaja kuvasi, että näyttelijän esittämä tyttö ei vaikuttanut kovin räväkältä. Tyttö oli hänen mielestään normaali tyttö, joka ei välttämättä uskaltaisi huutaa ja voisi mennä helposti lukkoon tuossa tilanteessa.

Se oli just niinku ... perusihminen, ... et ei oo mikään semmonen hirveen räväkkä, just semmonen ehkä niinku normaali, että ei ehkä uskaltais huutaa tai vastaavaa ... ja menee lukkoon niinku varmaan kaikki sellaisessa tilanteessa

Toinen vastaaja kertoi, että hän on nähnyt joskus vastaavaa sanallista häirintää. Hän on nähnyt joitakin nuoria ja humalaisia, jotka ovat huudelleet naisille seksuaalisävytteisiä kommentteja.

Kyllähän niitä näkee aina silloin tällöin. Ja sitten ... huuteluu, mä muistan, kun joskus kun oltiin jossain ... jotain nuoria tai humalaisia, niin siellä huusi jotain sellasia seksuaalisävytteisiä ... naisille ja silleen. Et kyllähän niitä näkee aina välillä, joo.

Vastauksissa pohdittiin, että tilanteeseen puuttuminen voisi olla vaikeaa. Yksi vastaaja kertoi, että hän olisi epävarma siitä, miten häirinnän kohde haluaisi muiden siihen reagoivan ja miten toimittavan. Haluaako hän, että esimerkiksi koko raitiovaunu havahtuu tilanteeseen, vai haluaako hän, että tilanne hoidetaan mahdollisimman huomaamattomasti? Vastauksessa pohdittiin myös sitä, mitä tapahtuu, jos esimerkiksi häirinnän kohde poistuisi raitiovaunusta, lähtisikö häiritsijä hänen peräänsä. Vastaajan mielestä pitäisi miettiä, miten tilanteesta voisi poistua turvallisesti.

Niin, ... kumminkin en mä itse tajuis, jos nousis ja lähtis vaan, niin se varmaan lähtisi seuraa niin sitten miten ... se on kyllä aika vaikeeta

just kun miettii miten ... tollasen tilanteen voi ratkasta. Sitten niinku, että miten niinku muut reagoi siihen, et reagoisko ollenkaan, se olis sellasta, et miten ...

Ratkaisuteatterin lopussa oli vielä koko yleisölle harjoitus, jossa yleisö sai parin kanssa harjoitella ei ja lopeta -sanojen käyttämistä. Vastauksista selvisi, että heidän mielestään harjoitus oli hyvä nuorille ja siitä voisi olla apua parantamaan nuorten itseluottamusta.

Se oli hyvä just sillai nuorille.. siitä äänenpainosta ja sellasesta.. ehkä jollekin siitä on apua, jos kerää sen itseluottamuksen silleen...

Yhdessä vastauksessa kommentoitiin, että harjoitus oli hyvä, sillä hänen mielestään monet nuoret myöntyvät usein ja vastaavan tilanteen harjoitteleminen on tärkeää.

Se on hyvä... kun oppii niinku sanoo ei, monet myöntyy... tosi usein. Se niinku, vaik se on niin pieni sana niin se on monesti niin vaikee sanoo. Se oli niinku hyvä, et sitä niinku harjoteltiin...

Vastaajien mielestä suurin osa yleisöstä teki harjoituksen, mutta joukossa oli heidän havaintojensa mukaan joitakin opiskelijoita, jotka eivät harjoitusta tehneet. Mahdolliseksi syyksi arveltiin se, että ehkä harjoitus oli joidenkin nuorten mielestä nolo.

5.3 Parisuhteessa tapahtuva seksuaalinen väkivalta

Seminaarin aikana käytiin läpi parisuhteessa tapahtuvaa seksuaalista väkivaltaa. Esimerkiksi yhdessä videoelokuvassa oli nuori nainen, Emma, joka ei lähtenyt heti parisuhteesta, vaikka joutui seksuaalisen väkivallan kohteeksi. Nuoret pohtivat syitä siihen, miksi videoelokuvassa oleva Emma tai vastaavassa tilanteessa oleva nuori ei tee heti rikosilmoitusta raiskauksesta tai lähde parisuhteesta. Nuorten mielestä syitä voi olla monia. Yhtenä syynä voi olla se, että kyseessä on ensimmäinen rakkaus ja nuorella voi olla ajatus, että hän ei löydä koskaan ketään

toista, joka voisi rakastaa häntä. Syynä voi olla myös pelko yksin jäämisestä. Ongelmana nähtiin myös se, että parisuhteen toinen osapuoli voi olla narsisti tai manipuloida toisen käytöstä.

Ja varsinkin varmaan ... nuorilla ehkä just se, et jos on vaikka ensimmäinen rakkaus tai jotain. Ja sit sitä varmaan ajattelee, että ei koskaan löydä ketään joka voisi niinku rakastaa tai semmonen että sit ei uskalla lähtee siitä, että pelkää jäävänsä sit yksin, siinä voi olla sekin, niin.

Jos parisuhteen toinen osapuoli on narsisti tai muuten vaan erittäin manipuloiva niin suhteesta on varmasti vaikea lähteä, tai se pelko miten toinen osapuoli tulee reagoimaan siihen lähtemiseen pelottaa.

Nuoret toivat esiin, että parisuhteessa on usein myös hyviä hetkiä ja usko siitä, että kaikki kääntyy paremmaksi estää rikosilmoituksen tekemisen tai parisuhteesta lähtemisen. Heidän mielestään huonossa parisuhteessa olevan nuoren tulisi arvostaa itseään ja ymmärtää, että hänellä on oikeus parempaan ihmissuhteeseen. Lähteminen vaatii kuitenkin uskallusta ja lähteminen ei ole aina helppoa. Nuoret pohtivat, että parisuhteessa toisen mielipidettä ja rajoja tulee kunnioittaa. Parisuhteessa kaltoinkohdellun ei tulisi hävetä tapahtunutta, eikä hävetä hakea apua.

... yleensä just varmaan kun on ollut pitkäs suhteessa niin sitä ajattelee, et se loppuun, ... et tulee niitä parempii päivii. Pitäs uskaltaa vaan antaa olla tai siis jättää, niinku, niin, että ... pitäs arvostaa itseensä sen verran, et ei jää sellaseen suhteeseen ja tajuta se, et on parempaa, et ei tarvii tyytyä sellaseen, et on ihmisii, jotka oikeesti kohtelee kunnolla eikä sillai huonosti, niin.

Nuoret pohtivat sitä, että kaikesta huolimatta rakkaus on usein syynä, miksi suhteesta lähteminen on vaikeaa. Lisäksi syynä voi olla pelko siitä, että mitä sen jälkeen, kun ei enää seurustele. Pohdittiin myös sitä, että onko seurustelun aikana yhteydenpito muihin ystäviin vähentynyt ja pelätään tulevaisuutta. Lisäksi voi olla pelko myös siitä, miten jätetty reagoi tilanteeseen.

Se on se rakkaus. Vaikka ois kuin inhottava ihminen niin sä kumminkin jollain tavalla rakastat sitä niin paljon ja sä toivot siihen, että se pystyy muuttumaan. Sä oot kiintynyt siihen ihmiseen niin paljon. Ja

se varmaan se, että pelkää sitä, että mitä on sitten sen jälkeen. ... yksin jääminen tai se, että mitä se exä sanoo ja miten se liittyy siihen sun elämään ja sitten jos sä oot jääny yksin silleen että kaverit on lähteny niin kuin tuossa videossa oli vähän silleen...

Voi olla vaikeaa lähteä parisuhteesta jos ei halua satuttaa toista ihmistä, mutta pitäisi ajatella omaa parasta.

Luultavasti se että Emmaa pelotti, että Joonas tekee jotain pahempaa hänelle jos hän lähtisi suhteesta.

Emma ja Joonas -videoelokuva oli yhden nuoren mielestä hyvä siitä syystä, että siinä konkreettisesti näki miten tilanne voi edetä ja mitä tapahtua. Hänen mielestään video voi kannustaa samassa tilanteessa olevaa nuorta lähtemään pois parisuhteesta, jossa on seksuaalista väkivaltaa.

Mun mielestä se oli ihan hyvä, että siinä tuli se niinku kerrottua ja niinku nähtyäkin että miten se etenee, jos on niinku on jotain seksuaalista väkivaltaa. Mun mielestä se kerto hyvin siitä ja sitten ... se varmasti tsemppas niitä ihmisiä, jotka on samassa tilanteessa että osaisivat itsekkin tehdä sen päätöksen, että lähteä siitä. Mun mielestä se oli ehkä semmonen tsemppi video niille.

Video oli nuorten mielestä hyvä ja ajankohtainen juuri tälle kohderyhmälle.

... sitten mun mielestä tuo Emma ja Joonas oli tosi hyvä tälle kohderyhmälle, että moni on pitkään ollut jo yhdessä ja on alkanut seurustella ja sitten niinku se että se ei oo se koko maailma se seurustelu siis ...

Espoon seminaarissa Maatu Arkio näytti Rikosuhripäivystyksen vuonna 2015 valmistuneen videon, jossa oli tyttö ja poika koripalloa pelaamassa ja videolla myös tyttö oli väkivaltainen. Yhden vastaajan mielestä usein vähätellään sitä, että myös tyttö voi olla väkivaltainen ja pahoinpidellä. Hänen mielestään oli hyvä, että tässä videossa tuotiin esiin tytön väkivaltaisuus. Vastauksissa pohdittiin sitä, että pojat eivät usein ilmoita, jos he joutuvat pahoinpidellyksi, vaan ottavat tapahtuneen asenteella ”sellaista sattuu”.

Koripallovideo oli hyvä. ... se musta aika kiva ja jännä kans, kun niinku siinä oli just molemmin puolin, et se tyttökin niinku et mun mielestä monesti vähätellään sitä, et tyttökin niinku voi käydä päälle ... pahoinpidellä ja sellasta.

Yleensähan ajatellaan et miehet ja pojat ja miten ne pojat sitten ilmottaa. En muista kenen kanssa puhuttiin, mutta just että ne pojat tai monet miehet oli sanonu, että ei lähe niinku ilmottaa, et ei lähe ilmottaa silleen, jos joku tulee lyömään tai jotain. Tai se on just sellanen shit happens tai sellanen.

5.4 Seksistinen nimittely

Videoelokuvat ja luennot herättivät tutkimukseen osallistuvissa nuorissa ajatuksia nimittelystä ja siitä miten ja missä nimittelyä esiintyy. Netissä tapahtuvan nimittelyn lisäksi yksi tutkimukseen osallistunut nuori kertoo, että usein kuulee arvostelua pukeutumisesta ja siitä, että pukeutumisella välittää tietynlaista kuvaa itsestä.

Mun mielestä... on se aika totta, silleen kun välillä kuulee... monet sanoo, että... pukeutuu... lutkamaisesti tai huoramaisesti... se oli aika totta, että hipasi aika paljon todellisuutta se.

Yhden kommentin mukaan nykyään on lähes normaalia sanoa, että olet huora tai vastaavaa. Hän kertoo, että sanoista on tullut enemmän vitsi ja yleinen sanonta, jota kaveruksetkin voivat keskenään käyttää. Hänen mielestään huora sanan merkitys ei ole nuorten keskuudessa enää sitä, mitä se oikeasti on.

Nykyäänhän on silleen lähes normaali, et sanoo, et oot huora tai vitun huora... täälläkin käytävillä... sitä sanotaan... et sitten siitä on tullu vähän... sellanen... yleinen sana tai sellanen vitsi... Kaveruksetkin voi keskenään, että tuuppa huora tänne tai jotain sellasta eli mun mielestä sen sanan merkitys ei oo enää sellanen kuin minkäläinen se on oikeesti...

5.5 Uuden tiedon välitys

Seminaarissa tuli vastauksien perusteella nuorille myös uutta tietoa. Esimerkiksi uutena ja ajatuksia herättävänä tietona yhdelle tutkimukseen osallistuneelle nuorelle oli se, että myös poikia on raiskauskriisikeskuksen asiakkaana. Hän ei ollut tullut miettineeksi, että myös poika voi tulla raiskatuksi. Osalle tutkimukseen osallistuneista nuorista tuli myös uutena tietona se, että parisuhteessa tapahtunut raiskaus ja pakottaminen seksuaaliseen tekoon on rikos.

Ja sitten niinku kans se että kun hän sano ... et niinku niitä poikia niinku. Et yleensä kun miettii, et tyttöjä, niin hän sano, et myös niitä poikia käy siellä, oliko se raiskauskriisikeskuksessa vai... Oli kans jännä kuulla et niinku pojillakin on sellasii, et tapahtuu. Kun yleensä ajattelee, et ne on vain niinku tyttöjä ja naisia.

... moni ei oo niinku aatellu, moni ... miettii, et jos on yhdessä jonkun kanssa ... silleen, niin se on ehkä enemmänkin niinku se et on ... sukupuoliyhteydessä tai on niinku, jos toinen päättää niin toinen, pitää suostua koska ne on niinku yhdessä. Mäkään en sitä silleen älynny, silleen et ... voi niinku ilmottaa ja et voi tulla raiskatuksi niinku suhteessakin.

Ylimääräinen uutislähetys -videoelokuvassa kerrottiin miten tulee toimia, jos tulee raiskatuksi. Suurimmassa osassa vastauksista nuoret kertoivat, että videoelokuvan neuvot olivat nuorille ennestään tuttuja. Kuitenkin yhdessä vastauksessa kerrottiin, että hänelle oli uusi tieto, että vaatteiden vaihtoa ei suositella raiskauksen jälkeen siksi, että kaikki todisteet saadaan talteen.

Sekä Espoossa että Oulussa Rikosuhripäivystyksen (RIKU) asiantuntijapuheenvuoroissa kerrottiin heidän toiminnastaan, rikosprosessista ja siitä mitä on seksuaalinen häirintä ja väkivalta. Nuorille tieto Rikosuhripäivystyksen toiminnasta ja palveluiden laajuudesta oli yllätys ja he olivat iloisia, että he saivat seminaarin kautta tietoa näistä palveluista. Palvelua saa nimettömänä ja se oli nuorten mielestä todella hyvä, sillä silloin nuori uskaltaa helpommin hakea apua.

Ja sitten se oli mun mielestä just hienoo kuulla just, et on tällasii auttavia puhelimia ja tällasia niinku tukihenkilöitä... Se on... varmaan

aika pelottavaa niinku monelle nuorelle jos joutuu... tilanteeseen, että joutuu todistamaan tai sit on uhrina...

Sekä poliisit että Rikosuhripäivystyksen asiantuntijat kertoivat oikeudenkäynnistä ja rikosprosessin etenemisestä. Nuorten mielestä rikosprosessitietämys oli pääasiassa uutta asiaa ja tietämystä siitä tarvitaan lisää.

Mun mielestä oli tosi hyvä saada tietoa poliisilta ja muiltakin, että miten se menee se oikeudenkäynti ja tietoa, että mitä rikoksia on.

Musta on tosi tärkeätä, että tietää jos niinku tulee semmonen tilanne, että joutuu. Niin tietää suunnilleen että miten se voi niinku mennä lävitse.

... olihan mulle tuo rikosprosessitieto. Mullehan se oli melkein kokonaan uutta asiaa.

Seminaarissa oli vastaajien mielestä hyvää se, että siellä sai tietoa apua tarjoavista järjestöistä ja yksi vastaaja korosti, että hänestä oli hyvä, että asioita käsiteltiin monesta eri näkökulmasta.

... siellä tuli myös sellasia uusia juttuja esiin ja mun mielestä oli hyvä kans, että oli tosi paljon eri näkökulmia ja oli hienosti saatu ... näitä järjestöjä ja yhdistyksiä... oli poliisit ja sitten nää naisten linjat ja sun muut...

Mukana olevista järjestöistä ja esiintyjistä annettiin positiivista palautetta ja keuhuttiin nimenomaan järjestöjen paikallisuutta. Kommenteissa todettiin, että omalla alueella toimivat palveluntarjoajat tietävät mitä alueen nuoret tarvitsevat ja mitä palveluita on tarjolla.

Yksi tutkimukseen osallistunut nuori kertoi, että hänelle oli uutta tietoa se, että pelkät sanat saattavat olla seksuaalista ahdistelua. Toisessa kommentissa pohdittiin sitä, että linkin lähettäminen seksuaalista materiaalia sisältävälle verkkosivulle voi olla myös seksuaalista häirintää.

Opin myös sen, että pelkät sanat saattavat olla seksuaalista ahdistelua. Opin myös monia muita uusia asioita.

Minulle jäi mieleen, että jopa lähettämällä porno sivuston osoite lasketaan seksuaaliseksi häirinnäksi. Minusta seminaari oli hyvin sivistäväinen, koska oli pikku asioita, joita en ollut edes ymmärtänyt tai huomannut.

Yhdelle nuorelle tuli uutena ja yllättävänä tietona Marko Forssin puheenvuorossa esiin tullut tieto siitä, että valeprofiilin teko netissä ei ole aina rikos, josta saisi rangaistuksen. Hänen mielestään valeprofiilin teko on nuorille tyypillistä. Vastauksessa hän pohti myös sitä, että henkilö josta on tehty valeprofiili ja henkilön nimissä kirjoitetaan viestejä tai kommentteja voi olla todella vakavaa ja nuorta vahingoittavaa kiusaamista.

5.6 Häirinnästä tai väkivallasta kertominen

Rikosuhripäivystyksen esityksissä Espoossa ja Oulussa kerrottiin, että heidän nettikyselyssä oli tullut ilmi, että nuoret kertovat häirinnästä ja kiusaamisesta yleensä kaverille, eivät vanhemmille tai esimerkiksi kouluterveydenhoitajalle tai opettajalle. Nuorten vastauksissa mahdollisina syinä siihen, miksi nuoret eivät kerro häirinnästä tai kiusaamisesta vanhemmille ajateltiin olevan se, että nuoret pelkäävät, että vanhemmat huutavat. Vastausten perusteella nuori voi myös hävetä tapahtunutta, syyttää itseään tai miettiä olisiko voinut omalla toiminnallaan estää tapahtuneen. Lisäksi nuori voi pelätä vanhempien syytöksiä ja tuomitsemista.

Vanhemmille, en mä tiä... olisko se häpeetä vai mitä, mutta silleen kuitenkin et, miettii... olisinko mä voinut estää tän niinku... Niin ei halua sellasta tuomitsemista ja siks ehkä just samanikäinen kaveri voi ymmärtää.. ettei halua enää tuomitsemista vaan haluis sellaista lohtua... ja ymmärrystä kans. Sitten kans riippuu millaset vanhemmat on, että jollekin on helpompi ja joillekin vähän vaikeempaa...

Kertomista vanhemmille pidettiin vaikeana myös siksi, että vanhemmat ovat niin läheisiä ja kaverille kertominen on tästä syystä helpompaa. Kaverit myös ymmärtävät sinua paremmin, tukevat ja yrittävät etsiä ratkaisua tilanteeseen.

Mä luulen, että se johtuu siitä, että kun ne vanhemmat on vähän niinku, mä oon aina niitten lapsi ja ne aina huolehtii minusta vaikka mitä tapahtuis ... toisaalta ne on niin läheisiä. Kaverit on niinku kave-reita ja ne tsempaa ja yrittää ehtiä ratkaisuja ja näin ... vanhemmat on ehkä vähän liian lähellä. Niin niille ei kaikkea uskalla kertoa ... ikäkuilu siinä välissä, että sä saat ehkä ... ystäviltä sen tämän hetken tuen ja ne tietää mitä sä voit ajatella tässä hetkessä.

Syitä siihen, miksi ei kerrota terveydenhoitajalle, opettajalle tai jollekin toiselle aikuiselle, ovat vastaajien mielestä pelko siitä, että aikuinen kertoo vanhemmille. Toisena syynä pidettiin pelkoa siitä, että nuorta ei uskota. Lisäksi yhtenä syynä pidettiin pelkoa siitä, että aikuinen vähättelee tapahtunutta, mutta samalla oltiin sitä mieltä, että myös häirinnän tai ahdistelun kohde voi vähätellä tapahtunutta. Nuoret miettivät myös sitä mihin opettajien ja terveydenhoitajien vaitiolovelvollisuus loppuu. Minkälaisista asioista heidän on kerrottava eteenpäin.

Se on varmaan ehkä liian iso kynnyks tai sit sitä pelätään, et jos se kuraattori kertoo vanhemmille tai jotain vastaavaa ... Tai siinä saattaa olla just se pelko, että vähätellään, pelkää sitä, et saattaa olla jotain vähättelyä, et ei se mitään ... Et pää pystyyn ja ei se haittaa. Jos vaikka esimerkiksi mietitään vaikka et, jos joku niinku vaikka lääppis vähä sillai, niin se olisi niinku hirveen ahistavaa. Sitä saattais itekin niinku sillai vähätellä, et ei ota sitä tosissaan, se oli vaan sel-lastasta pientä, et ei siinä mitään...

Vastauksien perusteella nuori haluaa usein unohtaa tapahtuneen. Ystävä voi rohkaista häntä kertomaan vanhemmille ja myös poliisille. Vastauksissa tuli myös epäily, että nuori ei kerro kenellekään, koska tuntee itsensä noloksi tai häpeää tapahtunutta. Yhdessä vastauksessa epäiltiin, että viranomaisille kertominen on turhaa, koska uskotaan, että tapahtunut ei kiinnosta heitä.

Yleensä uhri kokee asian olevan tosi nolo tai semmoinen asia josta hän ei haluisi keskustella tai muistella. Ja yleensä se jolle uhri kertoo, riippuu siitä kenen kanssa hän on läheinen mutta ensin ystävälle tai vanhemmilleen ja niitten rohkaisemana sitten poliisille.

Jos kertoo, niin todennäköisemmin hyvälle ystävälleen ja jos ei sitten kerro niin voi itseä hävettää jotenkin se tilanne, kun ei olekaan voinut itse puolustautua.

Vastauksissa tuli ilmi myös se, että nuorella voi olla ajatus siitä, että muut ajattelevat, että hänen pukeutumisensa tai käyttäytymisensä on ollut syynä tapahtuneeseen ja tämä vaikuttaa nuoren haluun hakea apua häirintätilanteessa.

... et kun sä pukeudut tolla tavalla niin, et jos just muut alkaa sanoo tolla tavalla niin se kans lisää sitä, et se oli mun syy, et jos mä olisin pukeutunut tai tehnyt jotain niinku eri tavalla ... ja sitten niinku se olis varmaan estänyt ja ... omat ajatukset, et mitä muut ajattelee ... niin se mun mielestä vaikuttais siihen et miten helposti sitten menee niinku just hakee jotain apuu tai sellasta.

5.7 Muita esiin nousseita asioita

Muita asiakokonaisuuksia, joita tuli esiin vastauksissa olivat seminaaripäivän aiheista keskustelu sekä seminaaripäivän sisältö ja rakenne. Nuoret keskustelevat seminaaripäivän aiheista, mutta vastauksien mukaan nuorten välillä löytyy eroja siinä, mistä keskustellaan. Osassa vastauksista kävi ilmi, että heidän mielestään nuorten keskuudessa keskustellaan nettikiusaamisesta, nettiahdistelusta ja väkivallasta. Vastauksissa pohdittiin sitä, että esimerkiksi Facebookissa tapahtuva kiusaaminen on enemmän julkista ja sieltä myös kaverit voivat kiusaamisen huomata.

Nettikiusaamisesta ja nettiahdistelusta puhutaan eniten. Sosiaalinen media on jokaisen nuoren elämässä tärkeä asia ja jokainen käyttää nettiä päivittäin. Se mahdollistaa nettiahdistelun ja seksuaalisen häirinnän erittäin hyvin netissä. Varsinkin todella nuoret netin käyttäjät eivät tunne vaaroja, joten niitä pitääkin eniten korostaa. Vähiten varmaan raiskauksista, koska se on hyvin vaiettu asia.

Joissakin kommentteissa todettiin, että raiskauksista keskustellaan ja nimenomaan raiskatuksi joutumisen pelosta ja raiskauksesta saatavista tuomioista. Vastauksista selvisi, että kaikki nuoret eivät kuitenkaan keskustele näistä asioista oma-aloitteisesti. Vastauksissa kerrottiin, että asioista keskustellaan, jos mediassa tai julkisuudessa on ollut jostakin tapauksesta. Kuitenkin osa nuorista ajattelee, että tapahtuma on jokaisen oma asia ja jollakin tavalla aiheena tabu. Siihen miten paljon asioista keskustellaan kavereiden kesken vaikuttaa nuorten mielestä se, miten läheinen suhde kavereiden välillä on.

Luultavasti raiskauksista puhutaan eniten, että pelätään raiskauksen uhriksi joutumista. Raiskaus tapauksia on uutisoitu niin paljon lyhyen ajan sisään, joten monesti kun joku lähtee pyöräilleen kotiin, kertoo pelkäävänsä että joku raiskaa. Vähiten puhutaan ehkä siitä että mitä seurauksia seksuaalirikoksista tulee. Siitä tosin sen verran että minun ja kavereiden mielestä raiskaajat saavat liian lieviä tuomioita.

Jotkut asiat ovat hyvin arkoja, eikä kosketa toisten elämää. Esimerkiksi vain raiskauksen uhri tietää, miltä tuntuu. Netti on jokaisen elämässä, joten siitä keskustellaan paljon ja pidetään erilaisia keskustelutunteja myös kouluissa.

Espoon seminaarissa Marko Forss Helsingin poliisilaitokselta kertoi netin seksuaalirikoksista ja kiusaamisesta. Forss on toiminut nettipoliisina vuosia ja on ollut myös paljon julkisuudessa. Hän on nuorille tuttu julkisuuden henkilö ja hän herätti seminaarissa jo olemuksellaan mielenkiintoa nuorten keskuudessa. Nuorten mielestä oli hyvä, kun hänen esityksessä oli sopivasti huumoria, vaikka aihe oli vakava. Heidän mielestään Forssin esitys ja esiintymistyyli oli nuorille sopiva ja mielenkiintoinen. Vastauksien perusteella Forssin esitys oli onnistunut ja nuoria kiinnostava.

Vastauksissa pohdittiin seminaarin kohderyhmää ja sitä minkä ikäisille nuorille seminaarissa käsitellyt asiat ovat ajankohtaisia. Vastauksista kävi ilmi, että aihe on heidän mielestään tärkein yläkouluikäisille. Yhdessä vastauksessa ehdotettiin, että yksi seminaari pitäisi järjestää yläkouluikäisille ja sitten toinen silloin, kun nuoret ovat 16–18-vuotiaita. Vastauksista kävi ilmi myös se, että heidän mielestään seksuaaliseen häirintään ja väkivaltaan liittyviä asioita ei käyty läpi yläkoulussa tarpeeksi ja niistä pitäisi heidän mielestään puhua enemmän myös koulussa.

Useammassa vastauksessa seminaarin sisältö sai kuitenkin kiitosta siitä, että se oli hyvin suunniteltu vastaamaan kohdeyleisön ikäryhmää, koska siinä oli tämän ikäisille nuorille ajankohtaisia aiheita ja asioita mitä heille voi tapahtua. Vastauksissa todettiin esimerkkinä, että tämänikäisillä nuorilla voi olla kyseessä ensimmäinen seurustelusuhde ja tästä syystä seminaarin aiheet ovat ajankohtaisia.

Videoelokuvia keuhuttiin ja toivottiin, että niiden osuus seminaaripäivästä olisi ollut jopa isompi. Videoelokuvat saivat kuitenkin myös kritiikkiä. Vastauksissa todettiin, että osa videoista oli hiukan vaikeaselkoisia, eivätkä ne välttämättä auenneet kaikille osallistujille. Yhtenä esimerkkinä mainittiin Satumainen suhde -videoelokuva, joka oli tehty televisio ohjelman mainoksen muotoon. Videoelokuva kertoi seksuaalisen itsemääräämisoikeuden rikkomisesta ja seksuaalisesta väkivallasta. Videoelokuva oli vastauksen mukaan vaikeasti ymmärrettävä ja ei vastauksen mukaan ollut seminaarin teemaan sopiva. Varsinkin, jos se näytettäisiin henkilölle, joka on joutunut seksuaalisen väkivallan kohteeksi. Vastauksessa todettiin myös, että hänen mielestään nuorille suunnattujen videoiden tulisi olla selkeitä.

... elokuvasta sanoinkin, että se oli vähän semmoinen, että se ei ehkä kaikille avaudu... se että se ei löydä sitä kohderyhmää Nuorille, mun mielestä niille pitäis olla aika selkeitä silleen kumminkin. Että se on kumminkin semmoinen asia, että ei tarviis leikkiä laskee tuon asian kanssa, että se on niin iso asia. Jos pitäis niinku miettiä, että mitä tuo video palvelee, niinku jos ajatellaan että ... näytettäisiin se ... ihmiselle, joka on kokenut sitä. että sillä tulee enemmän ... sisäänpäin menevä olo tuosta videosta.

Useampi vastaaja antoi palautetta Ylimääräinen uutislähetys -videoelokuvasta. Videoelokuvassa seurattiin raiskauksen uhria kameralla ja kerrottiin miten raiskauksen jälkeen tulisi toimia. Palautteissa kritisoitiin uhrin seuraamista kameralla ja aran asian uutisointia.

Uhri varmasti haluisi pysyä nimettömänä ja ettei siitä julkaistas mitään videota tai kuvaa koska raiskaus tai joku muu seksuaalinen häirintä ja ahdistelu on arka asia jos on joutunut sen uhriksi.

Espoon ja Oulun seminaarin alussa oli aika paljon hälinää. Nuorten mielestä hälinä oli yleistä levottomuutta. Yksi haastateltava kuvasi nuorten mielialaa niin, että monella nuorella oli varmaan alussa asenne tyyliin, että ei kiinnosta. Kuitenkin hänen mielestään, kun nuoret alkoivat kuunnella ja pääsivät juttuun mukaan, silloin heidän kiinnostuksensa heräsi. Hänen mielestään yleisön piti vähän lämmitä ja hän piti alun hälinää tyypillisenä 16–17-vuotiaille nuorille. Toisessa mielipiteessä pohdittiin sitä, että osalle opiskelijoista voi olla vaikeaa istua ja kuunnella ja siitä syystä he saattoivat olla välillä pitkästyneitä. Osa nuorista antoi palautetta,

että ehkä nuoret eivät ajattele, että seksuaalinen häirintä voisi tapahtua hänelle itselleen ja sen takia ehkä ei jaksaa kuunnella, kun aiheesta puhutaan.

Joissakin vastauksissa seminaaripäivän rakennetta keuhuttiin ja kahdessa vastauksessa todettiin, että seminaari oli sopivan pitkä ja päivän aikana oli sopivasti taukoja. Toisaalta taas suurimmassa osassa seminaarien kehittämiseen liittyvissä vastauksissa toivottiin tiivistetympää tietoa ja asiantuntijaluentojen vähentämistä. Heidän mielestään esitykset olivat hieman pitkäväteisiä ainakin 16-vuotiaille vilkkaille nuorille. Heidän mielestään monille opiskelijoille luentojen kuuntelu voi olla vaikeaa, koska suurin osa koulussa vietetystä ajasta on istumista ja kuuntelemista.

Seminaari oli kaikin puolin hyvä ja kattava, josta sai paljon uutta tietoa liittyen seksuaalirikoksiin ja -oikeuksiin. Seminaarista jäi hyvin mieleen videot, joita näytettiin ja tarinat eri ihmisiltä eri rikoksista. Tämän kaltaisia seminaareja pitäisi pitää kaikille nuorille, koska kaikki eivät tiedä asioista, mitä seminaarissa kerrottiin.

Olisi hyvä vaikka aihe on osittain aika rankka, niin yllä voitaisiin pitää vähän paremmin kiinnostusta, että puheosuudet jätettäisiin vähemmän saarnausmaisiksi.

Pääasiassa seminaari antoi nuorten mielestä tarvittavat tiedot seksuaalinen häirintä ja väkivalta aiheesta. Lisäksi he saivat mielestään tarvittavat tiedot siitä, että mistä saa lisää tietoa ja apua, jos sitä tarvitsee. Lisää tietoa olisi kaivattu lähes kaikista seminaarissa käsitellyistä aiheista. Vastauksissa lisää tietoa kaivattiin parisuhteesta tapahtuvasta häirinnästä ja väkivallasta, seksuaalisuudesta, seksuaalioikeuksista, seksuaalirikoksista ja kiusaamisesta.

Vastauksissa pohdittiin sitä, että tavoittaako seminaarin viesti myös mahdolliset seksuaaliseen häirintään tai ahdisteluun syyllistyvät nuoret. Nuorten mielestä on mahdollista, että seminaarissa kuultua tietoa välitetään eteenpäin. Heidän mielestään seminaariin osallistunut nuori voi puuttua tilanteeseen, jos näkee oman kaverinsa syyllistyvän seksuaaliseen häirintään tai väkivalltaan. Rohkeus puuttua tilanteeseen voi heidän mielestään kasvaa, kun on ollut mukana tässä seminaarissa.

Niin, just se on hyvä ... sitä esille, että se menis kaikkien korviin, et niihin just jotka tekee sitä ja jotka on ollut uhrina, että avais silmät. Ja joillain se ei valitettavasti avaudu vaikka tolkuttais kuinka ... Vaik yks olis kuuntelemassa niin se on jo hyvä, että silloin ees joku on kuuntelemassa niitä tietoja ... et tulis se ahaa elämys, että ehkä se ei olis oikein ja sillä tavalla veis sitä tavallaan eteenpäin sitä sanomaa.

Seminaari herätti nuorissa ajatuksia ja vastauksista selvisi, että osa nuorista keskusteli seminaarista jälkeinpäin. Seminaarista oli keskusteltu luokkakaverien kanssa heti seminaarin jälkeen, mutta opettajan johdolla seminaarista ei ollut vielä keskusteltu.

Vastauksissa tuotiin esiin koulun roolin tärkeys seksuaalisen häirinnän ja väkivallan käsittelyssä. Vastausten perusteella jotain tietoa on saatu sekä peruskoulussa että toisen asteen oppilaitoksissa, mutta lisää tietoa ja keskustelua aiheesta toivottiin. Yhdessä nuorten kommentissa tuotiin esiin se, että koska kouluissa on monista eri kulttuuritaustasta tulevia nuoria, aiheesta keskustelu koulussa on tärkeää. Hän kertoi, että monissa kulttuureissa aihetta ei käsitellä perheissä kotona ja siitä syystä on hyvä, että näistä aiheista tulee lisää tietoa koulussa.

... ei sitten hirveesti niinku just puhuta tällasista asioista, niinku just koulusta se tieto enimmiltään. Et se on mun mielestä hyvä, että on tällasii, kun on kuitenkin paljon ulkomaalaistaustaisia tai sellasii tai niinku kulttuuri niinku eri.

Yksikään tutkimukseen osallistunut nuori ei ollut kuullut Right to Choose -hankkeesta aikaisemmin. He eivät muistaneet myöskään muita hankkeita tai kampanjoita aiheeseen liittyen. Useampi nuori vastasi, että varmasti hän on kuullut tai nähnyt jonkun kampanjan, mutta ei tule nyt yhtään mieleen. Ainoat kampanjat tai hankkeet mitkä tutkimukseen osallistuneilla nuorilla tulivat mieleen, olivat Kiva koulu -hanke ja Amnesty. Vastauksien perusteella kaikki hankkeessa tai seminaarissa mukana olevat järjestöt olivat uusia tuttavuuksia.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO

6.1 Nuorten kokemuksia ja ajatuksia Right to Choose -seminaarista

Nuorten kokemus Right to Choose -seminaarista oli tulosten perustella positiivinen. Parhaimpana osiona seminaarissa oli nuorten mielestä hankkeessa toteutetut videoelokuvat. Videoelokuvia keuhuttiin jokaisessa vastauksessa. Erityisesti pidettiin nettihäirinnästä ja parisuhteessa tapahtuvasta väkivallasta kertovista videoelokuvista. Nuoret pohtivat kuitenkin sitä, että osa elokuvista voi olla ahdistavia henkilöille jotka ovat kokeneet seksuaalista häirintää tai väkivaltaa. Videoelokuvat eivät heidän mielestään tässä tapauksessa rohkaise häirinnän tai väkivallan uhria kertomaan asiasta kenellekään. Toisaalta parisuhteessa tapahtuvasta väkivallasta kertova videoelokuva sai palautetta siitä, että videoelokuva lisää tietoisuutta ja voi kannustaa nuorta lähtemään häntä vahingoittavasta parisuhteesta. Aaltonen (2012) toteaa artikkelissaan, että nuori ei välttämättä tiedä sitä mikä kuuluu ”normaaliin” seurustelusuhteeseen ja voi luulla, että hän on ainoa, joka on kokenut hyväksikäyttöä tai muuta kaltoinkohtelua. Tästä syystä onkin tärkeää, että nuori saa tietoa oikeuksistaan ja oppii tunnistamaan häirinnän ja väkivallan. Myös vuonna 2005 tehty naisuhritutkimus (Heiskanen 2006), EU:n laajuisen tutkimus (FRA 2014) ja vuoden 2012 ja 2014 rikosuhritutkimukset (Danielsson & Salmi 2013; Danielsson & Salmi 2015) raportoivat parisuhdeväkivallan yleisyydestä.

Lainsäädäntöön on tullut parannuksia viime vuosina. Mutta niin kuin nuorten vastauksista käy selvästi ilmi, seksuaalisesta häirinnästä, seksuaalisuudesta ja kiusaamisesta pitää puhua, tilanteeseen tulee puuttua ja tietoisuutta tulee lisätä. Esimerkkinä nuoret toivat esiin internetissä tapahtuvan kiusaamisen ja häirinnän. Vastauksien mukaan nuoret joutuvat kokemaan internetissä tapahtuvaa häirintää päivittäin. Tämä sama ilmiö näkyy myös lapsiuhritutkimuksessa ja kouluterveyskyselyssä. Myös kansainvälisissä tutkimuksissa (Fagerlund ym. 2014; Jones, Mitchell & Finkelhor 2012) on saatu samansuuntaisia tuloksia. Huolestuttavaa kuitenkin on, että ilmiö on jokapäiväistä ja nuoret ovat siihen tottuneita. Nuoret tuovat kuitenkin selvästi esille, että kommentit loukkaavat, vaikka niihin on totuttu.

Useammassa vastauksessa todettiin, että internetissä tapahtuva häirintä ei ole vain nuorten ongelma, vaan se on myös aikuisten ongelma. Tekijänä eivät ole vain nuoret, vaan tekijänä ovat usein juuri aikuiset. Rikoslain (39/1889) muutos 2014 lisäsi seksuaalisen ahdistelun rangaistavaksi teoksi. Tämä ei kuitenkaan sisällä sanallista häirintää ja internetissä tapahtuva häirintä jää helposti tämän lain ulkopuolelle.

Omat oikeudet ja rajat olivat kantavana teemana seminaarissa ja ne tulivat hyvin esiin myös nuorten vastauksissa. Vastauksissa viitattiin nuorten kokeiluhaluun ja mietittiin, miksi omien rajojen tunnistaminen tai niistä kiinni pitäminen on vaikeaa. Tytöille asetetaan monenlaisia vaatimuksia omista oikeuksista huolenpitämiseksi. Vastauksista käy kuitenkin ilmi, että omia oikeuksia ei ehkä aina tiedetä ja myös tästä syystä niistä kiinnipitäminen voi olla usein vaikeaa. Myös Anttila (2004) ja Näre (2002) korostavat, että tyttöjä vaaditaan toisaalta kontrolloimaan tiukasti mainettaan, kun toisaalta heidän oletetaan suhtautuvan vapaamielisesti seksiin ja olevan kokeiluhaluisia.

Tutkimuksessa ei kartoitettu sitä miten paljon seksuaalista häirintää tapahtuu ja onko tytöillä vaikeuksia puolustaa omia rajojaan. Vastauksissa viitataan kuitenkin pelkoon siitä, että jos jotain tapahtuu, nuori voi syyttää itseään pukeutumisesta ja hän voi pitää itseään syyllisenä tapahtumaan. Aaltonen (2011) on saanut omassa tutkimuksessaan samankaltaisia tuloksia. Hänen tutkimuksensa mukaan paljastavasti ja nuorten mielestä kyseenalaisesti pukeutuvaa tyttöä voidaan pitää huorhtavana ja pukeutumista merkinä siitä, että tyttöä saa käyttää hyväksi.

Nuoret kommentoivat, että seksistinen nimittely on yleistä nuorten keskuudessa. Myös kouluterveyskyselyyn 2013 vastanneista tytöistä lähes 50 prosenttia on kokenut seksuaalisuutta loukkaavaa nimittelyä. Seksistisen nimittelyn lisäksi Right to Choose -seminaareihin osallistuneiden nuorten vastauksista käy ilmi, että moni nuori on sitä mieltä, että oma pukeutuminen ja käyttäytyminen voivat vaikuttavaa siihen, että he joutuvat nimittelyn tai mahdollisesti seksuaalisen häirinnän kohteeksi. Aaltonen (2011) toteaa, että koulumaailmassa on pohdittu, onko huorittelu muuttunut niin yleiseksi, että sillä ei ole enää voimaa loukata ja sillä ei enää välttämättä tarkoiteta mitään.

Seksuaalinen häirintä ja väkivalta ovat arkoja aiheita ja tapahtuneesta kertominen on usein vaikeaa. Tapahtuneesta kerrotaan yleisimmin ystäville. Vanhemmille ja muille aikuisille ei kerrota, koska tunnetaan häpeää ja syyllisyyttä. Nuoret pelkäävät sitä, että aikuinen syyllistää ja tuomitsee. Toisaalta pelätään myös sitä, että aikuinen ei usko tai reaktio tapahtuneeseen on tapahtumaa vähättelevä. Myös Brusila (2006) ja Fagerlund ym. (2014) viittaavat samankaltaisiin tuloksiin. Lapsiuhritutkimuksen mukaan niistä lapsista ja nuorista, jotka eivät ole kertoneet kenellekään, lähes viidenneksessä kertomatta jättämisen syyt ovat samoja kuin tämän opinnäytetyön vastaajat tuovat esiin.

Hankkeessa yhdeksi tavoitteeksi asetettiin tietoisuuden lisääminen. Tutkimukseen osallistuneet nuoret toivat monissa eri kommentoissa esille, että heidän tietoisuus seksuaalisesta häirinnästä ja väkivallasta on lisääntynyt Right to Choose -seminaariin osallistumisen ansiosta. Nuoret pitävät seksuaalioikeuksista ja muista seminaarin teemoista puhumista tärkeänä ja nuoret halusivat, että asiaa käsiteltäisiin enemmän myös koulussa. Myös Väestöliiton seksuaaliterveyspoliittinen ohjelma vuodelta 2006 kiinnittää huomiota seksuaaliterveyden ja opetuksen tärkeyteen. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelman 2014–2020 painopisteenä ovat nimenomaan lapset ja nuoret. Vastauksissa ehdotettiin, että asian käsittely koulussa aloitettaisiin tarpeeksi aikaisessa vaiheessa ja konkreettisia ohjeita miten sosiaalisessa mediassa tulisi toimia, tulisi antaa lapsille siinä vaiheessa, kun he ovat vasta aloittamassa internetin käyttöä.

Nuorille tulee antaa keinoja häirintä ja väkivalta tilanteiden ennaltaehkäisemiseksi ja toisaalta toimintamalleja ja keinoja tilanteisiin, joissa häirintää tai väkivaltaa on jo tapahtunut. Seminaareissa rikosprosessin, seksuaalirikoksien ja kiusaamisen käsittely ja ratkaisuteatteri keskittyivät näihin asioihin. Nuoret antoivat kuitenkin palautetta, että osassa asiantuntijapuheenvuoroista tyyli oli liian saarnaava. Seminaareissa käsiteltiin myös laajasti nuorten seksuaalioikeuksia ja itsemääräämisoikeutta. Näissä osuuksissa viesti nuorille oli se, että seksuaalisuus on positiivinen asia ja voimavara. Vapauden, vastuun ja oikean tiedon antaminen nuorille on todennäköisesti tehokkaampaa ongelmien ratkaisemista kuin kiellot ja rajoitukset. Myös tässä tutkimuksessa nuoret kommentoivat, että häirinnästä ja

väkivallasta kertominen voi olla vaikeaa. Voiko syynä olla se, että aikuisten asenne ja seksuaalisuuden käsittely on liian tuomitsevaa ja vaaroista varoittamista? Tästä syystä seminaareja voisi kehittää lisäämällä viestintään ja asiantuntijapuheenvuoroihin positiivista sävyä ja painottaa nuoren seksuaalioikeuksia ja itsemääräämisoikeutta.

Parisuhteessa tapahtuva seksuaalinen väkivalta herätti nuorissa paljon pohdintoja ja epätietoisuutta. Nuorten vastauksien mukaan parisuhteesta voi olla vaikea lähteä monista eri syistä. Yhtenä syynä oli pelko siitä, että mitä jätetty osapuolin voi tehdä. Suomessa vuonna 2015 voimaan tullut Istanbulin sopimus velvoittaa myös Suomea tehostamaan palveluita naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Ensi- ja turvakotitoimintaa on viime vuosina supistettu ja tämä voi vaikuttaa myös nuorten saamaan apuun. Istanbulin sopimuksen seurauksena ensi- ja turvakotitoimintaa ja viranomaisten välistä yhteistyötä tullaan toivottavasti parantamaan.

6.2 Kehittämisehdotuksia ja jatkotutkimusideoita

Nuoret kehittäisivät seminaaria, sen sisältöä ja toteutustapoja monin eri tavoin. Palautteen perusteella nuoret haluavat, että heille järjestetty viestintä ja toiminta on osallistavaa ja nuorella itsellä olisi mahdollisuus vaikuttaa tapahtumien kulkuun. Seminaarissa käsiteltiin nuorille tärkeitä asioita, mutta toteutus oli nuorten palautteen perusteella liian luentomainen. Nuoret pitivät seminaarissa niistä osista, missä nuorille esitettiin kysymyksiä ja kysymysten avulla nuoret saatiin kiinnostumaan ja keskustelemaan aiheista. Vastauksissa toivottiin, että kysymyksiä olisi ollut enemmän. Tulosten perusteella nuorille tulisi esittää kysymyksiä ja haastaa heitä miettimään miten tietyt asiat voisi muuttua ja miten muutosta saataisiin aikaiseksi.

Vastauksista tuli myös esille, että huumorin käyttö on nuorten mielestä hyvä ja toimiva tapa lisätä nuorten mielenkiintoa. Samantyyppisiä hankkeita suunniteltaessa, nämä nuorilta tulleet palautteet olisi hyvä ottaa huomioon.

Seksuaaliseen häirintään ja väkivaltaan liittyviä kampanjoita on ollut viime vuosina runsaasti. Nuoret toivat vastauksissa esiin, että hankkeista ja kampanjoista ei tiedetä. Vastaisuudessa aiheeseen liittyvien kampanjoiden ja hankkeiden markkinointiin olisi kiinnitettävä enemmän huomiota. Kun markkinointiin ei ole käytettävissä rahaa tai resursseja, hankkeen näkyvyys jää helposti liian pieneksi ja hanke hukkuu muiden kampanjoiden ja hankkeiden joukkoon. Työelämän pitäisi muuttaa omia käytäntöjään ja eri toimijoiden tulisi yhdistää vielä paremmin voimavarat yhtä suurta kampanjaa varten. Useissa kampanjoissa ja hankkeissa on monia yhteistyökumppaneita, mutta näiden vastausten perusteella näkyvyyttä tulisi lisätä. Vastausten perusteella nuoret toivovat, että asioita käsiteltäisiin kouluissa ja tästä syystä yhteistyötä koulujen ja hankkeiden välillä olisi hyvä jatkossa tiivistää. Koulujen kautta tieto välittyisi mahdollisimman monelle lapselle ja nuorelle.

Tutkimustulokset osoittavat, että seksuaalisesta häirinnästä ja väkivallasta keskustelua ja käsittelyä pitää lisätä sekä koulussa että koko yhteiskunnassa. Kouluissa asiaa käsitellään, mutta asioita pitäisi käsitellä laajemmin ja se pitäisi olla osana myös koulun arkea ja aiheena myös laajemmin eri oppitunneilla. Kouluja varten on tehty jo nyt oppimateriaalia seksuaalisuuden käsittelyyn, mutta on todennäköistä, että materiaalit eivät ole käytössä kaikissa kouluissa. Myös sosiaali- ja terveysministeriön Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelma 2014–2020 listaa toimenpiteitä asiantuntijoiden koulutuksen ja lasten ja nuorten seksuaalikasvatuksen parantamiseksi. Koulujen opetussuunnitelmat ovat uudistumassa 2016, mutta se ei välttämättä tuo tarvittavaa parannusta tilanteeseen. Yhtenä ideana voisi olla se, että nuorten kanssa työskenteleviä esimerkiksi opettajia koulutettaisiin laajemmin, että he pystyvät puhumaan seksuaalisuudesta ja itsemääräämisoikeudesta myös muiden oppituntien yhteydessä. Koulutuksen kautta lasten ja nuorten kanssa työtä tekevät saisivat todennäköisesti paremmat valmiudet myös seksuaaliseen häirintään puuttumiseen.

Jatkotutkimusideana voitaisiin selvittää miten seksuaalioikeuksia ja seksuaalista häirintää ja väkivaltaa on käsitelty opetussuunnitelmassa ja miten aiheen tärkeys ymmärretään koulussa ja lasten ja nuorten kanssa työtä tekevien keskuudessa.

Tässä tutkimuksessa nuoret toivat esille, että seksuaalioikeuksia ei tunneta tarpeeksi, joten toisena tutkimuskohteena voisi olla tutkimus siitä miten nuoret tuntevat omat seksuaalioikeutensa.

Nuorilla oli monia kehittämisideoita seminaarin rakenteeseen ja sisältöön. Usein kampanjat ja hankkeet ovat asiantuntijoiden vetämiä ja perustuvat aikaisempaan tutkimukseen. Yhtenä tutkimusideana voisi olla selvittää etukäteen mistä asioista nuoret haluaisivat lisää tietoa ja miten seminaari tulisi heidän mielestään rakentaa. Sen jälkeen voitaisiin suunnitella seminaari, joka lähtisi aidosti nuorten tarpeista.

7 POHDINTA

7.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen tekoon liittyy monia eettisiä kysymyksiä ja eettisesti hyvä tutkimus edellyttää, että tutkimuksen teossa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Epärehellisyyttä on vältettävä tutkimuksen kaikissa vaiheissa ja keskeisiä periaatteita ovat muun muassa kaiken plagioinnin välttäminen, tutkimuksen tuloksia ei yleistetä kriittikittömästi, eikä tuloksia sepitetä tai kaunistella. Myös raportointi ei saa olla harhaanjohtavaa tai puutteellista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 23–27.) Opinnäytetyössä esitetyt sitaattit on kerätty tasapuolisesti sekä Espoon että Oulun vastauksista ja olen pyrkinyt pitämään vastauksien tekstin mahdollisimman muuttumattomana. Olen kiinnittänyt erityistä huomioita tulosten raportointiin niin, että tutkimuksen eri vaiheet tulevat selvästi esille.

Lähtökohtana tutkimuksessa tulee olla ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. Ihmisille on annettava mahdollisuus päättää, haluavatko he osallistua tutkimukseen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 23–25.) Nuorille lähetettiin etukäteen viesti, jossa kerrottiin mitä tutkimus koskee ja mitä asioita tutkimuksessa tullaan käymään läpi. Kaikki tutkimukseen osallistuneet nuoret olivat vapaaehtoisia. Lisäksi haastattelun alussa annoin haastateltaville listan niistä tahoista, joihin voi olla yhteydessä, jos kokee seksuaalista häirintää tai väkivaltaa. Haastattelun alussa haastateltaville kerrottiin vielä uudelleen mitä haastattelussa tapahtuu ja minkälaisia kysymyksiä esitetään. Haastateltavilla oli vielä tässä vaiheessa mahdollisuus kieltäytyä haastattelusta. Alaikäisen oli mahdollista osallistua tutkimukseen vain huoltajan luvalla. Kaikilla Espoossa haastateltuihin osallistuneilla alaikäisillä oli huoltajan täyttämä lupalomake. Oulussa haastateltuihin ja sähköiseen verkkokyselyyn osallistuneille pyydettiin etukäteen huoltajan lupa sähköisellä kyselylomakkeella.

Seminaarissa käsiteltävät aiheet olivat arkoja ja oli mahdollista, että haastateltavat kertoivat enemmän kuin alun perin olivat suunnitelleet. Tästä syystä anonyymi-

teetin säilyttäminen lopullisessa työssä oli erittäin tärkeää. Haastatteluiden ja kyselylomakkeiden vastausten analysointi vaiheessa vastaajien henkilöllisyys häilytettiin niin, että lopullisessa opinnäytetyössä henkilöllisyyttä ei voi päätellä. Myös tutkimuskysymyksissä ei kysytty nuoren omia kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä ja väkivallasta, vaan kysymykset liittyivät seminaariin ja yleiseen keskusteluun.

Haastattelun onnistuminen on riippuvainen siitä saavuttaako haastattelija haastateltavan luottamuksen. Myötäelävä haastattelija voi saada haastateltavan vapautumaan ja kertomaan itsestään, mielipiteistään tai kokemuksistaan avoimesti. (Eskola & Suoranta 2008, 93.) Haastattelussa on kysymys haastattelijan aloitteesta tapahtuvasta vuorovaikutustilanteesta ja etukäteen ei voi tietää, minkälainen haastattelija sopii yhteen haastateltavan kanssa. Haastattelijan on mietittävä miten pukeutua, miten puhua ja minkälaista kieltä hänen tulisi käyttää. Nuorten kanssa puhuttaessa kannattaa puheessa mennä lähemmäs nuorten puhetapaa, mutta puhettavassa kannattaa noudattaa normaaliuden periaatetta ja valita omaan suuhun sopivat ilmaisut. (Eskola & Vastamäki 2010, 32–34.)

Olin haastateltavia 15–25 vuotta vanhempi ja pohdin ikäeron vaikutusta haastattelutilanteeseen ja sitä, että haastattelutilanteesta saadaan nuorelle tarpeeksi miellyttävä. Analysoin haastattelujen ilmapiiriä jälkikäteen oman kokemukseni ja nauhoituksesta tulkitsemani perusteella. Haastateltavat olivat haastattelun alussa hiukan jännittyneitä, mutta kertoivat avoimesti mielipiteensä seminaarin sisällöstä ja rakenteesta. Haastatteluissa oli avoin ilmapiiri ja haastateltavat kertoivat kokemuksistaan laajasti ja omin sanoin. En huomannut, että ikäero olisi ollut millään tavalla merkityksellinen haastattelun etenemisessä.

Opinnäytetyö prosessin aikana oli yllättävän hankalaa saada etukäteen tietoa kouluille ja opiskelijoille tekeillä olevasta opinnäytetyöstä. Molempien seminaarien ajankohta oli lähellä kesälomajaksoa. Espoon seminaari järjestettiin vähän ennen lukuvuoden loppua ja Oulun seminaari järjestettiin lähellä lukuvuoden alkua ja uskon, että tämä oli osasyynä tiedottamisen vaikeuteen. Tämä saattoi vaikuttaa myös siihen kuinka monta nuorta osallistui tutkimukseen.

Nuoret saivat antaa palautetta myös haastattelusta ja sähköisestä kyselylomakkeesta. Heidän mielestään haastattelussa oli hyvät kysymykset ja hyvää oli myös se, että sai kertoa oman mielipiteensä. Haastattelut sujuivat myös minun kokemukseni mukaan hyvin ja avoimessa ilmapiirissä, mutta on mahdollista, että haastateltavilla saattoi olla vaikeaa antaa mahdollista negatiivista palautetta kasvotusten. Sähköisestä kyselylomakkeesta vastaajat kommentoivat, että se oli perusteellinen, mutta sitä olisi voinut tiivistää jonkin verran. Lisäksi annettiin palautetta, että kyselylomakkeen kautta tuli mietittyä mitä seminaarissa puhuttiin ja perehdyttyä tarkemmin käsiteltyihin asioihin. Kyselylomake oli suhteellisen pitkä ja siitä olisi voinut poistaa joitakin kysymyksiä. Ainakin numeroarviointikysymykset olivat turhia, koska en käyttänyt niitä lopullisessa raportissa. Myös vastausaktiivisuus olisi voinut olla suurempi, jos kyselylomake olisi ollut lyhyempi.

Tutkimukseen osallistuneiden nuorten yhtenä motiivina oli todennäköisesti haastattelusta ja nettikyselystä mahdollisesti palkkioksi saatava elokuvalippu, mutta koska tutkimukseen osallistuneiden nuorten määrä oli suhteellisen pieni, en uskon olleen tärkein motiivi. Kaikki haastatteluun osallistuneet nuoret kertoivat yhdeksi motiivikseen minun auttamiseni. En pysty arvioimaan auttamismotiivin vaikutusta tutkimustuloksiin, mutta koska kaikki tutkimukseen vastaajat kertoivat avoimesti oman mielipiteensä, uskon tärkeimmän motiivin olleen nuorten halun vaikuttaa nuoria koskeviin asioihin.

Espoon ja Oulun seminaareihin osallistui arviolta 500 nuorta ja haastatteluiden ja sähköisen kyselylomakkeen kautta saatiin kymmenen nuoren mielipide seminaareista. Haastattelut kestivät reilun tunnin ja sähköiseen kyselylomaketutkimukseen vastaajista suurin osa vastasi tutkimuslomakkeen jokaiseen kysymykseen. Nuorten mielestä seminaarit olivat pääosin onnistuneita, mutta tutkimukseen osallistuneet nuoret olivat todennäköisesti muutenkin aktiivisia ja halusivat osallistua ja vaikuttaa. Tulokset voisivat olla erilaisia, jos vastaukset seminaarien onnistumisesta ja nuorten mielipiteistä olisi saatu kaikilta seminaareihin osallistuneilta nuorilta. Huomioitavaa on myös se, että kaikki tutkimukseen osallistuneet nuoret olivat naisia ja tutkimuksesta puuttuu miesten mielipide ja näkemys.

7.2 Ammatillinen kasvu

Osallistumiseni valtakunnalliseen hankkeeseen on ollut monin tavoin uusi ja opettava kokemus. Opinnäytetyötä suunnitellessani halusin tehdä nuoriin liittyvän opinnäytetyön. Saadessani mahdollisuuden tehdä opinnäytetyön Right to Choose -hankkeessa olin hyvin motivoitunut opinnäytetyön aiheesta alusta lähtien. Pääsin osallistumaan Right to Choose -hankkeeseen jo videoiden suunnitteluvaiheessa ja tapaamaan monia aiheeseen perehtyneitä asiantuntijoita. Osallistuin hankkeen aikana kaikkiin elokuun 2014 jälkeen järjestettyihin ohjausryhmän ja laajennetun ohjausryhmän kokouksiin, ja sain koko ajan ajantasaista tietoa hankkeen etenemisestä. Lisäksi sain prosessin aikana tukea sekä hankekoordinaattorilta että ohjausryhmän jäseniltä. Olin esittelemässä opinnäytetyötäni ohjausryhmän kokouksissa lokakuussa 2015. Lähetin opinnäytetyön esitarkastusversion ohjausryhmän jäsenille ja muokkasin opinnäytetyötäni saamani palautteen perusteella. Kaikki tuki minkä olen saanut opinnäytetyöprosessin aikana, on osaltaan lisännyt omaa osaamistani ja asiantuntijuuttani.

Hankkeessa mukana olevien asiantuntijoiden ja järjestöjen kautta sain hyvän käsityksen siitä minkälaisia palveluita seksuaalista häirintää ja väkivaltaa kokeneille henkilöille on tarjolla. Opiskelun aikana olemme käyneet läpi sosiaali- ja terveysalan palvelutarjontaa, mutta henkilökohtainen keskustelu eri asiantuntijoiden kanssa avasi näkemystäni. Olen tutustunut hankkeen aikana erilaisiin järjestöihin ja saanut lisää tietoa myös järjestöjen toiminnasta ja rahoituksesta. Sosionomin yhtenä kompetenssialueena on palvelujärjestelmäosaaminen ja sen tietämys ja tuntemus lisääntyi tämän asiakasryhmän osalta opinnäytetyöprosessin aikana selvästi.

Sosiaalialan eettinen osaaminen on kompetenssi, joka sosionomin tulisi hallita. Tutkimuslupien hakeminen ja alaikäisten osallistuminen tutkimukseen vaatii eettistä pohdintaa siitä, miten onnistun tekemään tutkimuksesta eettisesti kestävän ja niin, että nuoren omaa itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan kaikissa tutkimuksen vaiheissa. Otin huomioon myös nuorten mahdollisen ohjauksen tarpeen valmistautumalla haastattelutilanteisiin hyvin etukäteen.

Opin opinnäytetyöprosessin aikana, että alkuperäiset suunnitelmat muuttuvat ja opinnäytetyön teossa tarvittiin hyvin paljon joustavuutta ja valmiutta nopeisiin suunnitelman muutoksiin. Alkuperäisenä suunnitelmana oli tehdä haastattelututkimus Espoon seminaariin osallistuneiden nuorten mielipiteistä. Sain kuitenkin Espoosta vain muutaman vastauksen ja tästä syystä tutkimus aineistoa kerättiin myös Oulusta. Opinnäytetyölle oli kuitenkin parempi, että aineisto kerättiin kahdesta eri seminaarista. Aineistosta tuli laajempi sekä sisällöllisesti että maantieteellisesti. Oulun seminaariin osallistuminen antoi minulle näkökulmaa myös muualla Suomessa tarjottavista palveluista.

Oma seksuaaliseen häirintään ja väkivaltaan liittyvä tietoisuuteni on lisääntynyt huomattavasti perehtyessäni opinnäytetyö lähdeaineistoon. Luin lähdemateriaalia ja tutkimuksia laajasti ja yhdeksi ongelmaksi muodostui se, että olisin halunnut käsitellä opinnäytetyössä seksuaalioikeuksia ja nuorten seksuaalisuuteen liittyviä asiakokonaisuuksia jopa laajemmin. Olen nimennyt muutamia jatkotutkimusideoita johtopäätökset ja yhteenveto -luvussa. Kaikki osa-alueet, mitkä kuuluivat opinnäytetyön tekemiseen, ovat lisänneet minun tutkimuksellista kehittämisosaamistani.

Tietämykseni tämänhetkisestä seksuaalisuuteen ja seksuaalikasvatukseen liittyvästä keskustelusta on osaltaan lisännyt kokonaisymmärrystä aiheen käsittelystä yhteiskunnassa ja mediassa. Seksuaalisuutta käsitellään mediassa ja julkisuudessa usein vain negatiivisuuden ja seksuaalirikollisuuden kautta. Yhteiskunnassa tulisi löytää keinoja käsitellä seksuaalisuutta WHO:n ajattelun mukaisesti normaalina jokaisen elämään kuuluvana osa-alueena. Tästä syystä myönteistä ja positiivista keskustelua seksuaalisuudesta ja seksuaalikasvatuksesta tulisi yhteiskunnassa lisätä.

Parasta koko opinnäytetyöprosessissa on ollut tietoisuuden lisääntymisen lisäksi seminaareihin osallistuminen ja nuorien kanssa keskustelu. Olen saanut kokonaisuutena paremman käsityksen siitä, miten seksuaalinen häirintä ja väkivalta näkyvät nuorten elämässä. Ymmärryksen lisääntyminen auttaa minua tulevaisuudessa nuorten kanssa työskennellessäni.

LÄHTEET

- Aaltonen, Jussi 2012. Turvataitoja nuorille : opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 6.1.2015. <http://www.thl.fi/documents/10531/124365/Opas%202012%2021.pdf>.
- Aaltonen, Sanna 2006. Tytöt, pojat ja sukupuolinen häirintä. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Aaltonen, Sanna 2011. Tytöt ja maine. Teoksessa Karoliina Ojanen, Heta Mulari & Sanna Aaltonen (toim.) Entäs tytöt. Johdatus tyttötutkimukseen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino, 269–304.
- Anttila, Anna 2004. Johdanto. Teoksessa Anna Anttila (toim.) Lapsuuden muuttuva maisema. Puheenvuoroja kulttuurin seksuaalisoinnin vaikutuksista. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Raportteja 284. Helsinki: Stakes, 11–16.
- Asettamispäätös 2014. Viitattu 6.1.2015. http://www.intermin.fi/download/50041_right_to_choose_asettamispaa-tos_09012014.pdf?1606f06ae49ad188.
- Brusila, Pirkko 2006. Uhrin näkökulma. Teoksessa Dan Apter, Leena Väisälä & Kari Kaimola (toim.) Seksuaalisuus. Helsinki: Duodecim, 333–341.
- Cacciatore, Raisa 2006. Lasten ja nuorten seksuaalisuus. Teoksessa Dan Apter, Leena Väisälä & Kari Kaimola (toim.) Seksuaalisuus. Helsinki: Duodecim, 205–225.
- Danielsson, Petri & Salmi, Venla 2013. Suomalaisten kokema parisuhdeväkivalta 2012 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Verkkokatsauksia 34/2013. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Viitattu 22.8.2015. http://www.optula.om.fi/material/attachments/optula/julkaisut/verkkokatsauksia-sarja/EQaFYce0V/34_parisuhdevakivalta.pdf.
- Danielsson, Petri & Salmi, Venla 2015. Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikkosten kohteena 2014 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Katsauksia 3/2015. Helsingin yliopisto. Kriminologian ja oikeuspoli-

- tiikan instituutti. Viitattu 22.8.2015. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/155645/Katsauksia_3_Danielson_Salmi_2015.pdf?sequence=1.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2010. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 26–44.
- Eskola, Jari 2010. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 179–203.
- European Commission 2015. Restricted Call for proposals - PROGRESS-Violence against women - Action grants 2012. Viitattu 1.9.2015. http://ec.europa.eu/justice/grants1/calls/just_2012_prog_ag_vaw_en.htm.
- Fagerlund, Monica 2014. Sexual victimisation of adolescents in Finland: prevalence and characteristics. Käsikirjoitus.
- Fagerlund, Monica; Peltola, Marja; Kääriäinen, Juha; Ellonen, Noora & Sariola, Heikki 2014. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013. Lapsiuhritutkimuksen tuloksia. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 110. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu. Viitattu 13.10.2015. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/86726/Raportteja_110_lapsiuhritutkimus_web.pdf.
- FRA 2014. Violence against women: an EU-wide survey. Main results. FRA – European Union Agency for Fundamental Rights. Viitattu 10.11.2015. http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf.
- Heiskanen, Markku & Piispa, Minna 2006. Tulosten pohdinta. Teoksessa Minna Piispa, Markku Heiskanen, Juha Kääriäinen, & Reino Sirén. Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 134–154.

- Heiskanen, Markku 2006. Katsaus muihin lähteisiin. Teoksessa Minna Piispa, Markku Heiskanen, Juha Kääriäinen, & Reino Sirén. Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 11–17.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsinki University press.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Humppi, Sanna-Mari 2008. Poliisin tietoon tullut lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 75. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu. Viitattu 8.10.2015. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/86933/Raportti75_Humppi.pdf?sequence=1.
- Ihan tavallisia asioita i.a. Ikuinen arpi. Viitattu 14.2.2015. <http://www.tavallisia.fi/ikuinenarpi>.
- Ihmisoikeudet.net 2013. Seksuaalioikeudet. Viitattu 8.10.2015. <http://www.ihmisoikeudet.net/index.php?page=seksuaalioikeudet>.
- Ilmonen, Tuisku & Nissinen, Jussi 2006a. Sanasto. Teoksessa Dan Apter, Leena Väisälä & Kari Kaimola (toim.) Seksuaalisuus. Helsinki: Duodecim, 432–457.
- Ilmonen, Tuisku & Nissinen, Jussi 2006b. Seksologian peruskäsitteistöä. Teoksessa Dan Apter, Leena Väisälä & Kari Kaimola (toim.) Seksuaalisuus. Helsinki: Duodecim, 20–26.
- Jones, Lisa M.; Mitchell, Kimberly J. & Finkelhor, David 2012. Trends in Youth Internet Victimization: Findings From Three Youth Internet Safety Surveys 2000–2010. *Journal of Adolescent Health*, 50 (2012), 179–186.
- Klemetti, Reija & Raussi-Lehto, Eija (toim.) 2014. Edistä, ehkäise, vaikuta – Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014–2020. Opas 33. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 5.1.2015. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116162/THL_OPAS33_VERKKO.pdf?sequence=1.

- Kontula, Osmo 2006. Suomalaisten seksuaalikulttuuri. Teoksessa Dan Apter, Leena Väisälä & Kari Kaimola (toim.) Seksuaalisuus. Helsinki: Duodecim, 27–37.
- Korteniemi-Poikela, Erja & Cacciatore, Raisa 2015. Seksuaalisuuden portaat. Oppaat ja käsikirjat 2015:1. Helsinki: Opetushallitus.
- Käypä hoito 2015. Traumaperäinen stressihäiriö. Viitattu 22.8.2015.
<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/suositus;jsessionid=545D6998DF69A9BDAC6D3DDC425CCA97?id=hoi50080>.
- Laki rikoslain muuttamisesta 1999/563. Viitattu 6.1.2015. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1998/19980563>.
- Laki rikoslain muuttamisesta 2011/540. Viitattu 8.10.2015. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110540>.
- Luopa, Pauliina 2014. Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000–2013. Kouluterveyskyselyn tulokset. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 6.1.2015.
<http://www.slideshare.net/Kouluterveyskysely/luopa-koululkriverkosto-20112014>.
- Luopa, Pauliina; Kivimäki, Hanne; Matikka, Anni; Vilkki, Suvi; Jokela, Jukka; Laukkarinen, Essi & Paananen, Reija 2014. Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000–2013. Kouluterveyskyselyn tulokset. Raportti 25/2014. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 5.1.2015.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-280-5>.
- Mun kroppa i.a. Mun kroppa. Mä päätän. Viitattu 6.1.2015.
<http://www.munkroppa.fi/>.
- Naisten Linja i.a.a. Jaa salaisuus. Viitattu 14.2.2015. <https://www.naistenlinja.fi/tule-mukaan/jaa-salaisuus/>.
- Naisten Linja i.a.b. Omatrajani.fi. Viitattu 13.9.2015. <http://www.omatrajani.fi/fi/etusivu/>.
- Nettitukinainen i.a. Myyttejä seksuaalisesta kaltoinkohtelusta. Viitattu 22.8.2015.
<https://www.nettitukinainen.fi/materiaalipankki/tietoa-ja-luke-mista/myytteja-seksuaalisesta-kaltoinkohtelusta>.
- Niemi, Jenni 2010. Seurusteluväkivalta nuorten kokemana. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 89/2010. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

- Nuorisolaki 2006/72, 27.1.2006. Viitattu 6.1.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=27.1.2006%2F72>.
- Näre, Sari 2002. Intimisoituvan kulttuurin muistijälkiä tytöissä. Teoksessa Sanna Aaltonen & Päivi Honkatukia (toim.) Tulkintoja tytöistä. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 27. Helsinki: Suomen Kirjallisuuden Seura, 251–268.
- OHCHR 2015. United Nations Human Rights. Ihmisoikeusjulistus. Viitattu 23.9.2015. <http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=fin>.
- Ohjausryhmän kokous 2015. Ohjausryhmän kokous 12.2.2015. Muistiinpanot kirjoittajan hallussa.
- Ohjausryhmän pöytäkirja1 2014. Tuloste kirjoittajan hallussa.
- Ojala, Timo 2014. Seksuaalirikokset. Helsinki: Edita.
- OPM 2012. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma 2012–2015. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:6. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 6.1.2015. http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2012/Lapsi-_ja_nuorisopolitiikan_kehittamisohjelma_2012_2015.
- Po1nt.fi – Nuorten portaali i.a. My Space, Not Yours! Hanke. Viitattu 13.9.2015. <http://www.po1nt.fi/fi/sivustot/mikkelinolkkari/hankkeet/my-space-not-yours-hanke/>.
- Porras, Kirsi 2009. Väestöliiton nuorten seksuaalisen kaltoinkohtelun kohtaamisprojekti. Teoksessa Pirjo Brusila, Salla Hyvärinen, Maaret Kallio, Kirsi Porras & Tarja Sandberg. Toim. Salla Hyvärinen, Paula Alkio. Eikö se kuulu kenellekään? Rohkene kohdata seksuaalisesti kaltoinkohdeltu nuori. Helsinki: VL-Markkinointi Oy, 145–149.
- Right to Choose i.a.a. Right to Choose – Loppu seksuaaliselle häirinnälle ja väkivallalle. Viitattu 22.2.2015. <http://righttochoose.fi/>.
- Right to Choose i.a.b. Hankkeen Facebook-sivut. Viitattu 4.3.2015. <https://www.facebook.com/righttochoosehanke>.
- Rikoslaki 1889/39, 19.12.1889. Viitattu 6.1.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>.

- RIKU – Rikosuhrapäivystys 2014. Nuoret rikoksen uhreina – seminaari kiertue alkoi eilen Oulusta 30.10.2014. Viitattu 22.2.2015. <http://nuoret.riku.fi/nuoret-rikoksen-uhreina-seminaari-kiertue-alkoi-eilen-oulusta/>.
- Sandberg, Tarja 2009. Lapsen ja nuoren seksuaalinen kehitys. Teoksessa Pirjo Brusila, Salla Hyvärinen, Maaret Kallio, Kirsi Porras & Tarja Sandberg. Toim. Salla Hyvärinen, Paula Alkio. Eikö se kuulu kenellekään? Rohkene kohdata seksuaalisesti kaltoinkohdeltu nuori. Helsinki: VL-Markkinointi Oy, 12–28.
- Sisäministeriö i.a. Right to choose – seksuaalisen häirinnän ja väkivallan vähentäminen. Viitattu 6.1.2015. http://www.intermin.fi/fi/kehittamishankkeet/muut_hankkeet/right_to_choose.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2010. Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriö. Julkaisuja 2010:5. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 9.10.2015. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/112013/URN%3aNBN%3afi-fe201504223100.pdf?sequence=1>.
- Suomen perustuslaki 1999/731, 11.6.1999. Viitattu 6.1.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>.
- Tasa-arvolaki 1986/609, 8.8.1986. Viitattu 6.1.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=8.8.1986%2F609>.
- Tasa-arvovaltuutetun toimisto i.a. Ei meidän koulussa. Viitattu 19.8.2015. <http://eimeidankoulussa.fi/opettajalle/>.
- THL i.a. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Kouluterveyskysely. Tulokset aiheittain. Seksuaaliterveys. Viitattu 6.1.2015. <http://www.thl.fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset/tulokset-aiheittain/seksuaaliterveys>.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Turku 2013. Selkenevää! Seksuaalisen hyvinvoinnin vahvistamishanke 2010–2012. Viitattu 6.1.2015. <http://www.turku.fi/selkenevaa>.

- Unicef i.a. YK:n yleissopimus. Lapsen oikeuksista. Viitattu 4.1.2015. https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf.
- Valli, Raine 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 103–127.
- Valtioneuvosto i.a. Suomi hyväksyi naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemistä ja torjumista koskevan sopimuksen. Viitattu 15.9.2015. http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/suomi-hyvaksyi-naisiin-kohdistuvan-vakivallan-ehkaisuista-ja-torjumista-koskevan-sopimuksen.
- WHO 2010. Maailman terveysjärjestön (WHO) Euroopan aluetoimisto ja BZgA. Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa. Suuntaviivat poliittisille päättäjille, opetus- ja terveydenhoitoalan viranomaisille ja asiantuntijoille. Viitattu 4.1.2015. http://www.thl.fi/documents/10531/100056/WHO_Seksuaalikasvatuksen.pdf
- Vilka, Hanna 2011. Seksuaalinen häirintä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Väestöliitto 2006. Väestöliiton seksuaaliterveyspoliittinen ohjelma. Väestöliitto. Viitattu 6.1.2015. <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/3c3403a3b318a5421419faddca29825a/1420468557/application/pdf/906885/Sekstervpolohjelma.pdf>.
- Väestöliitto 2015a. Nuorten seksuaalioikeudet. Viitattu 8.10.2015. <http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/seksi/seksuaalioikeudet/>.
- Väestöliitto 2015b. Parisuhdeväkivalta. Viitattu 22.8.2015. http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/parisuhdevakivalta/.
- Välitä i.a. Välitä! seksuaaliväkivaltatyön verkostohanke. Viitattu 6.1.2015. <http://www.seksuaalivakivalta.fi/>.
- Yhteenveto tutkimuksesta 2014. Tutkimus nuorten kohtaamasta seksuaalisesta häirinnästä ja väkivallasta. Julkaistu 20.8.2014. Tuloste kirjoittajan hallussa.
- YouTube 2015. Right to Choose. Viitattu 19.8.2015. <https://www.youtube.com/channel/UC4cfkKEpajmfEVTRBbCThsw/feed>.

LIITE 1: Espoon 7.5.2015 seminaarin ohjelma

**Right to Choose- seminaari
7.5.2015 Omniassa klo 10-15**

Ohjelma

10.00 Seminaarin avaus Jutta Antikainen

Satumainen suhde

10.10 Seksuaalioikeudet, Kirsi Porras, Väestöliitto

Emma ja Joonas

11.00 Ylimääräinen uutislähetys

Rikosprosessitietoa sekä nuorten kokemuksia ja mielipiteitä rikosuhriasioista, Maatu Arkio,
Rikosuhripäivystys

12.00 – 12.45 Lounas

12.45 Netin seksuaalirikokset +kiusaaminen, Marko Forss, Helsingin poliisilaitos

Nettikin on oikeaa elämää

- paitojen arvonta

13.30 Ratkaisuteatteri

14.50 Loppusanat

LIITE 2: Oulun 3.9.2015 seminaarin ohjelma

**Right to Choose- seminaari
3.9.2015 Oulussa**

klo 12:00 - 16:00, Kastellin monitoimitalon A-sali

Seminaarin ohjelma

12.00 **Seminaarin avaus** Jutta Antikainen, ylitarkastaja, Sisäministeriö

Satumainen suhde -leffa

12.15-13.00 **Seksuaalioikeudet** Tanja Roth, projektipäällikkö, SAMAT-projekti (RAY), Auktorisoitu seksuaalineuvoja, valmistuva seksuaaliterapeutti.

Emma ja Joonas -leffa

13.00-13.45 **Seksuaalirikokset + kiusaaminen** Sari Isometsä-Tihinen, rikosylikonstaapeli, Oulun poliisilaitos

Nettikin on oikeaa elämää -leffa

13.45–14.05 Tauko

Ylimääräinen uutislähetys -leffa

14.05–14.50 **Rikosprosessitietoa** Maarit Saukko, Rikosuhripäivystys

14.50 **Ratkaisuteatteri** Elina Nikulainen, Naisten Linja ja Jutta Antikainen

15.50 Päätössanat + paitojen arvonta

16.00 Hyvää kotimatkaa

Lisätietoa: [jutta.antikainen\(at\)intermin.fi](mailto:jutta.antikainen@intermin.fi)

Kotisivu: [Right to Choose - Loppu seksuaaliselle häirinnälle ja väkivallalle](#)

Facebook: [Right to Choose](#)

Twitter: [Right to Choose](#)

YouTube: [Right to Choose](#)

LIITE 3: Right to Choose-seminaarin opiskelija haastattelu

Right to Choose – seminaarin arviointi

Taustatiedot:

Sukupuoli Nainen Mies

Ikä _____

Right to Choose – seminaaripäivä jakautui eri osiin ja käsitellyt teemat liittyivät hankkeessa julkaistuihin videoihin:

1. Deitti-reality, kasvotusten tapahtuva häirintä
2. Iholla-parisuhde, seksuaalinen väkivalta pari- ja seurustelusuhhteessa
3. Netti häirintä ja kiusaaminen
4. Ohjeet rikoksen uhrille, rikosprosessitietoa

1. Keskustellaan siitä mitä seminaaripäivästä jäi mieleen...

2. Mistä näistä teemoista on sinun mielestäsi eniten keskusteltu nuorten keskuudessa, mistä vähiten?

3. Tähän hankkeeseen liittyen ollaan järjestämässä vielä kolme muuta seminaaria. Mitkä asiat tässä seminaaripäivässä oli hyvää ja mitä tekisit toisin?

4. Mitkä aiheet ja teemat seminaarissa olivat sellaisia, joista haluaisit vielä lisää tietoa?

5. Näihin teemoihin liittyen on tehty myös muita kampanjoita.

Tuleeko sinulle mieleen joku toinen hanke tai kampanja, jonka olet nähnyt tai josta olet kuullut netissä, lehdissä, katukuvassa tai esimerkiksi televisiossa?

Mikä se on ja mitä siitä on jäänyt mieleen?

6. Lopuksi kysyisin vielä, mitä ajatuksia tämä haastattelu sinussa herätti ja mitä asioita haluaisit vielä kertoa?

LIITE 4: Oulun 3.9.2015 seminaarin kysely nuorille

Oulun Right to Choose -seminaari 3.9.2015

1. Tutkimukseen osallistumisluvan vahvistus

- Olen alle 18 vuotias ja minulla on huoltajan lupa osallistua tähän tutkimukseen
- Olen täysi-ikäinen

2. Sukupuolesi

- Nainen
- Mies
- Muu

3. Ikäsi

- 15-16 vuotta
- 17-18 vuotta
- 19-20 vuotta
- 21-22 vuotta
- yli 22 vuotta

4. Missä oppilaitoksessa opiskelet?

- Lukiossa
- Ammattioppilaitoksessa

5. Seminaarissa käsiteltiin monia seksuaalioikeuksiin liittyviä asioita. Mitä mieltä olet seminaarista ja mitä sinulle jäi seminaaripäivästä mieleen?

6. Mitä mieltä olet Satumainen suhde -leffasta? Mitä ajatuksia sinulla heräsi elokuvaa katsoessa?

Satumainen suhde -leffa, joka kertoi kuvitteellisesta reality ohjelmasta. Pelissä on vain yksi sääntö: kaikki valta on kilpailun miehillä.

7. Mitä mieltä olet Emma ja Joonas -parisuhde -leffasta? Mikä on mielestäsi este sille, että parisuhteesta lähteminen tai omista oikeuksista huolenpitäminen on vaikeaa?

Emma ja Joonas -leffa kertoi nuoresta naisesta, joka oli usean vuoden jälkeen päättänyt irtautua parisuhteesta, jossa hänen seksuaalioikeuksia oli loukattu.

8. Mitä mieltä olet Nettikin on oikeaa elämää -leffasta? Miten yleistä sinun mielestäsi tuollainen häirintä on ja mitä mieltä olet siitä?

Nettikin on oikeaa elämää -leffassa nuori nainen sai kuulla kasvotusten sellaisia kommentteja, joita nuoret joutuvat kohtaamaan lähes päivittäin netissä.

9. Seminaarissa esitettiin myös Ylimääräinen uutislähetys, ohjeet rikoksen uhrille -leffa. Mitä mieltä olet leffasta? Mitä uutta tietoa sait leffasta?

10. Minkä arvosanan annat näille neljälle leffalle? Asteikko 1-5.

1 = En pitänyt leffasta, 5 = Mielestäni leffa oli todella hyvä

	1	2	3	4	5
Satumainen suhde	☐	☐	☐	☐	☐
Emma ja Joonas -parisuhde	☐	☐	☐	☐	☐
Nettikin on oikeaa elämää	☐	☐	☐	☐	☐
Ylimääräinen uutislähetys	☐	☐	☐	☒	☐

11. Seminaarissa esitetyissä videoissa oli monia seksuaalioikeuksiin liittyviä teemoja. Mistä näistä teemoista on sinun mielestäsi eniten keskusteltu nuorten keskuudessa, mistä vähiten?

12. Miksi sinun mielestäsi joistakin teemoista keskustellaan ja toisista ei?

13. Mitä mieltä olet siitä, kertooko nuori, jos hän tulee häirityksi tai joutuu väkivallan kohteeksi? Kenelle nuori kertoo tapahtuneesta (ystävälle, vanhemmille, poliisille, opettajalle tai jollekin muulle aikuiselle)? Jos hän ei kerro aikuiselle tai viranomaiselle, miksi hän ei mielestäsi kerro?

14. Mitä mieltä olet seminaarin esiintyjien osioista? Asteikko 1-5.

1= Esitys ei vastannut odotuksia, 5=Esitys oli todella hyvä ja vastasi odotuksia

	1	2	3	4	5
Seminaarin avaus Jutta Antikainen, ylitarkastaja, Sisäministeriö	☐	☐	☐	☐	☐
Seksuaalioikeudet Tanja Roth, projektipäällikkö, SAMAT-projekti (RAY), Auktorisoitu seksuaaliterapeutti	☐	☐	☐	☐	☐
Seksuaalirikokset + kiusaaminen Sari Isometsä-Tihinen, rikosylikonstaapeli, Oulun poliisilaitos	☐	☐	☐	☐	☐
Rikosprosessitietoa Maarit Saukko, Rikosuhripäivystys	☐	☐	☐	☐	☐
Ratkaisuteatteri Elina Nikulainen, Naisten Linja ja Jutta Antikainen	☐	☐	☒	☐	☐

15. Kerro mitä esityksistä jäi mieleen, mitä hyvää ja mitä kehitettävää esityksissä mielestäsi oli?

16. Ratkaisuteatteri osiossa mietittiin yhdessä miten häirintä tilanteessa voisi toimia. Mitä mieltä olit Ratkaisuteatteri harjoituksesta ja mitä ajatuksia se sinussa herätti?

17. Mikä on sinun mielestäsi koko Right to Choose -hankkeen ja seminaarin viesti ja sanoma?

18. Tähän hankkeeseen liittyen ollaan järjestämässä vielä kaksi muuta seminaaria. Mitkä asiat tässä seminaaripäivässä oli hyvää ja mitä tekisit toisin?

19. Mitkä aiheet tai teemat seminaarissa olivat sellaisia, joista haluaisit vielä lisää tietoa?

20. Näihin teemoihin liittyen on tehty myös muita kampanjoita. Tuleeko sinulle mieleen joku toinen hanke tai kampanja, jonka olet nähnyt tai josta olet kuullut netissä, lehdissä, katukuvassa tai esimerkiksi televisiossa? Mikä se on ja mitä siitä on jäänyt mieleen?

21. Lopuksi kysyisin vielä, mitä ajatuksia tämä kysely sinussa herätti ja mitä asioita haluaisit vielä kertoa?

22. Kaikkien kyselyyn vastanneiden kesken arvotaan 5 leffalippua. Jos olet alle 18 vuotias, nimitietoja käytetään kyselyyn osallistumisluvan tarkastamiseen.

Täyttämällä yhteystiedot osallistut leffalippujen arvontaan. Voit syöttää joko osoitteen, jolloin leffalippu tulee postissa tai sähköpostiosoitteen, jolloin saat voittaessasi leffalipun sähköpostiisi.

Muista painaa Lähetä-nappia lähettääksesi vastauksesi. Kiitos!

Etunimi *	<input type="text"/>
Sukunimi *	<input type="text"/>
Osoite	<input type="text"/>
Postinumero	<input type="text"/>
Postitoimipaikka	<input type="text"/>
Sähköpostiosoite	<input type="text"/>

LIITE 5: Right to Choose -seminaarin Espoon kirje haastateltavalle

Hei,

Olen kolmannen vuoden sosionomi-opiskelija Helsingin Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä Right to choose - loppu seksuaaliselle häirinnälle ja väkivallalle – hankkeeseen liittyen. Omnia ammattiopistolla ollaan järjestämässä 7.5.2015 seminaari, jossa on asiantuntijoita kertomassa seksuaalioikeuksista, seksuaalisesta häirinnästä ja seksuaalirikoksista, sekä rikosprosessista.

Tavoitteenani on haastatella 18 vuotta täyttäneitä seminaariin osallistuvia opiskelijoita ja kuulla heidän kokemuksensa järjestetystä seminaarista ja käsiteltyjen teemojen ajankohtaisuudesta. Haastattelut nauhoitetaan ja tuloksia tullaan käyttämään opinnäytetyössä nimettömänä. Haastattelun lisäksi heti seminaarin jälkeen sinun tulisi täyttää lyhyt mielipidelmä lomake seminaaripäivästä. Lomake täytetään Omnian tiloissa 7.5. ja lomakkeen täyttämiseen on varattu aikaa n. 30 minuuttia.

Toivon, että voisit osallistua tutkimukseen ja kertoa oman mielipiteesi seminaaripäivästä.

Haastatteluun tulisi varata aikaa 1 – 1 ½ tuntia. Haastattelupaikka voidaan sopia koululle tai sinulle parhaiten sopivaan rauhalliseen paikkaan.

Haastatteluun osallistuvat saavat haastattelusta palkkioksi kaksi leffalippua.

Valmis opinnäytetyö julkaistaan joulukuussa 2015 osoitteessa www.theseus.fi.

Lisätietoja hankkeesta löydät hankkeen kotisivulta ja Facebookista.

<http://righttochoose.fi/>

<https://www.facebook.com/righttochoosehanke?ref=stream>

Jos olet kiinnostunut kertomaan mielipiteesi seminaarista, joko yksin tai ystävän kanssa yhdessä, ota yhteyttä, niin sovitaan haastattelu-aika.

Jos sinulla on kysyttävää, ota yhteyttä niin kerron mielelläni lisää.

Ystävällisin terveisin,

Paula Piensalmi

paula.piensalmi@student.diak.fi

LIITE 6: Oulun 3.9.2015 seminaarin kysely huoltajille

Right to Choose 3.9.2015 seminaari, huoltajan lupa nuoren osallistumisesta tutkimukseen

1. Oppilaitos missä nuori opiskelee *

- Lukio
 Ammattioppilaitos

2. Osallistuminen tutkimukseen *

- Saa osallistua
 Ei saa osallistua

3. Opiskelijan nimi *

Etunimi

Sukunimi

4. Huoltajan vahvistus tutkimukseen osallistumisesta *

Huoltajan nimi

0% valmiina

LIITE 7: Sisällönanalyysin esimerkki

Taulukko 1. Esimerkki aineiston redusoinnista eli pelkistämisestä

Alkuperäisilmaukset	Pelkistetty ilmaus
Siellä on ehkä niinku suurimpana se, että ihan kuin siellä olisi joku kirjoitettu sääntö, että... kun... oot netissä, niin saat arvostella ja haukkuu tavallaan muita ihmisiä ihan miten sattuu, kun... vaan voit tai sulla on muka joku mahdollisuus...	Netissä on kuin kirjoitettu sääntö, että siellä saa arvostella ja haukkuu muita ihmisiä, kun sinulla on siihen mahdollisuus
Ja yleensä ihmiset uskaltavat sanoa mielipiteensä vain internetissa tai tekstiviestillä eikä julkisesti, mutta vaikka joku tuliskin julkisesti sanomaan tai haukkumaan ei tunnu hyvältä tai ole hyväksyttävää	Yleensä ihmiset uskaltavat sanoa mielipiteensä vain internetissä tai tekstiviestillä, eivätkä julkisesti Haukkuminen ei tunnu hyvältä, eikä se ole hyväksyttävää.
Vaan sit jos tapahtuu jotakin. Jotakin kiusataan, niin siihen sit enemmän, että ... mitähän me voitais tehdä, että sitä ei kiusata tai ... silleen mietitään. Se on ... nuorten keskustelua ja sitten enemmän kumminkin sitä, ... että toi ei oo oikein, mutta sille asialle ei tehdä sitten mitään. Siihen on varmaan ... vaikea mennä ... että ei halua ... itseä kiusataan tai mä luulen, että se on se ongelma.	Jos tapahtuu esimerkiksi kiusaamista, niin nuoret keskustelevat siitä ja miettivät mitä voitaisiin tehdä, mutta asialle ei yleensä tehdä mitään, koska pelätään, että itse joutuu kiusaamisen kohteeksi.
Jos itseä häiritään niin kyllä siitä puhutaan ja sanotaan ... tai tälleen mutta se jää sille tasolle et siihen ei mun mielestä niinku puututa niin kauheesti ... Koska se on jossain netissä niin sillä ei ... oo väliä. Niinku nuoret ajattelee sen sinänsä vaikka se varmaan oikeesti loukkaa ...	Jos itse joutuu häirinnän kohteeksi, siitä voidaan puhua, mutta siihen ei puututa. Nuoret ajattelevat, että netissä tapahtuvalla kiusauksella ei ole väliä, vaikka se loukkaa.
Netissä näkee joka päivä kun toisia haukutaan tai puhutaan paha. Nettikiusaajat eivät varmasti ajattele sen olevan niin paha kuin kasvotusten, mutta loukkaus on aina loukkaus	Netissä haukutaan ja puhutaan paha päivittäin. Nettikiusaajat eivät ajattele netissä tapahtuvan loukkauksen olevan niin paha kuin kasvotusten tapahtuva loukkaus, vaikka se loukkaa.
Kommentit ei mua oikeestaan järkyttäny ... tuntuu et se on nykyään niin joka päiväistä, mutta onhan se oikeesti tosi surullista	Koska netissä tapahtuva kommentointi on päivittäistä, se ei järkytä vaikka se on surullista.

Taulukko 2. Esimerkki aineiston klusteroinnista eli ryhmittelystä

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
Netissä on kuin kirjoitettu sääntö, että siellä saa arvostella ja haukkua muita ihmisiä, kun sinulla on siihen mahdollisuus	Muiden arvostelu ja haukkuminen netissä
Yleensä ihmiset uskaltavat sanoa mielipiteensä vain internetissä tai tekstiviestillä, eivätkä julkisesti	Netissä tapahtuva arvostelu anonyyminä
Haukkuminen ei tunnu hyvältä, eikä se ole hyväksyttävää	Nettikiusaaminen loukkaa
Jos tapahtuu esimerkiksi kiusaamista, niin nuoret keskustelevat siitä ja miettivät mitä voitaisiin tehdä, mutta asialle ei yleensä tehdä mitään, koska pelätään, että itse joutuu kiusaamisen kohteeksi.	Nettikiusaamisesta keskustelu ja pelko kohteeksi joutumisesta
Jos itse joutuu häirinnän kohteeksi, siitä voidaan puhua, mutta siihen ei puututa.	Nettikiusaamisesta kertominen ja siihen puuttuminen
Nuoret ajattelevat, että netissä tapahtuvalla kiusauksella ei ole väliä, vaikka se loukkaa.	Nettikiusaaminen loukkaa
Netissä haukutaan ja puhutaan paha päivittäin	Netissä haukutaan päivittäin
Nettikiusaajat eivät ajattele netissä tapahtuvan loukkauksen olevan niin paha kuin kasvotusten tapahtuva loukkaus, vaikka se loukkaa	Nettikiusaaminen loukkaa
Koska netissä tapahtuva kommentointi on päivittäistä, se ei järkytä vaikka se on surullista.	Netissä tapahtuva kommentointi päivittäistä

Taulukko 3. Esimerkki aineiston abstrahoinnista

Alaluokka	Yläluokka	Päälouokka eli teema
Muiden arvostelu ja haukkuminen netissä Netissä tapahtuva arvostelu anonyyminä Netissä tapahtuva arvostelu	Nettikiusaaminen	Netissä tapahtuva häirintä
Nettikiusaamisesta keskustelu ja pelko kohteeksi joutumisesta Nettikiusaamisesta kertominen ja siihen puuttuminen	Nettikiusaamisesta keskustelu	Netissä tapahtuva häirintä
Nettikiusaaminen loukkaa	Nettikiusaamisen vaikutus	Netissä tapahtuva häirintä
Netissä haukutaan päivittäin Netissä tapahtuva kommentointi päivittäistä	Nettikiusaaminen päivittäistä	Netissä tapahtuva häirintä